şiir atlası 2

Hazırlayan: Cevat Çapan

YAPI KREDİ YAYINLARI

ŞİİR ATLASI 2

Şiir Atlası
2

HAZIRLAYAN:
CEVAT ÇAPAN

YKY

Şiir - 41
ISBN 975-363-232-0

Şiir Atlası 2
Hazırlayan: Cevat Çapan

1. baskı: 1000 adet, İstanbul, Eylül 1995

Yayına Hazırlayan: Hilmi Tezgör
Tasarım: Mehmet Ulusel
Ofset Hazırlık: Nahide Dikel
Yayın Koordinatörü: Aslıhan Dinç
Baskı: Altan Matbaacılık Ltd. Şti.

© Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., 1995
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No: 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0-212) 293 08 24 Faks: (0-212) 293 07 23

İçindekiler

1. CHARLES WRIGHT
Cevat Çapan
16 • Bolivar'a Mektuplar'dan
19 • Ölü Renk
20 • Güney Haçı'ndan
22 • Cesare Pavese'ye Saygı
23 • Sanatçının Hart Crane'le Portresi
24 • Sanatçının Li Po'yla Portresi
24 • Sessiz Kuşak
25 • Edvard Munch

2. CZESLAW MILOSZ
Cevat Çapan
27 • Dünyanın Sonu Üstüne Bir Türkü
28 • Bağış
28 • Japon Şairi İssa'yı Okurken
30 • Karım Janina'ya Veda Ederken
31 • Sabah Erken
32 • Mutlu Bir Hayat
32 • Karşılaşma
33 • Onunla
34 • Ada
35 • Sunu

3. OCTAVIO PAZ
Ali Cengizkan
37 • Yer
38 • Dört Kavak
40 • İçimdeki Ağaç
40 • Düzen Tutmayan Şarkı
42 • Geri Çekilme
43 • Başlangıçtan Önce
44 • Sütunlar

4. PIERRE SEGHERS
Halil Gökhan
48 • 1943 İthafları
48 • Paris
48 • Maça Köpeği
49 • Eylül 1939
49 • Yaşam, Söyle Bana
50 • Geriye Kalan
50 • Sen ve Ben
51 • Rüzgârı Dinleme Artık
51 • Bir Bekleyiş Gibi

5. HERMANN HESSE
Tarık Seden-Gültekin Emre
53 • Ressam Bir Bostan Resmi Yapıyor

54 • Ressam Vadideki Bir Fabrikayı Resimliyor
55 • Evler, Tarlalar, Bahçe Çiti
56 • Bağlar, Göl ve Dağlar
57 • Ressamın Sevinci
58 • Hava Bozuyor

6. ANTONIO MACHADO
Ayşe Nihal Akbulut
60 • Portre
64 • İspanya Toprakları İçin
67 • Dağ Kelebeği

7. ALICE WALKER
Ahmet Nazım-Levent Soysal
69 • Güven Tazelemek
70 • Herkes Birini Çekip Çıkartsın
73 • Böyle Yağmurlu Sabahlarda
74 • Kendi Kabuğunu Soymak Üzerine
76 • Şiir Nasıl Yapılır/Kuşkulu Bir Görüş
77 • Sevdanın Modası Geçmişken
78 • İşkence
79 • Uganda'da Eski Bir Kral

8. SALAH STETIE
Halil Gökhan
81 • Çok Temizin Yanmış Öteki Yüzü
84 • Üç Parçalı Yüz

9. HANS VAN DE WAARSENBURG
Ali Cengizkan
87 • Sofradasınız
88 • Mavi Agav
88 • Elveda
88 • Buruşma
89 • Çünkü Her Şey
90 • Erato
90 • Amant Silentium Musae
91 • Clio
91 • Melpomene
91 • Melpomene II

10. ROBERT FROST
Suphi Aytimur
93 • Telefon
93 • Otlak
94 • Bozkır
95 • Kabulleniş
95 • Gözlem Noktası
96 • Gece ile Tanış
97 • Önemli Bir Zerre
98 • Sığıntı
98 • Gül Ailesi
99 • Yaradan'ın Gülüşü
99 • Kar Serpintileri
100 • İsteksizlik
101 • Ateş ile Buz

11. KARL KROLOW
Hilmi Tezgör
103 • Aynı Şarkı
104 • Portre
105 • Akşam
105 • Yalnızca Beyaz

106 • Görünüş
106 • Yaşlıların İlkbaharı
107 • Okumak
107 • Sanatın Özgürlüğü
108 • Güzel Gün
108 • Bunu Başka Türlü Görüyorum
109 • Seyahat Etmek
110 • Uzun Kolla
110 • Fark

12. WILLIAM CARLOS WILLIAMS
Cevat Çapan
112 • Yağmur
114 • Kırmızı El Arabası
115 • Kaygısız William
115 • Sessizlik
116 • Varış
116 • Kadın
117 • Yakınma
118 • Aşk Türküsü
119 • Ev
120 • Yeri Cennet Olan Markus Antonius'a
121 • Yalnızca Diyecektim ki

13. JEAN COCTEAU
Halil Gökhan
123 • Kırmızı Paket
124 • Vantilatör
125 • Batı
125 • Amiral'in Ölümü
126 • Deniz Dibinde İlkyaz
126 • Güneşler
127 • Mavinin Sırrı
128 • Picasso'ya Deyişler

14. FURUĞ FERRUHZAD
Hidmet-Haşim Hosrovşahi
133 • Güzellik Serenadı
134 • Gereksinimin Yenilgisi
135 • Bahçeye Acıyorum
138 • Duvar

15. NELLY SACHS
Yüksel Pazarkaya
141 • Yeryüzü, Yaşlı Yıldız
141 • Bilmiyorum
142 • Ne Yapıyorsunuz
142 • Altında
144 • Kim En Son Ölürse
144 • Siz Seyirciler
145 • Biz Kurtulanlar

16. ANTONIO CISNEROS
Cevat Çapan
149 • 1883'te 63 Yaşında Ölen Karl Marx
150 • Lima'nın Tarihi
153 • Üç Fotoğraf
154 • Bir Kara Köpek

17. JEAN ORIZET
Halil Gökhan
156 • Basılmış Toprak
159 • Gözlerinin Müstahkem Odası
159 • Ortak Titreşim
159 • Yaşamın, Bende Demirli
160 • Kötü Günler
160 • Kışımız

18. JOSEPH BRODSKY
Özkan Mert
162 • Tiberius'un Büstü
165 • Aşk
166 • Bir Diktatöre

19. PETER PORTER
Meltem Akverdi Yönder
168 • Auschwitz Notları
170 • Roman Okurken
172 • Sütten İki Kez Ağzı Yanıp Yoğurdu İki Kez Üflemek
173 • Hayaletler
175 • Paraya Kutsama
176 • Şu Yazarlar Ne Kadar Da Yalancıdırlar!

20. GEORGES-EMMANUEL CLANCIER
Halil Gökhan
178 • Bozgun
180 • Kaçak Kadının Söylencesi

21. YANNIS VARVERIS
Cevat Çapan
185 • Derinlerdeki Piyano
186 • Kuşların Konduğu Dallar
187 • Uyuma Planı
188 • Geleceğimin Gereğine Bakıyorum
189 • Kendi Yurduna Dönüş
189 • Camdan Albümler
190 • Ölülerin Kravatları
190 • Hayat
191 • Gövden ve Ben

22. GÖRAN SONNEVI
Cevat Çapan
193 • I
194 • Kıyıya Yakın Çayırda
195 • Sümbül
196 • Bir Bıçak Değildir Çocuk
198 • Bahar Yağmurunun Alacakaranlığı

23. ANDREY VOZNESENSKI
Gertrude Durusoy-Mirbatır
Husanov-Ahmet Necdet
200 • Paris Uyaksız
203 • Kendinin Portresi

24. ROSE AUSLÄNDER
Hilmi Tezgör
205 • Dinlemek
205 • Veda
206 • İnanmak
206 • En Beyazı
207 • Soluğum
207 • Yalnız
208 • Ocak
208 • Bütün Kalmak
209 • Arıyorum
209 • Dönmek
210 • Hamlet
210 • Unutuyorsun
211 • Ulaştırmak
211 • Geçilen
212 • Biz Soranlar
212 • Mucize Bekliyor

25. BERNARD NOËL
Halil Gökhan
214 • Taş Mezar
219 • Büyük Beyaz Acı
221 • Büyük Beyaz Ağaç
223 • Karanlık Hikâye

26. ERICH FRIED
Hilmi Tezgör
226 • Seni
226 • Şüpheli
227 • Ayrılık
228 • Umutsuzluğun Sınırı
229 • Sensiz
230 • Gündüz Düşü
231 • Karışıklık
232 • İyi Bahçıvanlar
232 • Şart
233 • Kalp Yapraklı Demet
233 • Hayat Nedir?
234 • Gerekli Sorular
234 • Şüpheli

27. THEODORE ROETHKE
Nazmi Ağıl
236 • Bir Seranın Çatısındaki Çocuk
236 • Kök Mahzeni
237 • Çiçek Çöplüğü
237 • Hüzün
238 • Gece Kargası
238 • Nehirde Olay
239 • En Az
240 • Uyanış
241 • İhtiyar Çiçekçi
241 • Çok Yaşasın Otlar
242 • Önsezi
243 • Günün Emirleri

28. MAHMUD DERVİŞ
Metin Fındıkçı
245 • Beyrut Kasidesi'nden

29. PAUL AUSTER
Mustafa Ziyalan
251 • Kırsal
251 • Yaz Sonu
252 • Heraklitçe
253 • Beyaz Geceler
254 • Yazıcı
255 • Karar: Büyük Uzaklıkların Ardından
256 • Bembeyaz
257 • Gözün Özyaşam Öyküsü

30. JORGE LUIS BORGES
Cevat Çapan
259 • Juan Lopes ile John Ward
260 • General Quiroga Ölümüne Gidiyor Bir Araba İçinde
261 • Joseph Conrad'ın Bir Kitabında Bulunan Elyazması
262 • Isıdoro Acevedo
264 • Hançer
265 • Camden, 1892
266 • Gözcü

31. PETER POULSEN
Murat Alpar
269 • Gece İçin
269 • Durduramazsın Dünyayı
271 • Kişisel Acılar

272 • Baş Aşağı Basılmış Gazete Başlıkları
273 • Ara Sıra
274 • Bırakıp Gidersen Beni

32. TAHAR BEN JELLOUN
Halil Gökhan
277 • El Üzerine Çeşitlemeler
280 • Sülük Şehir
282 • (Şehirde Artık Hiç Işık Yok...)

33. ÖMER HAYYAM
Kenan Sarıalioğlu
284 • 19.
284 • 20.
284 • 21.
284 • 22.
284 • 27.
285 • 28.
285 • 33.
285 • 34.
285 • 35.
286 • 36.
286 • 41.
286 • 42.
286 • 47.
286 • 48.
287 • 49.
287 • 50.
287 • 51.
287 • 52.

34. SOHRAB SEPEHRI
İsa Nurazer
289 • Hiçlik Çiçeği
290 • Yalnız Olsun
291 • Kırdım Koştum Düştüm
292 • Narin Ayak Sesi
293 • İz
294 • Aydınlık, Ben, Çiçek, Su
295 • Güzel Yalnız Gece
296 • Adres

35. EMILY DICKINSON
Nazmi Ağıl
298 • 4
298 • 5
299 • 8
300 • 20
300 • 27
301 • 178
301 • 241
302 • 520
303 • 754
304 • 1263
304 • 1278
305 • 1333
305 • 1599
306 • 1764

36. AMINA SAÏD
Halil Gökhan
308 • İp Cambazı Kumlar
310 • Biri ve Öteki Gece

37. LEAN NIELSEN
Murat Alpar
314 • Benim İçin Şiir
315 • Bengilik
316 • Kanaryalar
317 • Çanta

318 • Fabrika Avlusundaki Ağaç
319 • Fru Jensen In Memoriam
320 • Haziranda Bir Gece
321 • Lesbos
322 • Gece Yarısı
322 • 20 Kron Yolladım

38. HUGO VON HOFFMANSTHAL
Leylâ Serdaroğlu
325 • Yüzün
326 • Küçük Bir Çocuğa Dizeler
327 • Dünyanın Sırrı
328 • Gün Doğmadan
329 • İkisi
330 • Büyülü Bir Düş
332 • Çin Hükümdarı Konuşuyor

39. YANNIS RITSOS
Cevat Çapan
335 • Yaz
335 • Son Anlaşma
336 • Tutumluluk
336 • Yalnızca
337 • Aynı Diken
337 • Anlamak
338 • Minyatür
338 • Teşekkür
339 • Bir Çelenk
339 • Sürekli Bekleyiş
340 • Yavaşça
340 • Hiç Nedeni Yokken
341 • Ufuk
341 • Eski Mahallede Öğleden Sonra
342 • Şafağa Doğru
342 • Dönüş

40. TRISTAN CORBIÉRE
Nuriye Yiğitler
344 • Gece Sonesi
345 • Şans Derler Buna
346 • Dua
347 • Gitar
348 • Dam
349 • Bir Arkadaşa

Önsöz

Şiir Atlası'nın bu ikinci cildinde yer alan kırk şairden seçtiğimiz örnekler, nerdeyse tümüyle ilk kez Türkçe'ye çevrilmiş ve 1994 yılı içinde Cumhuriyet gazetesinin "Kültür ve Sanat Eki" ile "Kitap" dergisinde yayımlanmıştır. Bu ikinci ciltte de amaç, birinci ciltte olduğu gibi, dünya şiirinin seçkin ve yeni örneklerini geniş bir okur kitlesine tanıtmak ve şiir çevirmenleri arasında başlattığımız bu imeceyle genç çevirmenlerin çalışmalarını da gün ışığına çıkartmaktı. Bu nedenle şairlerin seçiminde herhangi bir sınırlama gözetmedik. Çoğunlukla 20. yüzyıl şiirinden örneklerin yer aldığı Şiir Atlası'nda zaman zaman Ömer Hayyam ve Emily Dickinson gibi geçmiş yüzyıllarda yaşamış olsalar bile güncelliklerini koruyan şairlerin yapıtlarına da yer verdik. Şiir Atlası'nın önümüzdeki yıllarda yayımlamayı umduğumuz yeni ciltlerinde, ülkemizde henüz tanınmayan yeni şairlere ve bu alanda çalışmaya başlayan genç çevirmenlere de yer vereceğiz.

Cevat Çapan

Önsöz

Şiir Atlası'nın bu ikinci cildinde yer alan kırk şairden seçtiğimiz örnekler, nerdeyse tümüyle ilk kez Türkçe'ye çevrilmiş ve toplu şiirlerini içeren çalışmalarının "Kültür ve Sanat Eğrisi"nde "Kitap" derginde yayımlanmıştır. Bu ikinci cilde de onar, birişaretle olduğu gibi, dünya şiirinin seçkin ve yeni örneklerini çeşitli bir okur kitlesine sunmak ve şiir çevirmenleri arasında bağlantı- ması bu imkanyle genç çevirmenlerin çalışmalarını da göz ardı etmemektir. Bu nedenle şairlerin seçiminde herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Coğrafyalarda ve yüzyıl şiirinden örneklerin yer almış- şiir Atlası'nda zaman zaman Ömer Hayyam ve Emily Dickinson gibi geçmiş yüzyıllarda yaşamış olsalar bile çağdaşlarımız kabul- şan şairlerin yapıtlarına da yer verdik. Şiir Atlası'nın önümüzdeki- ki yıllarda yayımlanacak sunduğumuz yeni eğilimler, ülkemizde henüz tanınmayan yeni şairlere ve bu alanda çalışmaya başlayan genç çevirmenlere de yer verecektir.

Cevat Çapan

CHARLES WRIGHT
Çeviren: Cevat Çapan

"Her zaman olduğu gibi, son söz gene sessizliğin"

Charles Wright 1935'te Tennessee'de doğdu, yüksek öğrenimini Davidson Koleji'nde ve Iowa Üniversitesi'nde tamamladı. 1957–1961 yılları arasında Verona'da askerlik görevini yerine getirdikten sonra, 1963–1965 yılları arasında Fulbright bursu alarak Roma'da araştırma yaptı. 1966–1983 yılları arasında California Üniversitesi'nin Irvine kampusunda öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra Virginia Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı profesörlüğüne atandı. 1976'da Edgar Allan Poe ödülünü, 1977'de Amerikan Akademisi ile Sanat ve Edebiyat Enstitüsü bursunu, 1983'te şiir dalında Amerikan Kitap ödülünü kazandı. Wallace Stevens ve Ezra Pound gibi büyük ustalardan etkilenen Charles Wright, özellikle *Tattoos* (Dövmeler) ve *Skins* (Deriler) başlıklı şiir dizilerinde tarihsel olayları ve hatırladığı doğal manzaraları soyut ve dışavurumcu bir anlatımla dile getirdi. 1990'da yayımlanan *The World of The Ten Thousand Things* adlı kitabıyla 1981–1986 arası çalışmalarını bir araya getirdi.

BOLIVAR'A MEKTUPLAR'dan

1.
Taş duvarın dibinde,
Benekli, zayıf köpeklerin kokladığı
Ve insanın saklanabilecek durumda olsa
Hâlâ saklanabileceği ıslak,
Karanlık kovuklarda

Seni orada düşünüyorum, ötekiler arasındaki
yüzünü.
Ölüm kolay (diyecektir birisi)
Bunca talimden, yanılmalardan,
Kusursuz genel provalardan sonra.
Kimbilir...

2.
Siegfried Sassoon öldü.
20. yüzyılın
En güzel adlı şairi
Öldü–öldü, dedim.

Ve bunca yıl adını anan olmadı;
Yalnızca bizim savaşlarımızdan
Önceki bir savaşta ölen
Bir iki şair arkadaşı yüzünden hatırlandı.

Gün batımı. Arkansas üzerinde gökyüzü
Açılan bir yara gibi, alevler içinde.

Onu okumuş muydun? İlgileniyor musun?
–Kimse ilgilenmiyor da.

3.
Bu gece, incecik yüzüyle yeni ay
Ufuğa asılı duruyor
Ters dönmüş ve ışık saçmıyor.

Daha sonra gökten inerek
Perdelerin arkasına giriyor: Ben
–Karanlık onu derinliğine gömerken–

Sessizce oturmuş, onu seyrediyorum.

Acaba bu kez, yana çekilip
yol versem mi
Bakırrengi ucuyla kolayca geçsin diye?

6.
De Maupassant'ı Düşün:
Üne kavuşmuş, sonra 40 yaşında
Kendi gırtlağını kesmeye kalkmış,
Cannes'da. Bunu başaramayınca,
Paris'e yollamışlar palas pandıras,
Bir huzur evine. Orada emekleyerek
Kendi pisliğini yemiş.
Şu sözler yazılı raporunun son satırında:
Monsieur de Maupassant va s'animaliser.
42 yaşında ölmüş,
annesi daha sağken.

7.
Ya da Swift'i:

Delireceğini önceden sezmiş olması (Ben
bir ağaç gibi öleceğim–tepeden
tırnağa doğru) Dr. Johnson'a göre,
sağlığını da aklıyla birlikte
yitirdiğini gösteriyor. Örneğin,
odasında, önüne konan tabağa
ve içinde önceden parça parça kesilmiş ete
saatlerce bakarmış;
otururken değil de,
yaralı bir hayvan gibi odayı
bir aşağı bir yukarı adımlarken yermiş.

Yıllarca hareketsiz ve sessiz yattıktan sonra
ölmüş
son soluğunu hiç direnmeden vererek,
olan parasını bir akıl hastanesinin
yapılması için bırakmış.

* Bolivar, Tennessee eyaletinde akıl hastanesi olan bir kasaba.

ÖLÜ RENK

Uzun süre soluma yatıyorum, sonra sağıma
Ve hiçbir şey yemiyorum,
ama hiçbir ses gelmiyor rüzgârla
Ve hiçbir ses boşanmıyor buluttan.
Külrengi örümceklerle turuncu örümcekler arasında
hiçbir ses gelmiyor rüzgârla...

Daha sonra, uzun süre Har'ın kıyısında oturuyorum,
Ama hiçbir yüz yansımıyor suların derinliklerinden..

Bu arada toparlanıyor göklerin karanlık haritası.
Trafik azalmaya başlıyor.
Yaprak bitleri atıştırıyor limon ağaçlarının yapraklarını.
Alçalıp yükseliyor çimlere serpilen sular...

İşte bir dizi karınca bir kurukafayı temizliyor.
Bu da bir başka dizi karınca, karşıdan çıkan.

Başımın üstünde yıldız parçaları sarı mendillerini
batırıyorlar kara isteklerine.

Pencereler, sevinçli pencereler!

GÜNEY HAÇI'NDAN

Her zaman olduğu gibi, son söz gene
sessizliğin
Ve Venedik ipek gibi uzanacak
        denizin ve gece göğünün kıyısına
Ay aydınlığında beyazlaşarak.
Herkesin hayatı aynı hayat
        yeterince uzun yaşayabilirsen eğer.

* * *

Sırma iplik gibi gidip geliyor sarı asma kuşları
        günün külrengi kumaşında.
Yoğun sis öyle bastırmış ki,
Karga yağıyor gökten siyah notalar gibi.
İlmik ilmik örüyor sarıasmalar örgülerini.
Aşağılarda bir yerde, öfkeyle dişlerini
        gıcırdatıyor
                deniz
Sabah işbaşı yaparken ve
ve palmiyeler parlarken.

* * *

Bir başkalık var içimizde
Ellerimiz ne kadar derinlere uzansa
Güzellikleri ve Herhangi bir zamanı,
Herhangi bir yeriyle
Geçmiş zamandır bu.
Dualarımız ona yönelir, kollarımız ona
uzanır
Yıl yıl üstüne,
Ama kim ne zaman yeterince hatırlayabilir?

* * *

Ağustos çamları yalıyor.
Puslu güneş ve dereden duyulan küçük fügler.
Bataklığın yeşil eteği altında otların uykusu.

Her zaman içimdeki bir ağzın
Mavi dudaklarını açmasını
Düşlemişimdir, bir kolun
akşamları, açık bir pencereye
Hüzünle eğilmesini ve kurbağaların
sıçramalarını ıslak otlarda.

Yeniden çiçeklerin sessizliği.
Yeniden o hafif piyano sesi arkadaki korudan.
Yaz nasıl da kendiliğinden doluverir odaya.

* * *

Rüzgârdır bu dünyanı soluğu.
Rüzgârla savrulup gelir, rüzgârla savrulup gideriz.
Rüzgârın getirdiklerine bakar dururuz yalnız.
Rüzgârdır bütün hatırladığımız.

CESARE PAVESE'YE SAYGI

Ölüm gelecek ve gözleri senin gözlerin olacak
Sabahtan sabaha, uykusuz,
eski bir pişmanlık.
Gözlerin boş sözler olacak, her gün
Aynaya eğilip bakarken göreceğin
Bir sessizlik,
herkese gösterdiği bir yüz.

Denizden gelen sulu çamur gibi olacak bu,
Bir kötülüğe ve günaha
son verir gibi. Günaha son verir
gibi olacak.

Aynadaki o ölü yüz olacak
Kapalı dudakları dinleyen
Sessizce, konuşmadan
burgaçlara inecek,
Ölüm gelecek ve gözleri senin gözlerin olacak, o gülünç kötülük
ve aynı yüz

Büyük bezginliksin sen
Denizin kavurup yaktığı.
Bir şey söylemiyorsun,
kimse de konuşmuyor seninle.

Bir bilanço bu, adların önemi yok.
Çivi çivi üstüne,
bir çarmıh yapılır dört çividen.
Geçmişe hiçbir şey eklenemez–
Ne yaparsa odur kadın
ve gece her zaman gecedir.
Kara yüreği ve kara elleriyle beni feda eden

SANATÇININ HART CRANE'LE PORTRESİ

Venedik, Ağustos sonu, yemekten sonra dışarda ve Hart
Bir şarap kadehinde söndürüyor cıgarasını,
Yüzünde ıslanma öncesi ve antiseptik bir bakış,
Biraz ölüm ya da yumuşak bir bulut gibi.
Geleceğinin ıslak ışığı pergolada hâlâ asılı.

Saattir bütün şiirlerin konusu,
Sanırım, her gece göğsümüzün üstünde kavuşan
O küçük ve dokunulmaz akreple yelkovan parmak parmak
Açılır iki yana her sabah güneşin ağırlığı altında.
Bir gün fazla bir gün eksik demektir.

Haftalardır yazıyorum bu şiiri yağmurdan bir kalemle,
İs içinde bırakıyorum yüzümü ve arkadaşının yüzünü,
İçinde hiçbir şey kalmayan bir dil yaratarak.

Böyle bir isteği yok gün ışığının
Onun işi parlamak bizim sözcüklerimizin küçük havuzlarında.

SANATÇININ Lİ PO'YLA PORTRESİ

"Beyaz Göl'ün o yüce kutsal kişisi" şimdi
Küçük bir toprak yığını uçsuz bucaksız bir ovada,
Zinciri şakırdıyor boynunda ve gözlerini gölgeliyor incileri.
Hiçbir şey söylememişti ölümden sonra dirilişle ilgili,
Mavi pas ve çiğ dumanı üstündeki giysisi.

En çok çiçekleri severdi, bir de suları
Herkes bilir onun nasıl şiirler yazıp onların kâğıttan
kayıklar gibi
Akıntıyla uzaklaşmalarını seyretmek için
sulara bırakışının hikâyesini.
Ölüm hiç girmedi onun şiirlerine, yalnızca kürek çekti, saçları
çözülü ve gölde uzaklaşıp gitti,
Gülerek ve gözleri gökyüzüne dikili.

Binlerce yıl sonra bir deftere yazıyorum onun dizelerinden birini,
Akan suyun ardından gidiyor şeftali çiçekleri,
Ve Ekim karanlığının çöküşünü seyrediyorum karşı tepelere.
Bütün gece batıya doğru akacak cennet ırmağı kimseye
sezdirmeden.

Bir yürek atışından ve soluktan daha fazla ölülerle dirilerin
birbirlerinden uzaklıkları.

SESSİZ KUŞAK

Arka bahçede ikindiler, hayatlarımız başka bir yerde,
Bir başkasının albümünde
sararan fotoğraflar gibi.

Gizlice, Ocakta kıbleden esen yelin
Kolayca dağılışı kara dalları arasında
meyva ağaçlarının.

Neydi o hiç söylemek zorunda olmadığımız şey?–
Şimdi kim hatırlayabilir–

Dünyanın haksızlıklarıyla ilgili bir şey,
Bunları, açık bir tarlada, şimşek çakmayacağından emin,

Üstümüzdeki yağmuru silker gibi
nasıl silktiğimizle ilgili bir şey–

Kol kolayız pişmanlıkla, bir sol adım,
bir sağ adım.

Kimsenin hakkı kalmıyor üstümüzde,
Bir aşağı bir yukarı dolaşıyoruz yeryüzünde
canımızı dişimize takıp.
Ölünce, ölüyoruz. Ayak izlerimizi
uzaklara savuruyoruz rüzgâr.

EDVARD MUNCH

Büyük ağırlığı olan evlerde oturuyoruz,
Pencereleri deri rengi ışık, soluk ve oynak.
Rüzgârın dövdüğü avlularımız geniş, ağaçları
fırtınadan eğik.
Bilmediğimiz insanlar sarmış çevremizi.

Ya da hiç kimse yok, bütün gün
Ya bir köprüde duruyoruz, ya da uçurumun kıyısında
aşağı bakarak.
Analarımız durmuş ayakkaplarımıza bakıyorlar.

Ellerimiz, kulaklarımızda, ağızlarımız açık,
Kayalık kıyıda göremediğimiz deniz fenerinin
Yanıp sönmesi, yanıp sönmesi çekiyor bizi,
Şişede yazılı kâğıt, dolunayın mürekkebi
çizgilerimiz.

CZESLAW MILOSZ
Çeviren: Cevat Çapan

"Martı çığlıklarını savuruyor rüzgâr"

Polonyalı şair, romancı, deneme yazarı ve çevirmen Czeslaw Milosz 1911'de o zamanki Çarlık Rusya'sının sınırları içinde bulunan Szetejnie'de doğdu. İlk gençlik yıllarını Vilnius'ta geçirdi. 1934'te Kral Stefan Batory Üniversitesi'nde hukuk öğrenimini tamamladı. Bir yıl Paris'te modern Fransız edebiyatı okuduktan sonra II. Dünya Savaşı çıkıncaya kadar Polonya Radyo Kurumu'nda çalıştı. Savaş yıllarında Nazilere karşı direniş hareketine katılan Milosz 1946–1951 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı'nda görev yaptı.
1951'de Paris'te kültür ataşesiyken ülkesindeki yönetimle anlaşamadığı için görevinden ayrılarak Batı'da kalmaya karar verdi. *The Captive Mind* (Tutsak Akıl) adlı kitabında komünizmin Polonyalı aydınlar üzerindeki etkilerini inceledi. Uzun yıllar Amerika Birleşik Devletleri'nde gönüllü bir sürgün olarak yaşayan Milosz, aynı zamanda California Üniversitesi'nin Berkeley kampusünde Slav Dilleri Profesörü olarak çalıştı. 1978'de Uluslararası Neustadt ve 1980'de Nobel Edebiyat ödüllerini kazandı. Milosz'un şiir, deneme ve romanlarının pek çoğu çeşitli dillere çevrildi. Şiirlerinde, yaşadığı savaş yıllarının yıkımlarını, bireyin kendi yaşantısını zamanın akışı içinde anlamanın her gün biraz daha güçleştiğini dile getirmeye çalıştı.

DÜNYANIN SONU ÜSTÜNE BİR TÜRKÜ

Dünyanın sonu geldiği gün
Bir arı döneniyor bir yonca üzerinde.
Bir balıkçı ışıyan ağını onarıyor.
Mutlu yunuslar sıçrıyorlar denizde,
Yağmur oluklarının yanında serçeler oynaşıyor
Ve yılan altın derili, her zaman olması gerektiği gibi.

Dünyanın sonu geldiği gün
Kırlarda dolaşıyor şemsiyeli kadınlar,
Bir sarhoş uykuya dalmak üzere çimenlerin üstünde,
Sokakta zerzevatçıların sesleri
Ve sarı yelkenli bir tekne adaya yaklaşıyor,
Bir keman sesi yükseliyor boşlukta
Ve yıldızlı bir geceye yönelip uzaklaşıyor.

Şimşek ve gök gürültüsü bekleyenler
Düş kırıklığına uğruyorlar.
Başka belirtileri ve baş meleğin boru sesini duymayı bekleyenler
İnanmıyorlar şu anda dünyanın sonunun geldiğine.
Güneş ve ay gökyüzünde durdukça,
Arılar kondukça güllerin üzerine,
Analar pembe bebekler doğurdukça,
Kimse inanmıyor şu anda dünyanın sonunun geldiğine.

Yalnızca ak saçlı bir ihtiyar, yalvaç olabilecekken
İşi gücü yüzünden yalvaç olmayan biri,
Durmadan şu sözleri yineliyor domateslerini toplarken:
Başka bir sonu olmayacak dünyanın,
Başka bir sonu olmayacak dünyanın.

BAĞIŞ

Ne mutlu bir gün.
Sis erken dağıldı. Bahçede çalıştım bütün gün.
Sinekkuşları konuyordu hanımellerine.
Sahip olmak istediğim hiçbir şey yoktu yeryüzünde.
Kıskanabileceğim kimseyi tanıyordum.
Bana yapılan her kötülüğü unutmuştum bile.
Bir zamanlar aynı insan olmuş olmaktan utanç duymuyordum.
Hiçbir acı hissetmiyordum gövdemde.
Doğrulurken mavi denizi ve yelkenleri gördüm birden.

JAPON ŞAİRİ İSSA'YI OKURKEN

İyi bir dünya–
çiğ tanecileri düşüyor
birer ikişer

Birkaç mürekkep darbesi ve işte orda.
Beyaz sisin engin dinginliği,
dağlarda uyanmak,
kaz sesleri,
kuyunun gıcırdayan çıkrığı
ve saçaklarda beliren damlacıklar.

Ya da belki o öteki ev.
Görünmeyen okyanus,
öğleye değin kalkmayan sis
kırmızı servilerin dallarından boşanan yağmur,
aşağılarda, körfezde sis çanlarının uğultusu.

Şiir bu kadarını yapabilir, fazlasını değil.
Çünkü gerçekten bilemeyiz konuşan adamı,
kemiklerinin ve gücünün ne olduğunu,
derisinin gözeneklerini,
içinde neler hissettiğini.
Ve buranın tepelerinde derileri
Teresa Roszkowska'nın gösterişli, alaca

giysileri gibi semerderler bulduğumuz–
Szlembark köyü mü, yoksa bir başka kıta mı
olduğunu, değişik adlarla dolu.
Kotarbinski, Zawada, Erin, Melaine.
İnsan yok bu şiirde. Sanki bu şiir yerlerin
ve insanların kayboluşlarıyla var olurmuş gibi.

Bir guguk kuşu sesleniyor
bana ve dağlara
bana ve dağlara

Oturmuş bir kayanın üzerindeki çardağının altında
koyaktaki çağlayanın uğultusunu dinlerken
ağaçlı bir dağın kıvrımları yükseliyor önünde
ve batan güneş o yamaçlara yansıyordu.
Nasıl olur da guguk kuşunun sesi her zaman
ya ordan duyulur ya burdan, diyordu kendi kendine.
Belki de bir aykırılık vardır bu işin temelinde.

Dünyada
Cehennemin damında yürürüz
çiçeklere bakarak

Bilmek ve bir şey söylememek.
Böylece unutur insan.
Kendini güçlendirir açıklanan şey.
Açıklanmayansa, yok olma eğilimindedir.
Dil dokunma duygusu için satılır.
Varlığını sıcaklık ve yumuşaklıkla sürdürür insan:
tavşancığım, ayıcığım, pisi pisim benim.

Ne olursa olsun, donduran soğukta ürpermeden,
gelen günün korkusundan
ve ırgat başının kırbacından başka.
Ne olursa olsun, kış sokaklarından,
dünyanın ıssızlığından
ve bilincin cezasından başka.
Ne olursa olsun.

KARIM JANINA'YA VEDA EDERKEN

Yas tutan kadınlar ateşe veriyorlardı kızkardeşlerini.
Ve o birlikte seyrettiğimiz aynı ateş,
Onun ve benim, uzun yıllar boyunca evliliğimizde,
İyi günlerde, kötü günlerde, birbirimize bağlı, kışın
Ocakta yanan ateş, kamp ateşleri, yanan kentlerin
ateşleri,
Dünyanın başlangıcından beri o ilkel, o saf ateş,
Onun çözülen, ak düşmüş saçlarını sarıyor,
Dudaklarını ve boynunu kavrayıp içine alıyordu,
İnsan dillerinde sevginin bir başka adı olan ateş.
Ne dilleri düşünüyordum ben, ne de dua ederken
söylenen sözleri.

Sevmiştim onu, onun gerçekten kim olduğunu bilmeden.
Acı çektirmiştim ona kendi düşlerime kapılıp.
Kadınlarla aldatmıştım onu yalnız ona bağlı kalarak.
Ne mutluluklar, mutsuzluklar, ayrılmalar,
İnanılmaz kurtuluşlar yaşamıştık birlikte. Ve şimdi
bu küller.
Ve kıyıya çarpan dalgalar ben boş bulvarlarda yürürken.
Ve kıyıya çarpan dalgalar. Ve bu sıradan acı.

Nasıl katlanmalı yokluğa? Bir zamanlar var olanı
Hangi güç koruyabilir dayanaklı değilse bellek?
Çünkü öyle az hatırlıyorum ki. O kadar az ki hatırladığım.
Gerçekten, belki de Tanrı'nın keremiyle her gün
Yeniden ertelenen Kıyamet Günü olurdu geri gelebilseydi
geçen günler.

Ateş–kurtulmak yerçekiminden. Elma düşmüyor dalından,
Dağ yürüyor durduğu yerden. Ateş perdesinin ötesinde,
Bir kuzu duruyor çayırında yok edilemeyen biçimlerin.
Yanıyor Araf'taki ruhlar. Heraklaitos, çılgın,
Görüyor alevin yakıp yok ettiğini dünyanın temellerini.
İnanıyor muyum bedenin dirileceğine? Bu küllerin
dirileceğine inanmıyorum..
Bağırıyorum, yalvarıyorum: eriyin ey öğeler!

Bir başkasında dirilin, başlasın hükümranlığı Tanrı'nın!
Dünyaya özgü bu ateşin ötesinde yaratın kendinizi
yeniden.

SABAH ERKEN

Geride kalan yüzyılın
Dörtnala giden atları.

Koca bir güneş doğuyor
Dünyanın üstüne.
Meşalem sönüyor gök kızarırken.
Kayalık bir mağaranın önünde duruyorum,
Irmağın uğultusu duyuluyor aşağılardan.
Ve şafağın dağa yansıyan parıltısında
incecik bir ay.

MUTLU BİR HAYAT

Bereketli hasatların olduğu yıllara rastladı yaşlılığı.
Ne depremler vardı, ne kuraklık, ne de sel baskınları.
Sanki bir düzene girmişti mevsimlerin değişmesi,
Yıldızlar daha parlak, güneş daha güçlüydü,
En uzak illerde dost geçinen kuşaklar yetişmişti.
Alay konusu olmaktan çıkmıştı insanın akılcı doğası.

Acı geliyordu ona böyle yenilenmiş bir dünyaya
veda etmek.
Utanç ve kıskançlık duyuyordu kuşkusundan,
Kırgın belleği de kendisiyle yok olacak diye
mutluydu.

Ölümünden iki gün sonra bir kasırga kavurdu
kıyıları.
Yüz yıldır sönmüş duran yanardağlardan dumanlar
tüttü.
Lavlar yayıldı ormanlara, bağlara ve kasabalara
Ve savaş başladı adalardaki bir çatışmayla.

KARŞILAŞMA

Donmuş tarlalardan geçiyorduk bir vagonla şafakta.
Kızıl bir kanat havalandı karanlığın içinden.

Ve birden koşarak bir tavşan geçti yoldan.
İçimizden biri eliyle gösterdi bize.

Aradan çok zaman geçti. Artık ikisi de sağ değil,
Ne tavşan, ne de tavşanı eliyle gösteren adam.

Ah sevgilim, nerdeler, nereye gidiyorlar
Elin çakıp sönüşü, koşunun hızı, çakıl taşlarının
hışırtısı.
Çektiğim acıdan değil, meraktan soruyorum.

ONUNLA

Olmayan bir ülkede, annemin
O zavallı, varisli ve şişmiş dizleri.
Yetmiş dördüncü doğum günümde onları
düşünüyorum
Berkeley'de St. Mary Magdalen kilisesinde,
ayinde.
Bu Pazar Hikmetler Kitabı'ndan bir parça
okuyor papaz,
Tanrı'nın ölümü yaratmadığı ve yaşayanları
Yok etmekten hoşnut olmadığıyla ilgili.
Markos'a Göre İncil'den de İsa'nın "Küçük kız,
ayağa kalk!" dediği bölümü okuyor.
Benim için söylenmiş bir söz bu. Dirilmem
Ve benden önce yaşayanların umudunu
yinelemem için
Korkuyla ve onun can çekişmesiyle bir olmam
için
Danzig yakınlarında bir köyde, karanlık bir
Kasım ayında,
Kadın–erkek yas tutan o yaşlı Almanlar
Ve yurtlarından uzaklaştırılan Litvanyanlılar
tifüsten ölürken.
Benimle kal, diyorum ona, benim de vaktim az.
Senin sözlerin benim de sözlerim şimdi, ta derinde:
"Şimdi her şey bir düşmüş gibi geliyor bana."

ADA

Nasıl istersen öyle düşün bu adayı, engin
beyazlığını, asmalarla sarılı mağaraları,
menekşeler altında, pınarları.

Korkuyorum, çünkü ancak hayal meyal
hatırlıyorum orada geçirdiğim günleri, insanın
yelken açıp buzdağlarının karanlığı ve çatırtısı
içinde uzaklaşmak zorunda olduğu o kapalı
deniz uygarlıklarından birinde.

Burada bir parmak sıra sıra dağları gösteriyor,
armut ağaçlarını, bir sakanın omuz sırığını,
her şey billurlaşıp kalmış öyle, işte o zaman
anlıyorum, evet, bir zamanlar orada yaşadım
ben, öğrendim oraların törelerini, yasalarını.

Paltoma sarınarak yükselen suları dinliyorum, iki
yanıma sallanıp yaptığım aptallıklara yanıyorum,
ama akıllı olsaydım bile beceremezdim yazgımı
değiştirmeyi.

Aptallığıma yanmak – o gün de, sonra da, bugün de:
işte bunun için bağışlanmayı bu kadar çok istiyorum.

SUNU

Sen, kurtaramadığım insan
Dinle beni.
Anlamaya çalış bu yalın sözleri, başka türlüsünü
söyleyemediğim için.
Yemin ederim ki, söz büyücülüğü yok bende.
Bir bulut ya da ağaç gibi sesleniyorum sana.

Bana güç veren şey ölümcül bir darbeydi senin
için.
Birbirine karıştırdım kapanan bir çağla yeni bir
çağın başlangıcını,
Nefretin esiniyle lirik güzelliği,
Gözü kararmış güçle usta işi biçimi.

Sığ Leh ırmaklarının aktığı koyak işte burası.
Ve koca bir köprü uzanıyor beyaz sislere.
Parçalanmış bir kent bu ve ben seninle konuşurken,
Martı çığlıklarını savuruyor mezarına rüzgâr.

Şiir nedir ki, ulusları ve insanları kurtarmıyorsa?
Resmi yalanlarla dolu bir suç ortaklığı,
Biraz sonra boyunları vurulacak sarhoşların
söylediği bir türkü,
Liseli toy kızların okuma ödevleri.
Bilmeden iyi şiiri aramış olmam,
Şiirin tek amacını, geç de olsa, anlamış olmam,
Bunda, yalnız bunda görüyorum kurtuluşumu.

Eskiden darı ya da haşhaş tohumu serperlermiş
mezarlara
Kuş kılığında dönecek ölüleri beslemek için.
Buraya bu kitabı bırakıyorum bir zamanlar
yaşamış olan sana,
Bizi bir daha aramayasın diye.

OCTAVIA PAZ
Çeviren: Ali Cengizkan

"Yolculuğa çağrı, yuvaya dönüştür şiir"

1990 Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Octavio Paz (d.1914) Meksika'nın önde gelen şair ve deneme yazarlarındandır. Dedesinin zengin kitaplığında başlayan edebiyat merakı, onun çok genç yaşta şiir yayımlamaya başlamasını da sağlamıştır. Daha 1931 yılında Barandal, 1933'te de Cuadernos del Valle de Mexico adlı dergileri çıkaran Paz, ilk şiir kitabı *Luna Silvestre*'yi de 1933'te yayımlamıştır. 1937'de İspanya İç Savaşı sırasında Madrid'deki bir yazarlar toplantısında Miguel Hernandez, Luis Cernuda, Rafael Alberti, Pablo Neruda ve Cesar Vallejo ile tanışmış, Meksika'ya dönüşünde politikayla ilgilenerek El Popular adlı işçi gazetesine yazılar yazmıştır.

1943–45 arasında New York'ta, 1946–51 arasında Paris'te yaşayan şair, bir yandan Yeats, Cummings ve Pound'un şiirleriyle ilgilenmiş, bir yandan da gerçeküstücü Fransız yazarlarla yakın dostluklar kurmuştur. 1968'de Meksika hükümetinin bir öğrenci hareketini kanlı bir biçimde bastırışını protesto amacıyla Hindistan'daki büyükelçilik görevinden istifa eden Paz, Doğu ve Batı uygarlıklarını en iyi yorumlayan çağdaş yazarlardan biridir. Türkçe'de, Bozkurt Güvenç'in çevirdiği *Yalnızlık Dolambacı*, Meksikalılık ruhunun teknoloji ve tecimsellik karşısında yaşadığı tehlikelere dikkati çeken bir denemedir.

Bunun dışında, *Yay ve Lir* de onun şiir konusundaki önemli görüşlerini dile getirir. *Güneş Taşı, Uzak Komşu* ve *Seçme Şiirler*, Paz'ın Türkçe'ye çevrilmiş öbür şiir kitaplarıdır.

YER

Denise Esteban için

Adsız sokak
        insansız sokak,
akıyor yaşlı kayaların yanından
o eskil oyundan kalan zarların yanından
sonsuza değin oynayan öğelerin,
durmagit sürüyor ova boyunca,
        her adım
jeolojiden bir masal
ve yitiyor bir yansımalar tepeciğinde
sudan ya da kumdan değil, zamandan.
Kızıl bir ağaç, siyah çimenler,
ışığın ilk şıvgınlarındaki tuz.
        Yol
sırtında taşıyor güneşi.

Gökyüzü yığmıştır uzaklıkları
açıkça sona erecek olan bu gerçeklik üstüne.
Bir gölcük: Parlaklık fıskiyesi.
Her yerde gözler.
Saat duraksar
birkaç taş arasından kendi geçişini izlemek için.
Yol varmayı bitiremez hiçbir zaman.

DÖRT KAVAK

Kendi peşindeymişçesine bu çizgi koşar
kovalayarak kendini yatay ufuklarda
batı, sonsuza dek kaçkın
nerde ki kendi yolunu tutar, dağılır.

–Nasıl ki bu çizgi
bir bakışla kaldırılır
dönüştürür tüm harflerini
saydam bir sütuna
açılarak dokunulmadık
işitilmedik, tadılmadık, ancak düşlenen
bir ünlü ve ünsüzler çiçeği gibi
–Bu çizgi nasıl ki yazmaktan vazgeçmez
ve tamamlanmadan önce kendini toplarsa
akmayı bırakmadan, ama yukarı:

Dört kavak.
Soluklanarak
boş yüksekliklerden ve orada aşağıda
ikiye katlanıp havuza dönen gökte,
dördü de tek bir kavak
ve yoklar aslında.
Geride, alevli yapraklar
ölüyor –öğle sonrası serseri–
öteki kavaklar, şimdi hayalet paçavralar,
ara vermeksizin katmanlarını açan,
ara vermeksizin hareketsiz.

Sarı pembeye kayar,
gece kendini morda kabul ettirir.

Gökyüzüyle su arasında
mavi ve yeşil bir bant var:
Güneş ve su bitkileri
el yazısı, yayımlardan
rüzgârın yazdığı.
Birbiri içine sarkıtılmış bir yansıma bu.

Geçişler: Anın göz kırpışı.
Dünya biçimini yitirir,
bir görünümdür, dört kavaktır,
dört mor melodi.

Kırılgan dallar gövdelere tırmanır.
Bir gıdım ışınım ve bir gıdım rüzgâr.
Kıpırtısız donuk ışık. Gözlerimle
duyarım havadan sözler mırıldandıklarını.

Sessizlik koşar gider körfezi alarak
geri gelir gökyüzüyle birlikte.

Gördüklerim gerçek:
Ağırlıksız dört kavak
başdönmesine dikili.
Sabit noktalar, bir
aşağı, bir yukarı koşuşturan,
koşuşturur suyuna gökyüzünün ve bataklığın
bir tutam, narin bir ağrıyla
bir karanlığa sürüklenirken dünya.

Son ışığın yürek atışı:
On beş kuşatılmış dakika
Claude Monet bir tekneden seyretmekte.

Gökyüzü kendini suya sokar,
su boğulur,
kavak opal bir dürtüş
katı değildir bu dünya.

Olmakla olmamak arasında sallanır çayır,
ögeler hafifler,
konturlar dumanlanır,
parıltılar, yansımalar, yankılar
biçimlerin ve varoluşların parlayışı,
pusları görüntülerin, tutulma:
Gördüğüm biz oluruz: Ilgım.

İÇİMDEKİ AĞAÇ

Kafamda bir ağaç büyüdü,
bir ağaç, içeriye doğru.
Kökleri damarlar,
dalları sinirler,
ve karışık yaprakları, düşünceler.
Bakışın yakıyor onu,
ve gölge meyvaları
kan portakalları
ve yalım narları.
Gün ağarıyor
gövdenin gecesinde.
Orada, içimde, kafamın içinde,
ağaç konuşuyor.
Yaklaş, duyuyor musun?

DÜZEN TUTMAYAN ŞARKI

Günler kısa,
saatler uzun.
Kıpırtısız, izlerim adımlarını,
tırmanarak küçük tepelerini,
aşağıya inerim havadan basamaklardan,
ve yiterim saydam koridorlarda
–ama ben yokum,
ve seni görmem.

Günler kısa,
saatler uzun.
Görürüm inatçı elimi, yazan
yuvarlak sözcükleri sayfaya,
gölgemi görürüm sayfada, görürüm
kendimi, saatin boş merkezine düşerken
–ama sen yoksun,
ve kendimi görmem.

Günler kısa,
saatler uzun.
Zaman sürükler kendini, gizlenir, dikizler
zaman gömülü, kesek kesek hava,
zaman filizlenir, bir hava sütunu,
alnımı tokatlar, gözkapaklarımı oğuşturur
–ama ben yokum,
ve seni görmem.

Günler kısa,
saatler uzun.
Arsalar ve koridorlar ve yankılar
boyunca yürürüm,
ellerim sana dokunur ve birden yok olursun,
gözlerine bakarım ve birden yok olur,
saat iz sürer, siler, kendi yansılarını kurar
–ama sen yoksun,
ve kendimi görmem.

Günler kısa,
saatler uzun.
Zamanda uyuyan bir tohum var,
havada patlayan, heceleri saçarak ortaya.
zamanın adlarını, seninkini ve benimkini,
–ama ben yokum,
ve seni görmem.

Adlar meyvalardır olgunlaşan ve düşen;
saatler sınırsız, kendi içine düşer.

GERİ ÇEKİLME

Yayarsın gözlerimin altında,
bir tepecikler ülkesini–aşıboyası, parlak
Suyu aranan rüzgâr durdu,
bir yürek atışı ve fıskiyeler ülkesi.
Geniştir gece kadar
elimin yedeğine tutuşturduğun.

Sonradan, kıpırtısızlar fırlayıp kaçar
bizim içimizden ve dışımızdan.
Gözlerimle yuttum karanlığı,
zamanın suyunu içtim. Geceyi içtim.
Sonra müziğin bedenine dokundum
parmak uçlarıya işittim.

Karanlık tekneler, birlikte,
demirlediler gölgelerde,
gövdelerimiz uzandı geriye.
Tinlerimiz, çözülmüş,
yüzen lambalar
gecenin sularında.

Sonunda gözlerini açtın.
Gördün benim gözlerimin gördüğü kendini,
ve gözlerimden kendini gördün:
Çayıra düşen bir meyva gibi,
havuzdaki bir taş gibi,
kendi içine düştün.

Bir gelgit oldu içimde,
ağırlıksız bir yumrukla vururum
gözkapaklarının kapısına:
Ölümüm karşılaşmak istedi seninle,
ölümüm karşılaşmak istedi kendiyle.
Senin gözlerine gömülmüştüm.

*** *** ***

Gövdelerimiz akar gecenin
ovlarında: Zamandırlar kendini yoran,
bir varlık, bir okşayışta eriyen;
ancak bitimsizdirler de, onlara dokunmak
yürek atışları ırmağında yunmak ve
sonsuz başlangıca dönmektir, yenilenmiş olarak.

BAŞLANGIÇTAN ÖNCE

Seslerin kararsızlığı, açıklığın belirsizliği.
Başlıyor bir başka gün
Bir odadır, yarı aydınlık,
ve iki beden, uzanmış.
Kafamda yolumu yitirdim
bir ovada tek başıma.
Saatler, bıçak gibi, ağzını biler.
Fakat yanıbaşımda, soluk alırsın;
derine gömülü ve uzak,
kıpırdamadan akarak.
Ulaşılmazlığını düşünürken
gözlerimle dokunurum sana,
ellerimle seyrederim.
Düşlerimiz ayırır
ve kan birleştirir bizi:
Yürek atışlarından bir ırmağız.
Gözkapaklarımızın altında olgunlaşır
tohumu güneşin.
        Dünya
hâlâ gerçek değil;
zaman düşünür:
        Kesin olan bir şey varsa
ısısıdır o da teninin.
Soluğunda duyarım
varlığın gelgitini,
Başlangıcın unutulmuş hecesini.

SÜTUNLAR

And whilst our souls negotiate there,
We like sepulchral statues lay...
(Ve tinlerimiz orda, ederken pazarlık,
Defnedilmiş yontular gibi, uzandık...)
John Donne

Meydan küçümen.
Dört cüzzamlı duvar,
susuz bir çeşme,
iki beton kanape,
ve birkaç zedelenmiş dişbudak.

Uzak sarsıntısı
kentli ırmakların.
Devasa ve kararsız,
gece döner ve örter
ağırbaşlı mimariyi.
Işıkları yaktılar.
Gölgelerin körfezlerinde,
köşelerde, kapı aralarında,
sütunlar filizlenir, canlı
ve hareketsiz: Çiftler.
Sarılmış ve suskun
fısıltıları dokuyan,
yürek atışları sütunları.

Öteki yarıkürede
gece dişildir,
bol ve suyun malı.
Yalımlanan adalar vardır
gökyüzünün sularında.
Muz yaprakları
yeşile döndürür gölgeleri.
Uzamın ortasında,
biz hâlâ sarılmış birbirine,
soluk alan bir ağacız.
Gövdelerimiz kaplıdır
hece asmalarıyla.

Mırıldanma yaprakları,
uykusuz çekirgeler
uykusunda çayırın,
yıldızlar yüzüyor
bir kurbağa göletinde,
yaz topluyor
testilerini gökyüzünde,
görünmez ellerle
hava bir kapıyı açıyor.
Alnının terasını
yeğlemektedir ay.

An çok geniştir
dünya küçüktür şimdi.
Gözlerinde yittim ben,
ve yitik, görürüm seni
benim gözlerimde, yitmiş.
Adlarımız yanık,
adlarımız çekip gitmiş.
Biz çekimsel merkezindeyiz – neyin?

Hareketsiz çiftler
bir Meksika parkında
ya da bir Asya bahçesinde:
Günlük ayinciler
kendi çeşitli yıldızları altında.
Dokunuşun merdiveninde
tırmanır ve ineriz
yukarıdan aşağıya,
köklerin krallığı,
kanatların cumhuriyeti.

Düğümlenmiş gövdeler
tin kitabı'dırlar:
Gözler kapalı,
benim dokunuşum ve dilimle,
yazarım senin gövdene
dünyanın yazısını.
Hâlâ adsız bir bilgi:
Yeryüzünün tadı.

Az ışık yeterlidir
bizi ışıtmaya ve köreltmeye
ani yırtılışı gibi
tohum kabının ve meninin.
Sonla başlangıç arasında,
zamansız bir an,
narin bir kemeri kanın,
boşluğun üzerindeki köprü.
Kilitlenmiş, iki göde
yontar bir yıldırım düşmesini.

PIERRE SEGHERS
Çeviren: Halil Gökhan

"Güneşin ulaşamadığı güneşler"

Pierre Seghers (1906–1987): 1939 yılında, savaş sırasında ordu içinde "Miğferli Şairler" dergisini kurdu. Ardından Poesie 40 dergisini hazırladı.

Paris'te doğan Seghers, birçok çağdaş şairin editörlüğünü üstlendi. 1944 yılından başlayarak ünlü "Poetes d'aujord'hui" dizisini yarattı. Şiirin bu çılgın sevdalısı ayrıca yetenekli bir şairdi, ancak kendini öncelikle başkalarına adadı. 1978 yılında, bütün şiirlerini *Le temps des Merveilles* adlı kitapta topladı.

Başta *Le Livre D'or dela Poesie Française* olmak üzere birçok antolojiye imzasını attı. Paris Kenti Şiir Evi'nin kurucuları arasında yer aldı. Ölümünden birkaç yıl önce, 40 yıllık bir aradan sonra, Poesie 44 olarak bitirdiği şiir dergisini Poesie 84 olarak yeniden başlattı. Ölümünden sonra dergi yönetimini karısı Colette Seghers üstlendi. Pierre Seghers, Mallarmé Akademisi üyesiydi.

1943 İTHAFLARI

Marangozlar
Dünyanın kabuğunu kırarken bir yanda
–Ateşinin küle döndüğünü gören–
Semender
Kalan son kibritle ısınır

Aynı yaprak üzerinde
Pas renginden yeşile
Geçtiği görülür
Bukalemunun

Güz
Gerisin geri giden bir hayvandır

PARİS

Şehir henüz yıkılmamıştı
Herkes hâlâ orada yaşıyordu
Her zamanki günlerden biriydi
Balkonlarda çiçekler vardı
Satıcılar işleriyle uğraşıyordu
Otelin birinde bir aşığın
Yalnızlıktan sökülüyordu yüreği.

(1954)

MAÇA KÖPEĞİ

Senin için bir yol, dedi bana
Evinde mi? Artık yolun yok.
Yüreğinde mi yoksa? Utancın kestiği
sevinçten
Senin en gizli düşüncelerin için.
Vakit henüz gelmedi.

(1943)

EYLÜL 1939

Yaşamın sınırları dışında sınırlarını hiç bilmediğimiz
Yeni bir yaşam vardır
Anısız günlerin ötesinde kalan
Başka yerlerin hükmü her zaman bulunur
Daha canlı bir hava daha açık bir gökyüzü bulunur her zaman
Hiç beceremediğim büyük bir soluk

Bir kopuş

Hayretler uyandıran bir doğuşu döller bu.

YAŞAM, SÖYLE BANA

Havayı güzelleştirmek için geldin buraya
Işık için, anılarda görmek için
Göz kırpması bir yıldızın, zamanın altın sarısı
Gece için. Rüzgârın katırtırnaklarında
Uyanışını, damarlarının yaş odununu yarışını ve seni
Yalnız bulmak için yarın. Bir ışık yanar
Sonra söner orada. Aynalarda anılarda oturan
Sessizlik için, seni göktaşlarında, dalga dalga yayılan
Denizde izlemek için, baygın ama başdöndüren bir kokuyu
Aşırmak için. Boşlukta sekmek ve bunun ve seni artık
Görmemenin tadını çıkarmak için
Burada balkır gelecek, burada doğar spermden
Ve gözyaşlarından rüzgârla çevrilen düşlerin
Ender incisi ve dolup taşar unutulmuşluk
Günlük yaşantında kendini tutman ve bir çığlığın yankısına
Kendi yankını sunman için açılmış
Senden öteye geçen bir geçitten başka bir şey değildir bu.

(1972)

GERİYE KALAN

tüm bu dualardan, bu görünmez kiliselerden
orman yasalarının yıktığı bu tapınaklardan
bu şarkılardan doğacak
her ne varsa
tepeciklerin altındaki toz toprakta sessizliğin eşitlediği

Güneşin ulaşamadığı güneşler. Bu buharlı
çalkantının, gizli yaraların, bu tören
müziğinin, bu kabaran kanto-jondonun devinimleri
bir an, ruhun o apansız doğaçtan çalışları
Devrilmiş büyük bir geminin karinasında
        adaklar
sessizlik için ve güller için, bizde taşınan
        yaşamın sıcak sarısı için

SEN VE BEN

tek bir kitabın harfleri gibi
tek bir dilin, yeniden doğmak için doğan,
        büyüyen
ve ölen, yerinde duramayan dilbilgisinin
        sözcükleri gibi. Dile sığmaz
içe doğmuş ve gerçeği, içi titreyerek
yazgı ona dokunduğunda zamanın
        kurşunuyla aşmakla

kaçarken. Saat henüz çalmamıştı bizim için.

RÜZGÂRI DİNLEME ARTIK

eserken, o uyuyanların belleğidir.
Uzun bir deniz gezisinin sessizliğinde
kilise mezarlıkları, ışığın pruva
bodoslamalarıdır.
Yaban yulafları, birkaç lavanta ve ısırgan
arasından
bir patikadan geçerek girilir oraya.

Dinleme artık esen rüzgârı. Herkes içinde taşır
kendi müziğini, kendi seslerini, eski yazgısını,
onu büyüleyen
ve düş kırıklığına uğratan ne kadar dostu
varsa, her kim ki patikaya kadar

sarsılan semerinin üstünde kötü yerleşmiş
yalnız kendini dinler

BİR BEKLEYİŞ GİBİ

işsiz güçsüz. Bir tatil. *Çıtkırıldım*
kalemlerin aylaklığı. Aynada tutulan
şakacı kâhinlere bir geçiş gibi.
Zorludan daha zorlu bir uyku. Bir tek
tuzakların önerdiği, evrilmiş gölge imgelerini
kendine
geçtiğini görmek için yırtıcı bir bakış.

HERMANN HESSE
Çevirenler: Tarık Seden, Gültekin Emre

"Selam terkettiğim cennetten..."

2 Temmuz 1877'de Calw/Württemberg'de doğdu ve 9 Ağustos 1962'de Lugano yakınlarındaki Montagnola'da öldü.

Hesse, 1919 Mayısı'nda, o zamana kadarki yaşamının zincirlerini kırıp Alpler'in öte tarafındaki Güney Tessin bölgesinde yaşamaya karar vermeden önceki son dört yılını, savaş esirlerine yardım etmekle geçirmişti. İki yıldır kendi kendine uğraştığı resim çalışmaları, yeniden kazandığı özgürlüğü ve yüzyılın en güzel yazı diye bilinen 1919 yazının renk cümbüşüyle birleşince, dışavurumcu bir biçimde gelişti. Gerek yazarken, gerekse de resim yaparken, o zamana dek kendini bağımlı duyumsadığı, ama nasıl birer birer çöktüklerini kendi gözüyle gördüğü değer yargılarını elinin tersiyle bir tarafa itti. Bunun yerine sürekli olarak daha sıradışı biçimler ve renkler kullanarak, yeni olanaklar ve maceralar arayışına girdi. Hesse, "Klingsor'un Son Yazı" adlı öyküsünde ve gene aynı yıl (numaralı bin nüsha olarak) yayımlanan *Gedichte des Malers* (Ressamın Şiirleri) adlı kitabında bu deneyimlerini işledi.

Kitaptaki on şiir ile, şairin bu şiirler için yaptığı resimler, ilk kez 1920 yılında yayımlandı.

RESSAM BİR BOSTAN RESMİ YAPIYOR

Beni neden ilgilendirsin bostan?
Yabancı, belki de kötü bir adam bahçıvan,
Bilmem, görmek de istemem
Anlaşamazdık zaten.
İkimiz de insanız hatta kardeş belki de,
Gene de yalnızız ama
Çoktan yitirmiş biri ötekini
Giderek yaşlandığı ve yalnızlaştığı için üzgün herbiri.
Domatesler de sebzeler de ilgilendirmiyor beni
Bakıyor bu işlere savaş zenginleri.
Gene de büyüsünden kurtulamıyorum bostanın,
Çocukça bir istekle dolu bakışlarım
Karmaşıklığında aşağının. Bir ev
Fışkırıyor yeşilden gül kırmızısı,
Mor, narin bir şarkı söylüyor,
Mavi, bu tarafa, yitik evladına bakıyor
Oturmalı ve resmetmeli bütün bunları
Renklerin parıltılı güzelliğini
Sessizce eğişini
Çocukça yüzünü ağacın
Ve tek kişilik sohbetini
Sizin için bunların hepsi gülünç
Bütün bu şeyler.
Görmek ve resmetmek ve şiirleştirmek zorunda olduğum
Sizin için yalnızca bir bostan
Benim için oysa, bir gizemli selam
Sizin gibi, benim de terkettiğim
O cennetten.
O cennet ki, beni hep ama hep çağıran
Ve sihirli bahçelerinin kokusu
Bahçıvandan, domateslerden, paradan
Ve dünyadaki her şeyden daha değerli benim için.

RESSAM VADİDEKİ BİR FABRİKAYI RESİMLİYOR

Sen de güzelsin, yeşil vadideki fabrika,
Sevimsiz şeylerin sembolü ve mekânı olsan da:
Paraya tapışın, köleliğin, karanlık tutsaklığın
Sen de güzelsin! Az mı okşadı
Damının narin kırmızısı gözümün zevkini,
Bir de yelken direğim, arman: o gururlu baca!
Baştan çıkarıcı solgun mavi,
Sabun, bira ve çocuk kokan yoksul evlerin arasından gözüken,
Senin de üzerine olsun selamım ve sevgim.
Tarlaların menekşe rengine, çayırın yeşiline karışıyor.
Evlerin çetrefilliği ve kiremit kırmızısı,
Sevinçli, aynı zamanda narin,
Nefesli çalgılar müziği gibi, obua ve flütle hısım.
Gülerek daldırıyorum fırçamı vişneçürüğüne ve nar kırmızısına,
Sonra sürüyorum tozlu yeşil tarlaların üzerine,
Ama hepsinden güzel parlıyor kırmızı baca,
Bu saçma sapan dünyaya saplanmış dikine,
Korkunç gururlu, güzel; bir o kadar da.

EVLER, TARLALAR, BAHÇE ÇİTİ

Sevgili evler, sevgili bahçe çiti,
Gölet, çayır çimen, yol kıvrımı
Sarı tepe, boz ve kızıl tarlalar,
İri çiçekler açmış telgraf direği,
Siz de mi solacaksınız gün gelince,
Ölecek misiniz, çürüyecek, kokuşacak,
eriyecek misiniz
Biçecekler mi sizi de, rüzgârlar mı savuracak
Göremeyecek misiniz bir daha o güzelim güneşi?
Dostum ağaç, sen de mi toprak olacaksın,
Ya siz yeşil pancurlar, kırmızı damlar?
Günü gün edin öyleyse, hışırdayın başaklar,
yapraklar.
Tavındayken henüz aşk kadehi, dopdolu!
İçmek istiyorum sizi, ki karışın kanıma
Çimen olmak istiyorum, ve göl ve palmiye!
Farkım ne böyle sizlerden?
Gerçeği söyleyin, mutlu musunuz, huzur
içinde misiniz?
Tek beni mi kavurdu yangın
O hoş, ve sıcak, ve yakıcı yalazlarıyla,
Sersemleten beni ve huzur vermeyen.
Tek ben miyim acı çeken zamandan,
korkudan ve ölümden?!
Susuyorsunuz demek, uyarıyorsunuz
konuşmaksızın:

Acı çek, resim yap, şiir yaz, sürdür yaşamı!
İç bizi, ve izin ver seni içmemize,
Bitmeden gün, senin için de, bizim için de!

BAĞLAR, GÖL VE DAĞLAR

Göl sen, yıkadın beni ve yaktın derimi,
Bağ sen, sarhoşluklar olgunlaştırıyorsun bana
Gelecek yazlar için,
Siz dağlar, ana kucağı gibi koruyorsunuz beni,
Dünyayı gezme özlemi sardığında bedenimi.
Orman, senin içinde işliyor kalbime,
Gelip geçiciliği vaaz eden baykuş ötüşleri.
O kalp ki, ölmek istemeyen her şeye karşın,
Daha yaşamaya, hep yaşamaya mahkûm,
Çünkü seni, orman, bir kez
Sabahın erken vakti, çiğ kokusu
kaybolmamışken henüz
Gösterebilmek istiyorum en çok sevdiğim
kadına,
Sevgili ormanım, seni söz verdiğim o kadına.

RESSAMIN SEVİNCİ

Tarlalar başak dolu tarlası olana,
Çayırlar dikenli telle çevrili,
Yoksulluk bir yanda, ihtiras bir yanda,
Her şey kokuşmuş, her şey dışa kapalı.

Ama benim gözümde
Başka bir düzeni var her şeyin
Mor akışkan ve kırmızı azamette,
Masum türkülerini söylediğim.

Sarı sarıya yanaşmış ve sarı kırmızıya,
Soğuk mavilerde bir perçem pembelik!
Işık ve renk salınıyor bir dünyadan bir
dünyaya.
Kabarıyor, ses veriyor aşk dalgalarında.

Deva her hastalığa bir düşünce hüküm
sürüyor.
Yeni doğmuş kaynaktan yeşiller açıyor,
Dünya yeniden ve adilce paylaştırılıyor,
Ve ısınıyor kalpler, sevinçle doluyor.

HAVA BOZUYOR

Dağ kapkara ve gökyüzü çelik rengi
Eriyor tüm parlak renkler
Güneşin son ışıltılarının vurduğu evlerde ve
döşeklerde
Ardından gelen ne varsa soluk,
Hazır her şey ölüme, acı ve gölge dolu.
Dokuyor ama güneş renk oyununu
Hâlâ parlak ve hâlâ habersiz olup bitenden
Kucağında misketleriyle bir çocuk misali.
Çökecek her şey çok geçmeden
Her şey alevler içinde kalacak birazdan,
Ama daha önce, son ana dek
Pusudayım boya kutumla,
Resmediyorum solgun ağacı ve çiğsarı duvarı,
Aceleci bakışlarla izliyorum mavi karanlığı.
Nasıl da geliyor, celalli ve son hızla,
Ve eser yok rüzgârdan hâlâ!
Ortalık birden şimşeğe, yağmura ve doluya
kesecek
Savrulacak resimlerim hiçliğe
Her şey silinecek ve eriyecek sonra,
Gözlerim, renkleri emin içinize!
Yarın belki de esecek ilk sonbahar yeli,
Ve bitmiş olacak yaz.

ANTONIO MACHADO
Çeviren: Ayşe Nihal Akbulut

"Bir düşün eşiğinden..."

Antonio Machado, İspanyol edebiyatında '98 kuşağı olarak bilinen edebiyat akımının önemli temsilcilerinden biridir. Büyük bir yalınlıkla yazdığı şiirlerinde Kastilya toprağının ruhunu dile getirmiştir. Daha çok anılara, düşlere ve dostluklara dayanarak yazdığı şiirlerinde, onun aynı zamanda doğayla özdeşleştiği de görülür. Yeni yetmelik ve gençlik yıllarını Madrid'de geçiren Machado, bir süre Fransız edebiyatı öğretmenliği yaptı. İspanya İç Savaşı sırasında ateşli bir cumhuriyetçi olarak direnen Machado, faşistler savaşı kazanınca sürgün olarak sığındığı Fransa'da 1939'da öldü. Son döneminde yazdığı *Nuevas Canciones* (Yeni Şarkılar), yalnızlık temasını işler.

PORTRE

Çocukluğum Sevilla'da bir avlunun anıları,
aydınlık bir bahçe limonların olgunlaştığı;
gençliğim, Castilla topraklarında yirmi yıl;
geçmişim, anımsamak istemediğim birkaç şey.

Ne baştan çıkaran bir Mahara, ne Bradomin
oldum
–Zaten bilirsiniz kabasaba özensizdir üstüm
başım– yine de kabullendim aşk tanrısının
yolladığı okları, sevdim beni koruyup
rahatlatan birkaç kadını.

Damarlarımda Jakobin kanı dolaşır,
ama dingin pınarlardan kaynar, dizelerim;
öğretisini kullandıkça öğrenenlerden de çok,
ben, sözcüğün tam anlamıyla, iyi biriyim.

Güzelliğe hayranım, bugünkü güzelduyuya
gelince,
Ronsard'ın bahçesinden güller topladım,
yine de günümüz süspüsünü sevdim diyemem,
ne de o yenilikçi sevici–kuşlardanım.

Abartılı tenorların romanslarını hor görürüm
Aya dönüp şarkı tutturan o cırcır böceği
korosunu;
Ayırdetmek için sesleri yankılardan, durup
dinlerim yalnızca, tüm sesler içinde, birini.

Klasik miyim, romantik mi? Bilmem.
Bırakmak isterdim dizelerimi o askerin kılıcı
gibi:
ününü onu savuran erkek elinden alan;
döven demircinin ustalığından değil
yüceltilmesi.

Aynı yolun yolcusu olduğum o adamla
söyleşirim
–Kendisiyle konuşan bir gün Tanrı'yla
konuşmayı da umar:
kendimle söyleşim bu can dostla sohbet,
insan sevgisinin gizini bana öğreten.

Kısacası, size bir borcum yok benim;
yazdığım kadarını borçlusunuz siz de bana.
İşime bakarım ben; kendi paramla öderim
beni örten giysiyi, oturduğum evi
yediğim ekmeği ve yattağım döşeği.

Son yolculuk günü gelip çattığındaysa
hiç geri dönmeyecek gemi yola çıkarken
Ben de yolculardan olacağım, bir iki parça
eşyamla yarı çıplak, denizin çocukları gibi.

Sevilla'daki ışık bu... Doğduğum
saray, o çeşmenin şıkırtısı.
Babam, çalışma odasında. –Açık alnı,
kısa top sakalı, düz bıyığı–.
Babam daha yaşlanmamış. Okuyor
yazıyor, kitaplarını karıştırıp düşünüyor.
Kalkıyor;
Bahçe kapısına yöneliyor. Dolaşıyor.
Bazen kendi kendine bir şeyler söyleniyor,
kimi kez bir şarkı tutturuyor usulca.
İri gözlerinin huzursuz bakışı
şimdi sanki başıboş dolanıyor, amaçsızca
boşluğa takılıp kalıyor
Bir bakmışsın, geçmişinden yarına kaçıyor
bir bakmışsın, zamanın içinden bakıyor–
babacığım benim! gözlerin sevecenlikle,
benim kırlaşmış başıma.

Yolcu, senin ayak izlerindir
yol, başka bir şey sanma;
yolcu, yol yoktur

yol yürüdükçe yol olur
yol olur yürüye yürüye
bakışları geri çevirince de
dönüp de bir daha basılmayacak
keçiyolu görülür.
Yolcu, yol yoktur
yalnızca geminin köpükleri denizde.

Çok yollar yürüdüm,
çok patikalar açtım;
yüz denizde yol aldım,
yüz ırmak boyu gittim.
Her yanda gördüğüm
mutsuzluk sürüleriydi,
kibirli ve karaduyulu,
esrik kara kasvetten;
bilgiçlik taslarlar
bakar, susar ve bildiklerini
sanırlar, çünkü içmezler
meyhanelerin şarabını.

Yürüyüp giden kötü insanlar
ve kirletip duranlar dünyayı...
ve her yanda insanlar gördüm,
danseden ya da oynayan
fırsat bulduklarında ve işleyen
üç karışlık topraklarını.

Asla sorgulamayan nereye diye
bir yere vardıklarında bile.
Yürürken, binen
yaşlı katırın sırtına,
ve telaşı bilmeyen
bayram günlerinde bile.
Şarap bulunca şarap içen,
şarap bulamazsa içme suyu.
İyi insanlardır bunlar, yaşayan
çalışan, gelip geçen ve düş gören
ve günü geldiğinde niceleri gibi

toprağın altında dinlenen.
Dün Gece Uyurken
düşüme girdi, ah, o kutsal görüntü
bir çeşme akıyormuş
yüreğimin içinde.
Söyle neden, gizli kolları
suyun, bana akıyorsun
yaşam kaynağımız,
uzanıp da bir kez olsun içmediğim?
Dün gece uyurken
düşüme girdi, ah, o kutsal görüntü
bir arı kovanı varmış
yüreğimin içinde;
ve altın rengi arılar
vızır vızır işleyen,
yılların acısıyla
ak balmumu ve tatlı balı.
Dün gece uyurken
düşüme girdi, ah, o kutsal görüntü
yakıcı bir güneş parlıyormuş
yüreğimin ta içinde
yakıcı, çünkü
kızıl bir yuvanın ısısını veren
güneş, çünkü ışıtan
ve çünkü ağlatan
Dün gece uyurken
düşüme girdi, ah, o kutsal görüntü
Tanrıymış o
yüreğimin ta içindeki.
Bir düşün eşiğinden seslendiler bana...
İyi sesti bu, sevgili ses.
–Ne dersin, gel birlikte gidelim mi gönlü görmeye?
Yüreğime ulaştı okşayışı.
–Seninle her zaman... Ve düşümde uzayıp giden
dolambaçsız bir geçitte ilerledim
ak giysisinin dokunuşunu ve
dost elinin yumuşacık atışını duyumsayarak.

Düşümde gördüm beni götürdüğünü
ak bir yoldan aşağı
yemyeşil kırın ortasında
dağların mavisine doğru
mavi tepelere doğru
huzur dolu bir sabah vakti.
Elini duyumsadım senin
benimkinde, dost elini
ve küçük kız sesini kulağımda
yepyeni bir çan gibi
eldeğmemiş çanı gibi
bir bahar şafağının.
Senin sesin, senin elindi,
düşlerimdeki, alabildiğinde gerçek!..
Yaşa ey umudum, kim bilebilir
neleri yutacağını kara toprağın!

İSPANYA TOPRAKLARI İÇİN

Çamlıkları ateşe veren ve kalıntılarını
bir savaş ganimeti gibi koruyan, bu toprakların
insanları, vaktiyle kara meşeleri de tüketmiş
dağların sarsılmaz meşeliklerini talan etmişlerdi.

Bugün de yoksul evlatlarının baba ocağından
Kaçışına tanık oluyorlar; fırtınaların
toprağın bereketli milini sürüklediğine
kutsal ırmaklar boyu geniş denizlere doğru;
ve lanetli bozkırlarda çalıştıklarına,
acı çekip başıboş dolaştıklarına.

Kaba saba, göçerlerin soyundan geliyorlar,
yolların tozlarını kararan ve güneşi altına boyayan
göçebe sürülerini, bereketli Extremadura'ya süren,
bu Merinos sürülerini güden çobanlar soyundan.

Küçücük, çevik, acı çekmiş, kurnaz birinin gözleri
bunlar, içe göçmüş, güvensiz, değişken ve kırışık
kuru yüzünde çıkık elmacık kemikleriyle
birer tatar yayı ya da mancınık benzeri gür kaşlar.

Bu yazı yabanda ve köyde adamın kötüsü çok olur,
akıl almaz kötülüklerle, hayvanca suçlara düşebilir;
boz renkli iş tulumunun ardında çirkin bir ruhu saklar,
yedi büyük günahın esiri olmuş bir ruhu.

Gözleri bulanır hep, ya kıskançlık ya da hüzünle,
kendi çıkarını kollar, ağlar komşusunun kazancına
ne kadersizliği kalır ne varsıllığın tadı çıkar,
yazgı ve kötü kader vurur onu yerden yere, acıdan acıya.

Bu toprakların tanrısı kana susamış, yırtıcıdır
akşam çöktüğünde uzak tepelere, seçeceksiniz
oralarda bir okçunun devleşen karaltısını
yayını geren koca bir at adam biçiminde.

Savaş düzlükleri göreceksiniz, çileli bozkırlar
–İncildeki cennet bahçesi buralara göre değil–
bu topraklar kartal yuvasıdır, gezegenin bir parçası,
Kabil'in gölgesinin gelip geçtiği yerler.

Nasıl çekip gittiğini ustanın,
o sabahın ışığı anlattı bana: üç gün oldu
kardeşim Francisco çalışmayalı.
Ölmüş olmasın?.. Bildiğimiz tek şey
bıraktı gitti bizi,
ışıldayan bir yoldan, şöyle diyerek:
Bana iş güçle ve umutlarla dolu bir gömü töreni yapın.
İyi insanlar olun, işte o kadar,
ben sizlerin arasında
ne olduysam: can
Yaşayın; yaşam sürüyor,
ölüler ölüyor, gölgeler geçiyor,
yaşam kalanları katıp götürüyor
ve yaşayan yaşamı sürdürüyor.

Örsler, çınlayın; çanlar, siz susun!
Ve bambaşka, daha katıksız bir ışığa
yöneldi şafak ışığının kardeşi,
işliklerin güneşi,
kutsal yaşamın o eski sevinci.
...Ah, evet, taşıyın dostlar,
bedenini onun dağlara doğru, mavi tepelerine
göz alabildiğine uzanan Guadarrama'nın
Oradadır derin uçurumlar,
yelin türküler çağırdığı
yemyeşil çamlıklarla örtülü.
Soylu bir meşenin altında,
bırakın dinlensin yüreği,
kekiklerle örtülü, altın kelebeklerin
oynaştığı o topraklarda...
Orada düşlemişti usta bir gün
İspanya'nın yeni baştan
bir kez daha çiçeğe duruşunu.

Özgür Öğretim kurumu'nun kurucusu,
Francisco Giner de los Rios'un
ölümü üzerine 21.2.1915'te yazıldı.

DAĞ KELEBEĞİ

(Platero ile Ben adlı kitabı için Juan Ramon Jimenez'e)

Sen değil misin, kelebek,
şu kimsesiz dağların canı,
derin uçurumları ile
sivri tepelerinin?
Sen doğabilesin diye
büyülü değneğiyle
taş fırtınalarına, emretti bir gün
durup susmalarını bir peri
ve zincirlendi o dağlar birbirine
sen uçabilesin diye.
Portakallı karalı,
esmer ve altın rengi,
dağ kelebeği, yaban gülü üstünde
kat kat kanatçıkların, ya konar kalkarsın
oynaşarak güneşle, ya da bir günışını
üstünde çarmıha gerilmiş.
Dağ kelebeği,
kırların tepelerin kelebeği,
rengini resme dökemez kimse senin; yaşarsın
onu ancak sen ve kanatların
havada, güneşte, yaban gülünde,
öylesine özgür ve öyle tatlısın ki
Juan Ramon Jimenez Fransisken lirinin tellerini
senin için okşar usul usul.

Sierra de Cazorla, 28 Mayıs 1915

ALICE WALKER
Çeviriler: Ahmet Nazım, Levent Soysal

"Atlar manzarayı daha bir güzelleştirir"

Alice Walker, 1944'te Georgia eyaletinin Eatanton kasabasında yoksul bir siyah ailenin sekizinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası Willy Lee Walker ayda 300 dolar kazanan, "matematikten iyi anlayan, ama çiftçiliği beceremeyen" bir arıcı, annesi Minnie Tallulah Walker tarlada kocasına yardım eden, hizmetçilikle aile bütçesine katkıda bulunan ve sabah akşam küçük bahçesindeki çiçeklerle uğraşan bir ev kadınıydı. Alice Walker olağanüstü birer masalcı olan bu iki insanın "siyah halk İngilizce"siyle anlattıkları öyküleri dinleyerek büyüdü.
Sekiz yaşında, dinlediği bu öyküleri kaydetme ve ilk şiirlerini yazma çabasına girişti. 1952 yılı, aynı zamanda, Alice Walker'ın kişiliğinde büyük bir etki yapacak olan kazanın da habercisiydi. Kardeşinin oyuncak tabancasından çıkan metal kapsül sağ gözünü kör etti. Utangaç, içine kapanık, kendini toplumun dışında hisseden bir çocuktu artık. Bütün zamanını okumaya ve şiire verdi. "Renklerden Mor" adlı romanı da Pulitzer ödülünü kazanan Alice Walker'ın şiirlerinden bazıları, gene Ahmet Nazım ve Levent Soysal'ın çevirileriyle "İyi Geceler Willie Lee" adıyla İyi Şeyler Yayınları arasında yer almıştır.

GÜVEN TAZELEMEK

Soruları sevmeliyim
Rilke'nin dediği gibi
körlemesine, el yordamıyla
sokuşturduğum anahtarın
henüz uymadığı
hazine dolu
odalar gibi
soruların kendilerini.

ve beklemeliyim
bilinmez niyetlerle
postalanmış
ve çok yabancı bir dilde yazılmış
mührü açılmamış
mektuplar gibi yanıtları.

ve her saat başı
biçimlenişimde
içine büyüdüğüm
mekânı
zorlayıp sıkıştıran
zaman kaygısı olmadan.

HERKES BİRİNİ ÇEKİP ÇIKARTSIN

(Lorraine Hansberry'yi düşünürken)

Her şeyi söylemeliyiz, olabildiğince
açık. Çünkü, daha ölmeden,
onlar bizi gömmeye
çalışmakla meşguller.

Siyah mıydık? Kadın mıydık? Eşcinsel miydik?
Siyahın yanlış bir tonu muyduk? Sarı mıydık?
Allah esirgesin, yanlış bir insanı, yanlış bir ülkeyi
ya da
siyaseti mi sevdik? Agnes Smedley ya da John Brown mıydık?

Üstüne üstlük, ne gördüysek aynısını mı yazdık,
yapabildiğimizce açık? Ağlamayacak ve
çığlık atmayacak kadar olgun değil miydik?

Eh, o zaman, kulaklarımıza, burnumuza
ve ağzımıza
unutulmuşluk çamuru
dolduracaklar. Geceleri parmaklarımızı
kemirip bitirecekler. Kalemlerimizle
dişlerini karıştıracaklar. Çocuklarımızın
ve sanatımızın
kuyusunu kazacaklar.

Çünkü ne gördüğümüzü söyleyince
anlayacaklar kaçınılmazı:
Onlara tapınmıyoruz.

Onlara tapınmıyoruz.
Yaptıkları şeylere tapınmıyoruz.
Onlara güvenmiyoruz.
Söylediklerine inanmıyoruz.
Bayılmıyoruz etkinlik dedikleri şeye.
Ve nükleer santrallara.
Bayılmıyoruz fabrikalarına.

Ve hava kirliliğine.
Bayılmıyoruz televizyon programlarına.
Ve radyoaktif sızıntılara.
Sıkıcı buluyoruz gazetelerini.
Arabalarına tapınmıyoruz.
Sarışınlarına tapınmıyoruz.
Penislerini kıskanmıyoruz.
Rönesanslarını pek öyle
önemli görmüyoruz.
İngiltere fazla ilgilendirmiyor bizi.
Beyinleri hakkında kuşkularımız büyük.
Kısaca, yazan, çizen, yontan, danseden
ya da şarkılar söyleyen bizler
akıllarını ve dolayısıyla yazgılarını
paylaşıyoruz bu ülkedeki
bütün insanların.
Onlardan farklı değiliz,
ne aşağıda ne yukarda,
ne dışarda ne de içerde.
Aynıyız.
Ve onlara tapınmıyoruz.

Onlara tapınmıyoruz.
Filmlerine tapınmıyoruz.
Şarkılarına tapınmıyoruz.
Haber bültenlerinin haber
verdiğini sanmıyoruz.
Başkanlarına hayran değiliz.
Beyaz Saray neden beyaz biliyoruz.
Çocuklarını dayanılmaz bulmuyoruz;
Ve dünyanın onlara miras kalmasını istemiyoruz.

Fakat son zamanlarda bizi gömmelerine
yardımcı olmaya başladınız: Siz,
King kadınlara düşkündü; Malcolm bir eşkıya;
Sojourner popülist;
Hansberry bir hain (ya da orospu, yerine göre);
Fannie Lou Hamer
öfke küpü; Zora Hurston, Nella Larsen, Toomer:

gerici, beyni yıkanmış
beyazlarca şımartılmış, önemsiz; Agnes Smedly
casusun biri
diyenler.
Gözlerinizin içine bakıyorum;
üzerimize toprak atıyorsunuz.
Siz, mezarda
benimle birlikte duranlar. Yapmayın!

Herkes bir başkasını çekip çıkartmalı.

Bakın, şimdilik, mezarın ucunda
duran ben,
annemin elini
babamın bacağını tutuyorum.
İşte Robeson'un eli
Langston'un kalçası
Zora'nın kolu ve saçları
büyükbabanızın kalkık çenesi
linç edilmiş kadının dirseği
büyükannenizin unutmaya çalıştığınız
çatık kaşları.
Herkes bir başkasını güneşe çeksin çıkartsın.
Onca
mezar görmüş bizler,
biliyoruz onlar ne yaparlarsa yapsınlar
hepimiz yaşamalıyız
ya da hiçbirimiz.

BÖYLE YAĞMURLU SABAHLARDA

Böyle yağmurlu sabahlarda
sıcacık bir evde
telefonun çalmadığı
ve benim yapayalnız
kızımın ateş kırmızısı
daracık
sabahlığına sarındığım
Böyle yağmurlu sabahlarda
sevgilimin kocaman çoraplarının
üşümüş ayaklarımı sarmaladığı
ve meditasyon yapıp
kapımın dışındaki
çam ağacıyla
bir olduğum
Böyle yağmurlu sabahlarda
sokaktan gelen
gürültülerin
kayıp gittiği
ve rüzgârın uğuldadığı
ve bir fincan
yeşil çayımı yudumladığım
Böyle Sonbahar
sabahlarında
geç saatlere kadar uyuduğum
ve sevdiğim insanları
mutlaka tatil yerlerinde
düşlediğim
Böyle sabahlarda
gün iyice ilerlemeden
sevgilimin kollarının
beni sarmasını
istemiyorum.
Yiyecek bir şey istemiyorum
postacıyı istemiyorum
en yakın arkadaşımın
beni arayıp
hayatını ve

Grenada işgaline dair en son
haberleri anlatmasını istemiyorum.
Hiçbir şey istemiyorum.
sıcak ve kuru olmak
yeniden şiirler yazıyor olmak
(aylar süren bir kopukluk
ve boşluktan sonra!)
yokluğunda
sevmek ve sevilmek
yeter sevinç bana.
Böyle rüzgârlı sabahlarda
öpücüklerimle
sırılsıklam ıslatabileceğim
bir kentte
başka bir şey istemiyorum.
Ve bir bakıma da
hepsini istiyorum.

KENDİ KABUĞUNU SOYMAK ÜZERİNE

(ağaçların bu yüzden öldüğünü söyleyen Jane için)

kadınların kılpayı kaçışlarını sessiz tutmaları
beklendiği için ben sessiz kalmayacağım
ve ölürsem (çıplak ağaç gibi!) birisi
lütfen
düştüğüm yeri
işaretlesin ve öylesine nefret ettiğim
rötuşlu imgelere hayran olanların
"ne kadar iyi biri" deyişlerini duyarak
kendi yalanlarımla sessizce
yaşayamayacağımı bilsin.

Hayır. Yokum ben
annemin inandığı
babamın ve erkek kardeşimin savunduğu
sevgilimin yücelttiği
kız kardeşimin, yüzü kızararak, yadsıdığı ya da

kucaklamaya
koştuğu şeyler için yaşamakta.

Kendi küçük
insanımı bulurum
kendi başına ayakta duran
dünyaya karşı
istemlerin eşitliği
sonunda anlarım.

Ayrıca:

Kavgam her zaman içsel
bir karanlığa karşıydı: İçimde taşırım
ölümümün tek bilinen
anahtarını –yaşamı salıvermek ya da kilitlemek
için
sonsuza dek. Kadınım, ağacın damarlarını,
renklerden sarıyı
ve güneşi seven, savaşmaktan mutluyum
dışımdaki bütün katillerle–
zorunlu olduğumu gördükçe.

ŞİİR NASIL YAPILIR/KUŞKULU BİR GÖRÜŞ

Devam edebilmek için
duygularımı başıboş bırakınca
yavaş yavaş anlıyorum
şiirlerin nasıl yapıldığını.

Korkunun olması gereken bir yer var.
Seçmenin olması gereken bir yer var.
Yitirmenin olması gereken bir yer var.
Artakalmış sevda.
Ağzına kadar dolu bardaktan taşan
ve kaçıp
dopdolu benliğini
utanç içinde saklayan sevda.

Yavaş yavaş kavrıyorum
şiirlerin nasıl yapıldığını.
Anıların delidolu kaçışından.
Koşuşturup duran yüreğin tükenen
çarpıntılarından.

Anlıyorum şiirlerin nasıl yapıldığını.
Gülücükleri tadlandıran
gözyaşları onlar.
Boğazda düğümlenen
dikbaşlı kahkaha
Artakalmış sevda.

Biliyorum şiirler nasıl yapılıyor.
Yitirmenin olması gereken bir yer var.
Kazanmanın olması gereken bir yer var
Artakalmış sevda.

SEVDANIN MODASI GEÇMİŞKEN

Mel için

Sevdanın modası geçmişken
modaya uymadan
yaşayalım.
Dünyayı küçük ellerde
karmaşık bir top
gibi görerek;
sevda en siyah giysimiz.
Yoksun olalım her şeyden
gerçeğin ve bilge
ruhların ilettiği
cesaretin dışında.
Atalarımızın hayaletlerine
ve ölmemiş olanın
ezgisine
yakın olalım.

Sevda tehlikeliyken
başımız açık yürüyelim
Büyük Irmak'ın kıyısında.
Ateş altında
tomurcuklar toplayalım.

İŞKENCE

Annene işkence yaptıklarında
bir ağaç dik
Babana işkence yaptıklarında
bir ağaç dik
Erkek kardeşine
ve kız kardeşine işkence yaptıklarında
bir ağaç dik
Önderlerini
ve sevgililerini
öldürdüklerinde
bir ağaç dik
Sana işkence yaptıklarında
anlatamayacağın
kadar kötü
bir ağaç dik.

Ağaçlara
işkence yapmaya
ve yarattıkları ormanı
kesmeye giriştiklerinde
yeniden başla.

UGANDA'DA ESKİ BİR KRAL

Uganda'da eski bir kral
karılarını
yumuşak ve kusursuz kadınlardan seçermiş
cennet kuşları ve yabanıl
dağ çiçekleri kadar doğal
serpilip büyüyen kadınlardan

(Hiç Uganda'lı kadın göreniniz oldu mu? İncedir
parmakları
hafiftir adımları kumda)
ve onları tutup
sarayın ardında
yaptırdığı
tam domuz semizletmeye uygun
yerden iyice yükseltilmiş
ve kaçılabilecek tek kapısı
olmayan bir yere getirirmiş
kepek ve süt tıkarmış ağızlarından
ta ki süt çenelerinden aşağıya
gövdelerini kaplayan dışarlak çıkıntılardan
akıncaya dek

gözleri yitip gitmiş
şişmişler ayakta duramayacak kadar
ama yemeklerin döküldüğü deliğe
kaydırırlarmış gövdelerini
dev ayıbalıkları

Neden mi? Kral bayılırmış şişko kadınlara
zengin gösterirlermiş onu!
Eğer kalkmaya çabalayıp patlarlarsa
ya da gerilmiş derileri yarılırsa
yerdeki kıymıklardan
hani, balonlar gibi,
yenilerini satın alırmış.

SALAH STETIE
Çeviren: Halil Gökhan

"Uçsuz bucaksız karlardan önce..."

1929 yılında Beyrut'ta doğdu. Aynı kentte edebiyat öğrenimini gördükten sonra, üniversite öğrenimini Fransa'da tamamladı. Çağdaş şiirin sorunlarıyla yakından ilgilenen şair, denemeci ve sanat eleştirmeni Stetie, 50'li yıllardan başlayarak Jouve, Mandiargues, Ungaretti, Bonnefoy, Du Bouchet gibi isimlerle tanıştı ve dostluklar kurdu. Ardından Beyrut'ta L'Orient Litteraire adında Fransızca olarak yayımlanan haftalık bir dergi çıkarmaya başladı. Bu dergi, Doğu düşüncesi, Arap dünyası ve Batı kültürü arasında önemli bir aracı rolü üstlendi. Stetie, Fransa'nın Les Lettre Nouvelles, Le Mercure de France, Diogene gibi belli başlı yazınsal ve şiirsel yaratıya dönük dergileriyle çalıştı. Paris'te uzun yıllar diplomat olarak çalıştı. Öte yandan UNESCO'da sürekli olarak Lübnan delegeliği yaptı. Fas'ta büyükelçilik, Beyrut'ta Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği, La Haye'de büyükelçilik, aldığı öteki görevler arasındaydı.
Stetie, 1972 yılında Gallimard'da yayımlanan *Les Porteurs de Feu* adlı kitabıyla Fransız–Arap Dostluk Ödülü'nü; *Inversion de L'arbre et du Silence* (Gallimard) ile de, 1981'de Max Jacob Ödülü'nü kazandı. İsimsiz şiirlerden oluşan *Çok Temizin Yanmış Öteki Yüzü*, 1992'de Gallimard Yayınevi'nde yayımlandı.
Şimdi emekli olan Salah Stetie, Paris'in yakınlarındaki Tremblay–sur–Mauldre köyünde yaşamaktadır.

ÇOK TEMİZİN YANMIŞ ÖTEKİ YÜZÜ

Ruhun bu ürünü
Eşlerin uyuduğu
Boş ırmaktan daha çıplak istedim onu
Bütün uzuvlarda ot ve çiy ile
Irmağın en uzağında –kızıl tabaka
Sürgün edilmiş renkleri saf ve yalnız
Meclise yol gösterirken
Bulutlara istek duyan sevgili çifti
Derste zili beklerken

Ruhun bu ürünü
Bize gelen ve bize dönen budur işte
Üstünde gözyaşlarından güneş
Ağaçlar ardında görür sonra yitiririz onu sonra geri gelir ve
ölür

Sonra yüreğin yollarından döner geriye
O yollarda kuraklıkla kalakalmışız biz de
Parmaklarımız gevrek yağmurlar
Yüzümüzün sandalı çocukluğa kadar yanaşır
Yürek, iftar sofrasına oturmuş sünnetli yürek

* * *

Kavrulmuş gül ve ruhun rüzgârı
Değiştirdiler aklıklarını
Uzakta güvercin şu az biraz parıltı
Düş ya da gözyaşı oldu
Yanıklar içinde ateşe verilmiş gözünü açtı
Günün bu yanında uyuklayan kadın

Ve uzun arzuların bütün o ağaçları, sırtları yağmurlarda!
Akan özsuları bir bir söyleriz
Ölgün çarpan yüreğin labirentlerinde
Bende bir gölge feneri var bu ülkenin:
Bir gözyaşının bir başka gözyaşından olması gibi
Sonunda hiç duyulmamış bir kızböceği
Var olmanın ucundan kaçar ve titrer

Bir yalazdan anı olarak düşünürüm sizi
Ölülerin sandallarında haşhaş oldu yalaz
Yalazların uykusunda uyudu yalaz
Bir bulut feneri gibi parıldayarak

Pek temiz bir korku gibi çiy üzerinde
Yayılan soğukta
Sevgilileri onların yaldızlarını
Ve onları bütün yaşlı gözlerini
Ay ile yaralamaya can atar güneş

* * *

Çançiçeğinden soyludur ev
Varolmanın evinde
Işıltı olduğu yazılıdır
Işıltı içinde ışıltı
Işıltının kimsesizliğidir o
Serin suya yüz dönmüştür kandilleri

Oturulmaz oturulmaz gözyaşların evinde
Kızböceklerinin çiftliği
Gözyaşlarının kılıcını kendine saklayarak
Buranın köylüleri arasında, düş adamı
Düşlerinin ağırlığını tartar
Ve düşte sağduyuları o denli güçlüdür ki
Taşlar gibi ayakta dururlar

* * *

Hiç gelmemiş çocuk
Üzerinde kaçamaklı bir fenerin gezindiği
Hiçbir şeye tutunmadan
Ama yalnızca gözyaşlarının kör ettiği
Yüreğin saydamlıklarının ötesinde
Biraz soğukla aklanmış, meyve hevenkli
Teraslarda bekledim onu

Gözyaşlarının biçim verdiği gövde, ey
Yağmurun alıkoyduğu ve büyük bir sevgiyle
Şarkılı incilerine bağladığı
Çocukluğun çocukluğunu ver bize, ver bize
İçinde saf kanlarıyla çileklerin uyuduğu
Birçok yerde yanan geceye doğru
Çocukluğun otlarını toynağıyla kavuran
Altın bir at gibi çeksin gitsin

* * *

Aşkın küçük kadını
Lambanın ortasında
Rahim düşlemidir, küçüktür o
Lambanın ve usun ortasında
Yalazdır ve acının çığlığıdır o
Aşıkların kırağısından önce kardan önce
Uzaklıkların uzun kenarıyla tutulmuş
Ay parıltısında gözyaşıdır

Kim tanır onu, kim bağladı ve kim
Karlı gecede çözdü onu?
Çizilen çok uzun bir bardaktan akan su mu
İçinde bulunduğu kristalde onu gören
Günün çocuğu, küçük kadının düşlemine sarkmış
Uçsuz bucaksız karlardan önce
Güllüklerin külyutmaz tilkilerinden başka kim

ÜÇ PARÇALI YÜZ

Ektiler ateşin kökünü
Usu ve parmaklarını yormak için: gölgelere
Versinler onları sepetçi işlerinde
Kardeş ölümüne kadar sıkmak için
Kin ya da korku ya da doğrucu meleğin ayartması için
Dağ elleri kuşu yakalamış olduğunda
Dakika sıkıntılarının meleği
Niyette ayağımızın sürçtüğü
Ve yanıtımızı ateşe uçuran melek

I
Yalnızın odasında bekleyiş
Eşiklerin parıltısına diş gösterirken
Yönetilmiş olacaktır içeri giren

Kimileri külün kokusunu iyi alır
Katıksız ve kristallerden arınmış gecede
Çekince altında söylerler sözlerini

Yıldız ve kale ve aslan
Duvarlarıyla ve soğuk gölgesiyle
Üstümüze düşmüş tüylerinin şatosuna karşı koruyacağız

II
Yakında son. Yakında ağız diyecek
Nedir kuyu. Kimde temiz dudaklar var
Bileceğiz. Sözcükler saptanacak
Kolayın içine uzanmış olacağız

Birileri ve ötekiler sonra. Hiç kimse
Bize dokunmayacak. Ola ki çamaşırlar yıpranır
Atılmış ve çözülmüş düğümlerden olacak bu.
Bizsiz, taşlarla örtülü rüzgâr altında

Her kim ki sözünü söyler, ateşin gövdesini çekmek için
Mıknatıs olacak o gün. Her kim
Ki sesi çıkmaz, onu korumak için
Başka birinin söylediği sözlerden giyinecek

III
İncelmiş yıldızlar gibi ellerle
Kapalı duvarlar karşısında ayaktayım
Ve şarkı söylüyorum ey dinginlik soğuğa karşı

Bir gülle ısınmış ben
Daracık bir odada
Ve çıkışsız

Çevresinde büyür kapak taşı
Ve hıçkırıklar gürletir
Köpeklerimi
(...)

HANS VAN DE WAARSENBURG
Çeviren: Ali Cengizkan

"Saydam parlayışında sabahın..."

Hans Van de Waarsenburg 1943 doğumlu Hollandalı bir şair.
Şubat ayında, Hollanda Başkonsolosluğu ile TÜRSAK arasındaki bir işbirliğiyle düzenlenen bir şiir çevirisi seminerine katılan beş Hollandalı şairden biri.
Bu şairler İstanbul'da Şükran Kurdakul, Gülten Akın, Erdal Alova, Ali Cengizkan ve Murathan Mungan'la birlikte çalışarak karşılıklı çeviriler yaptılar.
Bu çalışmalara Robert Auhegger de çevirmen olarak katıldı.
Buradaki örnekler Ali Cengizkan'ın şiirlerini Hollandacaya çeviren Maastirchtli Hans Van de Waarsenburg'un şiirleri.
Waarsenburg izlenimci bir anlayışla yazdığı bu şiirlerinde, deniz imgelerinden yararlanarak çağdaş yaşantıyla Yunan mitologyası arasında ilginç bağlantılar kurmaktadır.

SOFRADASINIZ [1]

Sofradasınız, yiyin
için ve tutturun bir şarkı

Ölümün ibiği
Uzakta sanırsınız, ama küller uçar

Dün bugün olur
kısa ömürlü sabah silikleşir.

* * *

Sofradasınız, yiyin
saldırın bardağınızı ve için

Dumanı iterek öteye
Bir sigara, kükürtlü

Çubuklar, tımbırdar, saçlar
Düşer çorbaya, sahte

Yemişler çatırdar sahanlarda
Sesler sayar ağır darbeleri.

* * *

Sofrada oturuyorsunuz, yiyerek
İçerek ve şarkı söyleyerek

Yıllar değişmez
Karınlar dolar boşalır

Silkilir suçun kilimi
Pişmanlık temizlenir, kapılar

Çarpılır: Gece ne kadar da
Düşkün bir taşradır.

Orada şarkı söylemez sevgili.

1) Yemişler, şiirin özgün dilinde notalar anlamını da taşımakta.

MAVİ AGAV[2]

Domuzların üstünden, tökezlenerek, bilekleri burkularak siyah
Tozda, yaklaşıyor köye, ateşlerin henüz kor olduğu ve
Sönmeyeceği o gece. Kadınlar yok oldu kendi
gölgelerinde.
Atlar kişnedi. Erkekler somurtarak çekildiler köşeye
Yalnız sen
Biliyordun kim olduğumu, geldiğimde. Tek söz etmeden
bardakları devirdin ardarda
Şarkı söyledin, uyuyuncaya ve düşleyinceye dek ben seni,
tökezleyerek.

2) Agav: En önemli üyesi Amerikan Aloe ağau olan bir bitki türü.

ELVEDA

Saydam parlayışında sabahın, çiğin hâlâ mavi bıraktığı
ve Kafa, nefes nefese. Bir taş atımı ötede
Pruvadan: Seni unutmamıştım. O denli hoşnut,
Kalır kokun akılda. O denli yumuşak jestleri
Vedanın, eski okşayışlar... Rüzgâr sıyırdığında
Sancağı, dalgalar kırıldı önümüzde ve görüş daraldı.

BURUŞMA

Kavuşturur yaşlı ellerini. Ölümüne buruşuk.
Bir daha asla büyümeyecek. Bir daha asla beklemeyecek
kadın onu köşebaşında.

Kaybolur her sözcük. Her şey burdaydı, nereye gitti şimdi?
Bodoslama vakti değil, eğlendirmek gerek dümenciyi.
Şarap iç, Höpürdet mayalanmış birayı. Yatıştır
karnındaki açlığı. Çünkü Rıhtımda yatıyor kırmızı, sert
kancaları ölümün.

ÇÜNKÜ HER ŞEY

Ayakta durur uzak bir ülkede ve kaldırır mavi
Alçı tabakasını duvardan. Yoksulluğun freski, kurumuş
belirtisi
İktidarsızlığın. Kültür, diye düşünür, bu ölüm maskesini
Aşındırır rüzgâr. Bu umarsız oyun, ağıtların
Saati gelmeden. Kadının ıslak eli girer gövdesine.
Çünkü telef olur her şey. Çöl rüzgârı örtbas eder bu sayılı
sıcak günü.

II
Çünkü her şey telef olduğundan, aldatır geceyi eksik
Düşlerle. Esneyen tanrılar boşalır kâseleri. Boş
konuşmalar
Erir kemirgen günışığında ve gölgesi boğulur
Kumda. Kendi yansısını kırar. Bir kaktüs yukarı çeker,
Çevreye, bakışımızı. Yüzerek ölümün duvar kâğıdında
yakalar son soluğunu
Ve içer, dudakları yavaşça kurtçuğa dokununcaya kadar.

III
Çünkü her şey, her şey telef olduğunda, yalnızca değerli
olan kalır harflerinde
Bu okunamayan el yazısının. Lifleri tokmaklayarak
dönüştürür
Kâğıda, geçmişin üstüne duman tüttüren yaşlı
Samanın kulübesinde. Uzaktaki bir tuza işaret, hiç
Hareket ettirmeden ellerini, ağzını oynatmadan. Havlayış
titretir göğü
Sanki, iki büklüm, yaklaşmaktadır şaşmaz ateş tanrısı.

ERATO[3]
Bazen rastlarım sana, pelerinli gölgen ya da
Belleğinle. Yalnızsın, öyleyse dost müzisyenlerden uzak,
Uzak lirden. Ondan mıdır şairi arayışın, harfler metresini?

Yoksa şair midir arayan seni? Bir dize yakalandığında
Suçlu yazı sürçer ya da teslim olur
Geceleyin ve sen, dalkavuk, avutma niyetine, yazdırırsın eli.

AMANT SILENTIUM MUSAE

Işıklar denizi elenmiş, iğrilmiş tanrıça tarafından
Renkli harfler ipliğine. Böylece
Düşle sözcükler, bükerler düşleyimi

Gündüşüne. Sessizlik dururken ayakbileğine dek
Siyaha gömülü, sakince işitir üstündeki
Cümbüşü, akşam alacakaranlıkta ölüme giden.

3) Erato, Amant Silentium Musae (Sessiz Sevgili Tanrıçası), Clio ve Melpomene şiirleri mitolojideki dokuz kız kardeş tanrıçadan bazıları için yazılmıştır. İlk kez Euripid'de ve daha sonra Hesiodos'da adı geçen bu tanrıçalar Zeus ile Mnomosyne'in (Bellek) çocuklardırlar ve öğrenme ile sanatları (Özellikle şiir ve müziği) teşvik edip savunurlar. Tanrıçaların başı Calliope'dur. Erato, Şiir Tanrıçası; Clio, Tarih Tanrıçası; Melpomene, Trajedi Tanrıçasıdır, Thalia Komedi, Euterpe Müzik, Terpsichore Dans, Urania Astronomi alanlarından sorumludurlar. Aslında dokuzuncu Polymni gibi tümüne bu görev alanları sonradan yakıştırılmış ve çağlar boyunca anlam değişikliğine uğramıştır. A.C.

CLIO

Roma yolu doğrulmuştur Roma'ya doğru. Dörtyol ağzı
kutsar bu amacı. Sırtı dikleştir, unut
Fısıltıları, kulağın tüyündeki nefesi. Temizken

Para tımbırdar plastik yiyecekle beton cephe arasında.
Sonra aç avcunu ve oku yolları
Altın tozu denli aldatıcı, onlar denli suskun.

MELPOMENE

Adayı uzaklaştırırlar yüreğinden, şaşırtırlar
Deniz ışığını, günlerini renklendiren. Vuruş yorgunu
Elleri dokunur bordalara. Musagetes, Musagetes

Mırıldanırlar kur yapar gibi ve düzene sokarlar halatları
Sağ taraftan rüzgârla. Dokunurlar dudağına.
Sakız şarabıyla ve özenle sararlar onu yelken bezine.

MELPOMENE II

Musagetes, Musagetes, çarpar teknenin kürekleri
Musagetes, güneş tanrısı, Tanrıçaların aşkı,
Musagetes, Musagetes öldü işte. Kürekle çekelim onu
Delos'a, yakalım onu sağlam odun ateşiyle
Serpeleyelim küllerini gelgitin yükselişinde ve yazalım
Kızıl gün batımıyla. Musagetes öldü işte.

ROBERT FROST
Çeviren: Suphi Aytimur

"Koklarım toprağı ve ezik otların kokusunu"

Ünlü Amerikan şairi Robert Frost 1874'te San Francisco'da doğmuş, babasının ölümü üzerine ailesinin doğuya göç etmesiyle öğrenimini Massachusetts'te sürdürmüştür... Dartmouth ve Harvard'da bir süre okuduktan sonra öğretmenliğe başlamış, fakat bu işten sıkılarak kunduracılıktan gazeteciliğe kadar çeşitli işlerde çalışmıştır. Şiire öğrencilik yıllarında başladıysa da, ancak 1912'de İngiltere'ye gidip şiirlerini orada yayımladıktan sonra şairliğini ciddiye alan bir çevre bulmuştur. Amerika'ya döndükten sonra ünü giderek artmış; kendisine birçok üniversite onursal doktorluk ünvanı vermiştir. Yayımladığı şiir kitaplarıyla dört kez Pulitzer Ödülü'nü alan Frost, 1963'te ölmüştür. Frost'un şiirinin en belirgin özelliği yalınlığıdır. Toprağa bağlı insanların gerçekçi felsefesini şaşırtıcı bir kolaylıkla dile getiren bu şiirlerinde Pound, Eliot ve Auden gibi şairlerin çarpıcı biçim denemelerine yer vermediği için uzun süre ikinci sınıf bir şair sayılmış, anlatımının aldatıcı basitliği altındaki ustalığının incelikleri ve biçim etkinliği genellikle gözden kaçmıştır.

TELEFON

'Ne denli uzakta olabilirsem
Uzaklardaydım bugün,
Öyle bir an oldu ki
Sessizdi her şey
(Ve ben başımı eğerken bir çiçeğe
Duydum senin sesini.)
Olur mu deme, çünkü duydum sesini–
Pencere denizliğindeki çiçekten konuştun–
Ne dediğin hatırında mı?'

'Önce söyle bana, neydi o duydum sandığın.'

'Çiçeği bulup da üzerindeki arıyı kovunca
Eğdim başımı,
Ve çiçeği sapından tutarak
Dinledim ve sandım ki anladım sözcüğü–
Neydi o? Adımla mı çağırdın beni?
Ya da dedin mi–
Birisi 'Gel!' dedi– Eğilirken duydum bunu.'

'Belki öyle düşünmüşümdür, ama sesli değil.'

'İyi, ben de geldim.'

OTLAK

Gidiyorum otlaktaki kaynağı arıtmaya;
Sırf sudaki yaprakları atmak için dururum
(Pınar durulsun diye belki biraz kalırım)
Çok eğlenmem oralarda. –Sen de gel.

Getirmeye gidiyorum küçümen buzağıyı,
Dineliyor anasının yanında. Körpe mi körpe,
Anası yalayınca sendeliyor yerinde.
Çok eğlenmem oralarda.–Sen de gel

BOZKIR

Kar iniyor, gece iniyor hızla, ah, hızla
Seyrettiğim geçip giden bir bozkırda,
Ve yerler neredeyse karla dümdüz örtülü
Ama birkaç yabanotu ve anızlar hâlâ ortada.

Korlar içredir o – korularındır onlar.
İnlerine kapanmıştır bütün hayvanlar.
Büsbütün geçmişim kendimden, düşünemem;
Yalnızlık habersizce beni de kavrar.

O yalnızlık değil mi ki yalnızdır
Azalmaktansa daha da yalnızlaşır–
Geceleyen karların bomboş aklığıyla
Bir şey anlatmadan, hem neyi anlatır.

Yıldızlar aralarındaki boş alanlarla
Korkutamaz beni – insan yok ki yıldızlarda.
İçime koydum onu, yuvasına daha yakın,
Korkutayım diye kendimi kendi bozkırlarımla.

KABULLENİŞ

Yorgun güneş fırlatır ışınlarını buluta
Ve yanarak dalar aşağıdaki körfeze
Yanıp yakılan tek ses duyulmadı doğada
Olup bitenler için. Kuşlar bilmeli hiç değilse
Bunun karanlığa dönüş olduğunu göklerde.
Sessizce bir şeyler mırıldanıp bağrından
Bir dişi kuş yumar puslu gözünü yerinde;
Bir erkek kuş, çok uzağa gitmiş yuvasından
Bir ağaçlığa doğru soluk soluğa alçalır,
Bir yavru son anda dalındadır bildiği ağacın.
Olsa olsa düşünür ya da tatlı tatlı cıvıldar.
'Sağım ya! Varsın gecem kapkaranlık olsun
Varsın gece benim için çok karanlık olsun
Göremeyeyim geleceği.
Varsın ne olacaksa olsun!'

GÖZLEM NOKTASI

Doğadan bıkarsam gene insanları ararım,
Hem bilirim nereye gidivereceğim şafakta,
Sığırların yayıldığı o yamaca.
Orada tembel ardıçlara sırtımı dayarım
Kendim görünmeden insanların görürüm
Uzaktaki apak evlerini ve daha ötede
İnsanların mezarlarını karşı tepede,
Diri ya da ölü, artık hangisini anacaksam.

Ve öğle sularında bıkarsam tüm bunlardan,
Kolumun üzerine dönmeliyim, ve işte,
Güneş yanığı yamaçtan yüzümde bir ateş,
Çan çiçekleri ürperir esintimsi soluğumdan,
Koklarım toprağı ve ezik otların kokusunu,
Dalarım seyre bir karınca yuvasını.

GECE İLE TANIŞ

Ben tanışlarından biriydim gecenin.
Yağmurda düşüp yollara yağmurda döndüm.
En uzak ışıklarına yürüdüm kentin.

Daldım kentin en sıkkın sokaklarına.
Nöbetteki bekçinin yanından geçtim
Ve başımı eğdim, neyimeydi benim konuşma.

Durdum sessizce ve durdu ayak sesleri sessizce
Uzaklardayken kesik bir haykırış
Başka bir sokaktan ulaştı evler üzre;

Ama bu ne 'geri dön' diyeydi, ne de 'hoşça kal';
Daha uzaklarda, belki de göklerde
Göğe karşı bir saat ışıl ışıl

Dedi 'ne doğru, ne de yanlıştır zaman dediğin'.
Ben de tanışlarından biriyim gecenin.

ÖNEMLİ BİR ZERRE

Bir zerre gözümün önündeki herhangi bir yerde
Olacak yerde bembeyaz bir kâğıt üzerinde
yazdığım yerin tam karşısında belirdi.
Ben kalemim havada bekleye durdum,
Bir mürekkep noktasıyla durduracakken onu,
Ondaki acayip bir şey düşündürdü beni.
Toz zerresi değildi o, soluğumla savrulacak,
Ama kuşkusuz ki canlı bir böcekti
Kimliğini kendisi açıklayacak bir böcek.
Kalemimden kuşkulanmış gibi durdu o,
Sonra yeniden çılgınca seğirtmeye başladı
Yazının daha kurumamış yerine doğru;
Sonra durdu yeniden, ya içti ya da kokladı–
İsteksizce, çünkü yeniden uçmaya koyuldu.
Açıkça bir merakla ilgilendim.
Görünüşte ayakları olamayacak denli küçüktü,
Ama ayakları olmalıydı hem de tam takım
Ölmeyi hiç istemediğini göstermek için.
Koşuyordu dehşetle ve kurnazca sıvışıyordu
Bocalamıştı; duraksadığını görebiliyordum;
Sonra, tam ortasında açık kâğıdın
Korkudan sindi umutsuzlukla kabullenmek için
Her neyse ona uygun bulduğum yazgıyı.

Ben de hiç yok ki senden–daha–duygusal
Ortaklaşacılığı düzenleme aşkı ki
Modern dünya bununla sürüklenmede.
Ama bu zavallı mikroskobik şey şimdi!
Değil mi ki onda bildiğim kötülükten eser yok
Varsın yatsın orada, umarım uyur da.

Bir aklım var, kendimin ve tanırım
Aklı, hangi kılıkta olursa olsun.
Kimse bilemez, ne denli mutlu oldum
Kâğıtta görünce en küçük gösterisini aklın.

SIĞINTI

Yağmur rüzgâra dedi ki
'Sen it, ben bastırayım.'
Bahçeye öyle yüklendiler ki
Çiçeklerin eğildiğini gördüm,
Tarhlara gömüldüler, ama ölü değil.
Çiçekler ne hissetti, ben bilirim.

GÜL AİLESİ

Bir güldür gül,
Ve eskiden beri gül.
Ama kuram der ki gül
Şimdi elma bir gül,
Armut öyle ve asıl,
Sanırım, erik de bir gül.
Aşkım bilir ancak, kimse değil,
Kimdir şimdi sıradaki gül.
Sensin, elbet, sensin o gül–
Ama çok eskiden beri gül.

YARADAN'IN GÜLÜŞÜ

Uzaklarda korunun tekdüzeliği içreydi;
Sevinçle koşuyordum Şeytanın izinde,
Ama biliyordum, izlediğim gerçek tanrı değildi.
Tam da ışığın kararmaya yüz tuttuğu saatte
Birdenbire duydum her şeyi–buydu–gereksindiğim:
Ve bu nice yıllarımı almıştı benim.

Ses ardımdandı, önümden değildi,
Uykulu bir ses, ama oldukça alaycı,
Hiç de umursamayan birinin sesi gibi.
Şeytan gülmek için balçığından çıktı,
Giderken de gözündeki pisliği temizliyordu;
Ve ben anladım iyice Şeytan ne demek istiyordu.

Unutamam hiç, gülüşü nasıl çınlamıştı.
Öyle yakalanmayı aptallığıma veriyordum,
Kıstım adımlarımı, sanki orada bir şey vardı
Ve ben yapraklar arasında onu arıyordum
(Durup Gözetledi mi? diye bir kuşku içimde).
Sonra oturup yaslandım bir ağacın gövdesine.

KAR SERPİNTİLERİ

Bir alakarganın
Çam dalına konuşu
Ve üstüme ansızın
Karları serpişi

Doldurdu yüreğimi
Bambaşka duyularla,
Yaslı günümü gayri
Bürüdü ışıklara.

İSTEKSİZLİK

Açıkta tarlalarla korularda
Ve duvarlar üzerinde gezindim;
Tırmandım görüntülü
tepelere
Dünyayı seyredip aşağı indim;
Şoseden dönüp evime geldim,
Ve işte bu da bitti.

Yerdeki bütün yapraklar ölü,
Meşenin dökmedikleri bir yana,
Çözecek onları birer birer,
Ve gitsinler diye sürüne sıyrıla
Buz bağlamış karların
üzerinde,
Ötekiler bekleşirken uykuda.

Ölü yaprak yığınları sessizce yatar
Uçuşmazlar gayri ötede beride;
Son yıldızçiçeği yalnız gitmiş;
Kuruyor güvercin–çalı çiçekleri de;
Aramak için yürekte hâlâ bir istek,
Ama ayaklar sorar, 'Nereye?'

Ah, insan yüreğine umulur
mu hiç hainlikten daha az acı gelsin
Olayların selinde böyle
sürüklenmek,
Önünde saygıyla eğilmek gerçeğin,
Ve baş eğip kabullenmek sonunu
Sevgilerin ya da mevsimlerin?

ATEŞ İLE BUZ

Kimi der sonu ateştir dünyanın,
Kimi der buz.

İstek, tutku adına tattıklarım
Çeker beni yanına ateşi tutanların.

Ama iki kez batacak olsaydı
dünyamız,

Hınç nedir bildiğim'çin yeterince
Derdim ki yok etmek için buz
Güçlüdür gereğince,
Başka şey de istemez.

KARL KROLOW
Çeviren: Hilmi Tezgör

"Yeşil bir soluğu var ağaçların..."

Karl Krolow 11 Mart 1915'te Hannover'de doğdu. Göttingen ve Breslau'da Alman ve Fransız filolojisi, felsefe ve sanat tarihi okuyan Krolow, önceleri Alman doğa şiiri geleneğine bağlı kaldıysa da, daha sonra Fransız ve İspanyol şiirinin etkisi altında kendine özgü şiirini geliştirdi. İlk kitabı, İkinci Dünya Savaşı esnasında çıktı. 1956'da Darmstadt'a yerleşen Krolow, 1960 ve 1961'de Frankfurt Üniversitesi'nde hocalık yaptı.

Kitaplarıyla çeşitli ödüller de kazanan şair, 1972'de Alman Dili ve Edebiyatı Akademisi'nin de başkanı oldu. Savaş sonrası koşullarının acılığını, bazı şiirlerinde de sevginin konumunu alaycı bir yaklaşımla dile getirdi. İnsan ilişkilerinin eksenini aşkta gören Krolow, mutluluğun aşktan, düşmanlığın aşksızlıktan kaynaklandığına inanır.

AYNI ŞARKI

Hep aynı şarkı–
yalnızca böyle. Yaşıyorum.
Bu kısa melodi.
Yalnızca çok değil, bir seferde.
Saymıyorum günleri.
Ses yok onlardan
tekrarlanan değişikliklerde.
Benim var. Yeterli
bugün için, ilerletir beni
bazen, eğer ben
başka kapıların önündeysem
ve geceleri doğru bir
pencere ışıklıysa, tadı çıkarılabilir
güzelliğin bir noktası gibi.
Bana yaramaz hiç,
nasıl hayatta kaldığımı
kimsenin fark etmemesi.

PORTRE

Yüzün bir yarısıyla,
sonra öbürüyle
insan için mümkün olanı yapmak–
fazla ışığa dayanmak,
değişik insanlar tarafından
seyredilmek
çeşitli yerlerde
günün ortalamasında, gökyüzünde
hiçbir eksik yokken
ve hayat iki eşit
parçaya ayrıldığında,
fizyonomik olarak aynı kalmak
ve başkalarının
yapmaya korktuğu gibi olmak–
bir konuda sabretmek,
orada olmak, bakılmak
ve unutulmak için–
bir gösteri
gözünde yaşları olmayan,
telden bir çiçek
ya da bir başka,
kolaycạ üretilebilen
ayaklarına dolaşmak için,
birden hareketlenen
melankolik parmakları olmayan,
gelip geçenlerin.

AKŞAM

Akşam temizlemiyor artık
ışığını bir makasla,
şimdi tırnak kesmeyi
bekleyen.
Karanlık
bir değişim
satırlar arasında.
Nemli ağızla konuşuluyor
görülen geceden.
Elbiseler ağırlaşıyor
düşerlerken.
Gözün akında
şiir yeteneği fark ediliyor yalnızca.
Karanlık adamlar, yorulmuş
uyuyorlar ayakta.

YALNIZCA BEYAZ

Yalnızca beyaz. Resimlerin
rolü yok artık.
Gün
beyaz bir lekedir,
eğer gözler ağrırsa.
Çıplak kelimelerle yaşanır–
Soğuk, eşyaları
büken. Kar parmakları
sağ kalan bitkilerin
havayı gösterir, içinde
kışın gücünün
uyuduğu, gürültüsü
birbirine sürtünen camın,
sessizce kırılan.

GÖRÜNÜŞ

Her şey bir görünüş.

Yeşil bir soluğu var
ağaçların.

Bir adım
sıçrayış oluveriyor.
Toprak sabit değil
tabanların altında.

Küçük seması
mavi bir suyun.

Neşe
genç bir hayvan
kanatsızca tutuyor
yolunu yukarılara.

YAŞLILARIN İLKBAHARI

İlkbahar. Unsurları
tekrarın.
Değişik
sahneler var. Bir perde
geri çekilir.
Herkes görür, neler gelir:
Yeşil, sarı,
buluşması
tek tek renklerin
bir sahnede.
Duraksayan bir tiyatro
Seyirci yaşlılardan
oluşmuş
nefes alan.

OKUMAK

Her şeyi bıraktım
olduğu gibi.
Ardımdaki gölgem
yürüyor yavaşça
kuzeyden doğuya.
Hatırlayışım bitiyor
kitabın kenarında.
Yanımdaki bardakta
yavaşça kuruyor
su.
Suçlamadan geçiyor
zaman.
Kusursuz bir
öykü o
kaçış noktası olmayan,
bir şey bulabilmek için,
üstüne gidilebilen.

SANATIN ÖZGÜRLÜĞÜ

İlkbahar koparılmış
çiçeklerden oluşur.
Özgürlük
güneşte bir gezintiden.
Sanatın dünyası
çok güzel gözlerden oluşur.
Mayıs bir kuştur,
bir sokak faresini
ağzında taşıyan
Özgürlükle hep
özgürlük daha iyi anlaşır.
Sanat bir
düzensiz bukettir
çok fazla dizeden oluşan.

GÜZEL GÜN

Gün sanki
bugün sürecekmiş gibi
görünüyor.
Bir içki yutulur,
hava solunur.
Doğrudan bir bulutun
üzerine gidilir.
Oyun kutusu çınlar kafada.
İşittirir kendini.
Işıkta dolaşmak
eğlendirir.
Açılmış kollarla
sahne alınır
güzel çiçekleriyle
bir çayırın önünde.
Daha dün
böyle güzel bir gündü.

BUNU BAŞKA TÜRLÜ GÖRÜYORUM

Bunu başka türlü görüyorum–
kelimeler kalıntıları
kapitalizmin–
Bunu öyle görmüyorum.

Kar diyorum ve ağzımda
1929 kışı.
Su, diyorum, bir kez daha
Kuzey denizinde boğularak.

Ateş. Benim bir elim
yanmakta
son savaştan beri.

Özgürlük diyorum ve hâlâ
bilmiyorum ne söylediğimi.

SEYAHAT ETMEK

Haritadaki bir sürü isim
kafamı karıştırıyor.
Bir ülkenin içinden
yeni başlanmış bir resimden
geçer gibi geçiyorum.
Ünlü ressamın
şevkini kaybettiği.
Kalıyorum sonunda
ince gölgesinde
birkaç çiçeklenen ağacın,
kayısı veren,
daha sonra, sonbaharda,
onları ısırdığında
meyveler bana
yine o ülkeyi hatırlatır,
bir zamanlar hakkında
yargıya vardığın.

UZUN KOLLA

Uzun kolla
uzanılır
dost bir geleceğe,
ihtiyaç duyulan tutulur,
ellerde zamanında,
oranlara
etki edilir.
Oval yüzle
şans yaratılır,
açık kapılardan geçilir,
toprak ayaklar altında.
Omuzların üzerinden
günlere bakılır diz bükümleriyle.
Sonra çevrilir kafa
başka yöne,
kimse tanımaz kasları,
kendimiz için
oynattığımız, yalnız,
uykuya yatmadan önce.

FARK

Birinin öğrendiği kalır–
kırmızı ve kırmızının
arasındaki farklılıklar,
deriden deriye
tıraştan sonra.
Yavaşça büyür sakal
yüzde. Zaman
vahşileşmiş. Şerefe,
der insan ve bardağını kaldırır.
Oysa o ince ayrım
insanlar arasındadır,
işlerinin ya da
silahların başına gitmelerinde.

WILLIAM CARLOS WILLIAMS
Çeviren: Cevat Çapan

"Âşıklar için karartılmış bir odadır gece"

İmgecilikten yola çıkıp, daha sonra nesnelci şiir akımının önderi sayılan Williams, Amerikan şiirinin beslendiği yerli kaynaklardan biridir.

New Jersey'de, Rutherford'da doğmuş, ortaöğrenim yıllarında İngiltere ve Fransa'daki bazı okullara gittikten sonra Pennsylvania Üniversitesi'nin Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir.

Philadelphia'da öğrenciyken tanıştığı Ezra Pound'la yakın bir dostluk kuran Williams, çocuk hastalıkları uzmanı olduktan sonra doğup büyüdüğü Rutherford'a yerleşmiş ve orada bir yandan sıradan bir kasaba doktoru olarak çalışmış, bir yandan da sürekli olarak şiirler, romanlar, oyunlar ve eleştiri yazıları yazmıştır. İlk şiirlerinde belirgin bir Keats etkisi görülür.

The Tempters (1913) adlı ilk kitabında ise arkadaşı Ezra Pound'un öncülüğünü ettiği imgeciliğin izlerini taşıyan şiirlere rastlanır.

Dr. Williams daha sonra Whitman'ın şiirlerini yeni bir gözle okumuş, New York'taki bazı ressam arkadaşlarının aracılığıyla Kübizmin getirdiği yenilikleri tanımış, bunun sonucu olarak da şiirlerinde hem Amerikan yaşantısına daha uygun düşen bir ritmi yakalamaya, hem de nesnelerin çarpıcılığını göstermeye yönelik bir anlatımı benimsemiştir. Pound'la Eliot'un yararlandıkları Amerika dışı esin kaynaklarına her zaman kuşkuyla baktığı için, uzun süre Amerikan şiirinin gelişme çizgisine uzak düştüğü sanılmış, fakat nesnelci şiir anlayışı "Black Mountain" şairleri tarafından benimsenince, bir anda yeni bir kuşağın önderi durumuna gelmiştir.

Williams'ın Amerikalıların konuşma dilinden, kendisinin de bir parçası olduğu gündelik kasaba yaşantılarından yararlanarak yazdığı şiirlerinde esnek, fakat gene de belli bir biçim kaygısı gösteren şiirsel bir anlatım yarattığı görülür. Beş cildi bulan *Paterson* adlı uzun şiiri, Pound'un Canto'ları gibi yirminci yüzyıl Amerikan edebiyatının temel taşlarından biridir.

YAĞMUR

Yağmur nasıl yağarsa
senin
        aşkın da öyle
yıkıyor
        açık
Ne varsa yeryüzünde

Evlerde
yaşadığımız
yasak aşkların eşsiz
        kuru
odaları
duyuyor yağmurun
        yıkayışını

Orada
        resimler
ve ince
        madeni eşya
dokunmuş kumaşlar
tattığımız
        zevkin
bütün baştan çıkarıcılığı
görüyor
penceresinden
bahar yıkanışını
aşkının
        yağan
yağmur

Ağaçlar
sanki yeni
dirilmiş
canavarlar
        denizden
sular
damlıyor

derilerinin
kıvrımlarından

Benim hayatım da
öyle geçti
birlikte yağdığı aşkı
uzak tutmak için
baharın
dünyasından
damlıyor
böylece açıyor
kelimeleri
aralarına sızdırsın diye
aşkını
Ve damlalar arasında
koşan
iyi yürekli
bir hekimdir yağmur
düşüncelerinin
yağmuru da
her yerde
üzerinde
denizin
görünmeyen
hızlı adımlarla yürür
basarak
umarsız
dalgalara
Çocuksu aşk
dünyadan umudu
olmayan
ve dünyayı
dilediği gibi
değişteremeyen
Yağmur
yağıyor toprağa
ve otlara ve kusursuz
biçimler
alan

çiçekler açıyor onun
sularından
aydınlık
Ama aşk
çocuksu
ve aşktan başka
bir şey doğmuyor aşktan
ardını bırakmadan
ve durmadan yağarak
onun
düşüncelerinden

KIRMIZI EL ARABASI

O kadar çok şey
bağlı ki

beyaz tavukların
yanında

yağmur sularıyla
parlayan

kırmızı bir el
arabasına

KAYGISIZ WILLIAM

Kaygısız William burarak
Kasım bıyıklarını
yarı giyinik, yatak odasının
penceresinden dışarı
bahar havasına baktı.

Hey gidi hey! dedi keyifle,
yaslanıp pervaza seyretti
bir uçtan bir uca sokağı
birtakım mavi gölgelerin
ardında
pırıl pırıl bir güneş vardı

Sonra başını gene
içeri çekip sessizce
güldü kendi kendine
burarak yeşil bıyıklarını

SESSİZLİK

Basık bir göğün altında–
kızıl, sarı
yapraklı
bu sessiz sabah–
yeşil yapraklı şeftali ağacının
sürgününden başka
hiçbir şeyi tedirgin etmeyen
bir kuş

VARIŞ

Gene de nasılsa varır insan
varacağı yere,
bakar ki kopçalarını açıyor
kadının üstündeki giysinin
garip bir yatak odasında–
hisseder sonbaharın ipek ve keten
yapraklarını
döktüğünü topuklarına.
Belirir o çelimsiz damarlı gövde
bir kış rüzgârı gibi
iki büklüm..!

KADIN

Güller vardı, yağmurda.
Koparmayın, diye yalvardım.

Dayanmazlar, dedi kadın.

Ama o kadar güzel duruyorlar ki
oldukları yerde.

Ah, hepimiz güzeldik bir
zamanlar,
dedi kadın
ve koparıp gülleri tutuşturdu
elime

YAKINMA

Çağırıyorlar, gidiyorum.
Yol buz tutmuş
gece yarısından sonra, kar
serpilmiş katı tekerlek izlerine.
Kapı açılıyor.
Gülümseyerek giriyorum ve
soğuğu silkiyorum üstümden.
Koca bir kadın
yan yatmış yatağında.
Kadın hasta,
belki kusuyor,
belki sancılar içinde
doğurmak için
onuncu çocuğunu. Sevinç! Sevinç!
Âşıklar için karartılmış
bir odadır gece,
pancurların aralığından
altın bir iğne göndermiş güneş!
Gözlerinin üstüne düşen
saçlarını kaldırıyorum
ve sevgiyle seyrediyorum
kadının çektiği acıyı

AŞK TÜRKÜSÜ

Burada uzanmış seni düşünüyorum:

sevdanın lekesi yayılmış
yeryüzüne!
Sarı, sarı, sarı
yaprakları kemiriyor,
safrana buluyor
boynuz gibi uzayıp
dümdüz mor bir göğe yaslanan
dalları!
Hiç ışık yok
yalnız bal rengi bir leke
yapraktan yaprağa
daldan dala damlayıp
bütün dünyanın
renklerini bozan
sen uzaklarda
batının şarap rengi örtüsünün altında!

EV

Ev senin
dilediğin gibi girip dolaşman için
Kahvaltın hazır
bekleyecek seni

sen kalkıncaya değin!
Burası ön oda
çanak çömlek dolabının yanında
meteliksiz beklediğimiz

Burası mutfak
Yeni bir ısıtıcımız var,
bir de yeni gaz sobası
hoşuna gidecek,

Evin önündeki merdiven de
yeni boyandı–
basamakların dik yüzleri beyaz,
yatık yüzleri maun renginde.

Yukarı gel
yatak odasına–
yatağın seni bekliyor–
şifonyerin de–

bütün ev
seni bekliyor–içinde
istediğim gibi dolaşasın diye–
Ev senin.

YERİ CENNET OLAN MARKUS ANTONIUS'A

Otlardan, ağaçlardan, bulutlardan
kaçıncıdır yansıyan
bu ılık sabah güneşi
giriyor poyraza bakan odama
otlar, bulutlar, ağaçlarla
okşayarak duvarları.
Antonius,
ağaçlar, otlar, bulutlar.
Neden Aktium'da gemilerinle
ardından gittin
o güzelim kadının?
Umarım ki onu
o küçücük ayaklarından
saçlarının köküne
ve tepeden tırnağa kadar
her hücresini bildiğin
ve savaşın hışmından
üstün tuttuğun için yaptın bunu
bulutlar, ağaçlar, otlar–

Ne de olsa sen şimdi
cennette dinliyorsundur bunları.

YALNIZCA DİYECEKTİM Kİ

Buzdolabında
duran
erikleri
yedim

belki sen
kahvaltı için
saklıyordun
onları

Kusura bakma
öyle nefis
öyle tatlı
öyle soğuktular ki

JEAN COCTEAU
Çeviren: Halil Gökhan

"Yaralarımdan başka bir şey sergilemedim"

Çok yönlü bir sanatçı, yazar olan Jean Cocteau bütün yaşamı boyunca yeninin, avangardın peşinde koşmuş biridir. Şiiri, ilk başta Dada ve Sürrealizmin kurucularıyla birlikte olmuşsa da, bu akıma hiç karışmamıştır. Çağdaş tiyatroya mitolojik konu ve olguları uyarlamıştır. Bütün yapıtlarında geçmişe duyulan özlemin izleri vardır. Yaşamı bütünüyle deliliklerle örülü durumdadır. Onun için her zaman bir ayrıksılık, uçarılık var olmuştur. İçki, kadınlar, esrar, eşcinsellik... Buna karşın büyülü kalemi yaşamını kolaylaştırmamış, tam tersine uzaklaşılan çocukluk ve ergenlik ona acılar vermiştir. Sınırlarının farkına çabuk vardığı için anlaşılamamaktan, yanlış tanınmış olmaktan hiç çekinmemiştir.
Cocteau, Apollinaire'in, İnsan İçinde Dünya tanımına en çok uyan çağdaş şair ve sanatçılarından biridir.
11 Ekim 1963 günü Edith Piaf'ın ölümünü telefondan öğrenir. Birkaç saat sonra o da ayrılır, gereğinden fazla uzun bulduğu yaşamdan.
Mezartaşında şunlar yazılıdır. "Sizinle kalıyorum."

KIRMIZI PAKET

Kanım mürekkep oldu. Bu usanç kırılmalıydı, ne pahasına olursa olsun. İliklerime kadar zehirlendim. Karanlıkta şarkı söylüyordum ve şimdi beni korkutan o şarkı. Üstelik; cüzzamlıyım. Profillik taslayan şu küf lekelerini bilir misiniz? Bilmem, cüzzamın çekiciliği insanları aldatır ve beni kucaklamak yetkisini verir onlara. Yazık! Arkamdan gelenler bakmazlar bana. Yaralarıından başka bir şey sergilemedim. Gönül okşayan heveslerden söz edilmişse: Bu benim suçum. Boş yere ortaya kendimi dökmek delilikti.
Göğe kadar istiflidirler. Sevdiklerim birer potin bağıyla ulaşırlar göğe. Kafamı çeviririm... yokturlar artık.
Sabahları eğilir, eğilir ve düşe kalırım. Yorgun düşer, acı çeker, uyuyamam. Tam bir baltayım. Ne matematik, ne tarih, ne bir nehir adı, ne de yaşamakta olan eski bir dil bilirim. Coğrafyam, tarihin sıfırdır. Şansım yaver gitmese, çoktan hapı yutardım. Bundan başka... tarihinde M. L. de doğan ve parlak bir şiir kariyerinden sonra 18 yaşında ölen J. C. adlı birinin nüfus kâğıdını çaldım...
Bu pis saçlar, bu berbat sinir sistemi, bu Fransa, bu toprak benim değil. Bıktım onlardan. Geceleri düşümde yok ediyorum hepsini:
Paketi attım. Hapsetsinler, linç etsinler beni. Adam olan anlar: Hep doğruyu söyleyen yalanım ben.

VANTİLATÖR

1
Eğer günün birinde uyanırsak
çıkarım oraya.
Perdeden
farksız
güneşe.
Hep gülmek içindi!
Dansetmeyi bilmiyordum o zamanlar.
Kuşkusuz
Pointe–a–pitre
laleli bir yelektir
ki en azından
zenciler dolaşsın, diye
mayhoş şeker kamışlarıyla
Her şey mümkün.

2
Balkonlarda, taklit edilemez sandalyelerde
banknotların
ve sigara kutularının
ince yazıları,
oturdular.
Bakın, Brezilya'dan bu pul
üzerine konduğu
mektup kâğıdına
benziyor;
ileriyi gören bir çeşit.
Seni seviyorum. Seni
seviyorum,
Seni sevdiğim gibi.

Aç ağzını ve yum gözünü.

BATI

Tırmıklanmış uyanış
açar
ki gamlardır onlar.
Çırılçıplak güllerdir
Trenler işitiriz,
Kasırga imini.
Reçellerde yabanarıları;
Gülümser kaplanlar avcısı
Bir koşu alanına bakar çatı.

Akşam yemeğinden hemen sonra
ölü jokeylerin ruhu gibi havalanır
Mongolfier balonu

İyi akşamlar der herkese.

AMİRAL'İN ÖLÜMÜ

Sabunlar,
karlar,
kuduz,
tımardan çıplak çıkan
yabanıl atın kişnemesi

Ellerimiz, ocağın Latin çiçekleri
ve güvercinin bıçağı
ve ot ambarının mumyası

ve ayakta; bütün
bir tiyatro perdesi gibi
kıyıların alkışladığı amiral

DENİZ DİBİNDE İLKYAZ

Deniz dibinin de mevsimleri vardır. Yeryüzünde olduğu gibi ilkyaz en güzel mevsimlerden biridir. Mercan tomurcuklanır ve süngerler ciğerlerine doldurur mavi suyu. Bir alageyik ormanı uskur sesini dinler. Denizin göğü çok yükseklerdedir. Bir balon güdümcüsü düşer denizin göğünden. Yavaşça düşer ve yuvarlanır kumda. Çiçekler ayakta uyur ve elveda, diyen bir kalabalık vardır hep. Balıkçıllar üzerine konar. Denize koca öpücükler kondururlar. Manzaranın ışıklandırılmasına bakınca kendimizi bir fotoğrafçıda sanırız. Bir köşede fokurdar hava kabarcıkları. Kirli suyu değiştiren bir vanadan çıkar hepsi.

GÜNEŞLER

Bu tuzağı bir çocuk kuracaktı. Adam camcı kılığına girdi. Hiçbir şeyi umursamazmış gibi döndü sırtını. Orada hep aldatılıyordu güneş.
Roma'da, Kolozyum'da güneş, dili taptaze bir yaşlı aslandır. Dili gölgeden başka bir şey değildir. Sabahtan akşama kadar dili, pençelerinin üzerinde gezer durur.
Dağda bir fonograf. Postacı horoz berbat bir sesle ötüyor. Çiğ paslandırıyor bu sesi: Teneke kovaların tıngırtılarıyla. Burası başka bir yer: Güneş tam on ikide duruyor ve mavi bir vazo kazanıyoruz.
Deniz kıyısında, deniz her akşam bir güneşi yutuyor. Güneşi batarken görüyoruz. Bunlar dalgalar.

MAVİNİN SIRRI

İyice korunmuştur mavinin sırrı. Mavi oradan gelir. Yolda, azar azar katılaşır ve dönüşür dağa. Ağustos böceği onda işlenir. Kuşlar işlenir onda. Gerçekte kimse bir şey bilmez. Prusya mavisinden söz ederler. Napoli'de güneş battığında Sainte–Vierge duvarları delikleri arasında kalır.

Bir tek ırmak akar balta girmemiş ormanların içinden. Aslanlar ırmakta yelelerini ıslatırlar. Zor olan, açık havada çıplak hayvan terbiyecisinin ve sığır çobanının varlığını kabullenmektir.

Ancak burada her şey gizemdir. Safir gizemdir, Sainte-Vierge gizemdir, sifon gizemdir, denizci yakası gizemdir, kör eden mavi huzmeler ve yüreğimi delip geçen mavi gözlerin gizemdir.

PICASSO'YA DEYİŞLER

I. Oturan Adam

Montparnasse anıları.
'Ey güzelim benim.'
Karanlık köşeler.
Onun piposunu iç.
Gidelim İspanya'dan.

Aynanın altın sarısı
dönüyor çevremizde.

Cezasını çekti
sırası geldiğinde
sürü köpeğinin kuyruğuna
tencere takan
terbiyecisi
esin perilerinin;
iyi bir çelme takmayı
düşünüyor şimdi
çünkü
onların canını sıkmış da olsa
kendini onların denetimine girmiş buldu
ve
aranıp duruyordu
nereden çıkacağım, diye.

II. Esin Perileri

Eli kulağında bir kaza
kaçışla sona erdi

YENİ BİR KANIT:
o tek başınaydı
ve esin perilerini yerinden ediyor eli,
Dama kareler:
bir menteşe ikiye böler onları;
İşte sekiz tane

ve Polymnie, erkek sevgili
Dokuz
yeni
esin perisi
biri hariç, zira
Fazladan Polymnie
(benimle oturur)
pikadorun evine götürür beni;
ama çok geçmeden efendinin gözü
onu yerine koyar yeniden
9 numaralı sicil defterinde
ve başparmağı
topluluktan bir yelpazeyi gösterir.

Bu manastırda bile
büsbütün dazlak olmaktan sıkılır
yerinde duramaz küçük Erato
sık bir solfej
sarar Euterpe'i;
hanidir orkestra şefiydi onlar
makineleri
yüreğince işleyen
bir notlar fabrikası sarayında.

Terpsichore, dikkatle
bütün dama taşlarını
kıç üstünde
altın ve kadifeden bir aygıtla
dengede tutmaya çalışır.

Koltuk Ma Paloma'yı söyler

Dört duvar yaklaşır birbirine
ve nesneler
nereye isterse gider
Orfe'nin peşinden
Karo kızı
BASS
Kırmızı dörtgen

Çünkü Clio
Olup bitenleri telefonla bildirir
Calliope
Ve Uraniler yakar
aşağıdaki kestane ağaçlarını süsleyen
sokak lambalarını.
Kukla ... ... giyotin
elveda
Thalie
ve
Melpomene
Mavi davullar susturur ancak,
geveze kraliçeler sizi.
Yalnızın biri
yer şehri;
onun dağıtıcısı büsbütün
farklı şeyler verir size
paylaştırır
güneşi gölgeyi
Clio'nun koca kafasında
bir gitar kırdığından beri
eli ayağına dolaşır ve karıştırır
tarihlerin sırasını.

Zorla alıkoyar sizi
asfalt üstünde dolaşır
bu Eylül yedibuçuğunda
o kadar tatlıdır ki
Noel ağaçları etrafında
meleklerin mektup yazdıkları
demirlemiş büyük kahvelerin kıyısında
Sonra kurtarır sizi
İtaatinizin derecesini ölçer.

Tokmak dik açılı bir göze çarpar.

Ripolenler giymiş dansçı.

Evin yukarısından aşağısına

yerleşir kortej.

Dokun Thomas, içinde
şiirin oturduğu kupaya.

Bir espadril sessizliği
        pezevenklerden önce gelir.
Ödesin dokuz kere Mnemosyne,
çünkü iyi bir hesabı var
kızlarında.

Kollarda hiçbir şey yok ceplerde hiçbir şey yok
        bir beyefendi
        şapkasını ödünç vermek istedi
Port–Royal soytarısına.

FURUĞ FERRUHZAD
Çevirenler: Hidmet-Haşim Hosrovşahi

"Sıcak yaz sabahının renkli sisinde..."

Furuğ Ferruhzad 1934'te Tahran'da doğdu. Orta öğreniminden sonra Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'na girdi. Şiir okuma ve yazma tutkusu bu dönemde yoğunlaştı. On altı yaşındayken Perviz Şapur'la evlendi, bir yıl sonra onunla birlikte Ehvaz kentine yerleşti. Ertesi yıl da oğulları Kamyar doğdu. Bundan bir süre sonra şiir ve evlilik arasında bir seçim yapmak zorunda kalan Furuğ kocasından ayrıldı, kocasından ve çok sevdiği oğlundan uzaklaştı. 14 Şubat 1966'da, sevgisinin ve acılarının büyük kaynağı olan oğlu Kamyar'ı bir daha göremeden bir araba kazasında öldü. Furuğ *Tutsak* (1952), *Duvar* (1957), *Başkaldırı* (1959), *Yeniden Doğuş ve Soğuk Mevsimin Başlangıcı* gibi şiir kitaplarıyla modern İran edebiyatının en parlak şairlerinden biri olmayı başardı, yalnız okurları değil, kendisinden daha önce üne ermiş büyük ustalar arasında büyük hayranlık uyandırdı. Şiirlerinin yanı sıra, yazdığı senaryolar ve belgesel filmler gibi sinema çalışmalarıyla da uluslararası bir üne kavuştu, çeşitli ödüller aldı. Furuğ'un şiirini Türkçe'ye ilk kez, altmışlı yıllarda Onat Kutlar'la Celal Hosrovşahi çevirmiş ve Yapraklar dergisinde yayımlamışlardı.
"Yeryüzü Ayetleri"ne daha sonra Furuğ'un en güzel şiirlerinden bir bölüğünü daha ekleyerek, 1989'da *Sonsuz Günbatımı* adıyla Ada Yayınları arasında yayımladılar.

GÜZELLİK SERENADI

Omuzların senin
Sert ve gururlu kayalar gibi
Saçının dalgaları eğiminde anların
Göğüs kabartıyor ışık çağlayanı gibi

Omuzların senin
Koca kalenin burçları gibi
Saçlarının dansının olduğu
Avuçlarında söğüdün dansları gibi

Omuzların senin
Demirden burçlar
Kan ve yaşamın şaşılası yansıması
Rengi bakır tepsi rengine çalar

İstek tapınağının sessizliğinde
Devinimli uyurum senin yanında
Omuzlarındaki öpücüklerimin yerinde
Yılan yangılı diş izleri var

Omuzların senin
Yakıcı, görkemli güneşin curcunasında
Işıldıyor dağların zirvesi gibi
Sıcak ve aydın ter damlaları altında

Yakaran gözlerimin kıblesi
Omuzların senin
Namazımın taştan mühürü
Omuzların senin

GEREKSİNİMİN YENİLGİSİ

Bir ateşti ve söndü
bir bağdı ve koptu
yürek senin bağlarından kurtulunca
üzüncün tılsımlı camı kırıldı.

Asılayım diye sana geldim
oysa gördüm yapraksız bir dalsın
umudumun gözünde sen
ölümün gülümsemesi

Ah nedenli tatlıdır
mezarının başında senin, ey gereksinimli aşk
dans etmek

Ah nedenli tatlıdır
ey yakan ölümcül öpüş,
senden vazgeçmek

Ah nedenli tatlıdır
senden kopup başkasına bağlanmak
kapıyı yürek üzüncüne kapamak
cennet burdadır
yemin olsun tanrıya burdadır, bulut gölgesi ve ekin kıyısı

İyisi sen düşünme
beni ve yalazlanan acıını
ben acıdan dinlenmem
ben yalazdan yanmam

BAHÇEYE ACIYORUM

Kimse çiçekleri düşünmüyor
kimse düşünmüyor balıkları
kimse
bahçenin ölmek üzre olduğuna
bahçenin kalbinin güneş altında kabardığına
bahçenin belleğinin giderek
yeşil anılardan boşaldığına
inanmak istemiyor.
Ve bahçe duygusu sanki
bahçenin kuytusunda çürüyen soyut bir şeymiş gibidir
evimizin avlusu yalnızdır
yabancı bir bulutun yağışı beklentisinde
esniyor
ve evimizin havuzu boştur
deneyimsiz küçük yıldızlar
ağaçlar kadar yüksekten toprağa düşüyorlar
ve balık evlerinin soluk pencereleri aralığından
öksürük sesi geliyor
evimizin avlusu yalnızdır.

Baba diyor ki:
"Benden geçti artık
benden geçti artık
ben yükümü taşıdım
bana düşeni yaptım"
ve odasında, sabahtan akşama
ve Şahname okuyor
ya Nasih-ü tevarih
baba anneye diyor ki:
"Lanet olsun tüm balıklara
tüm tavuklara lanet olsun
ben öldükten sonra
ne fark eder bahçe olsun
yahut olmasın
bana emeklilik maaşı yeterlidir"

Annenin tüm yaşamı
açık bir seccadedir
cehennem korkusu eşiğinde
anne her şeyin dibinde her zaman
bir günahın izi peşindedir
ve sanıyor
bahçeye bir günahın küfrü bulaşmıştır.

Anne gün boyu dua okuyor
anne doğal günahkârdır
ve tüm çiçeklere üflüyor
ve tüm balıklara üflüyor
anne zuhuru bekliyor
ve inecek olan bağışı.

Erkek kardeşim bahçeye mezar diyor
kardeşim otların kargaşasına gülüyor
ve suyun hasta derisi altında
çürük zerreciklere dönüşen
balıkların cenazelerinden çetele tutuyor.
Erkek kardeşim felsefe alışkanıdır
O bahçenin şifasını
bahçenin yok oluşunda biliyor
O kafayı buluyor
ve damı duvarı yumrukluyor
ve çok dertli, yoğun ve umutsuz olduğunu
söylemeye çabalıyor
o mutsuzluğunu bile
kimlik ve takvim ve mendil ve çakmak ve tükenmez kalemi gibi
sokağa ve çarşıya götürüyor
ve umutsuzluğunu onun,
meyhanenin kalabalığında
her gece yitecek kadar küçüktür.

Ve kız kardeşim çiçeklerin arkadaşıydı
ve anne onu dövdüğünde
yüreğinin sade sözcüklerini
çiçeklerin sevecen ve suskun topluluğuna götürürdü
ve zaman zaman balıkların ailesini

güneşe ve tatlıya konuk ediyordu...
Onun evi kentin öteki ucundadır
ve yapay evinde o
yapay kırmızı balıklarıyla
ve yapay eşinin aşkının sığınağında
ve yapay elma ağaçları gölgesinde
yapay şarkılar söylüyor
ve doğal çocuklar yapıyor.
Bizim görüşümüze geldiğinde o
ve eteklerinin ucu yoksulluğa bulaştığında
kolonya banyosu yapıyor
O
bizim görüşümüze geldiğinde hep
iki canlıdır.

Evimizin avlusu yalnızdır
Evimizin avlusu yalnızdır
gün boyu
kapı arkasından hep parçalanma sesi geliyor
ve patlama,
tüm komşularımız bahçelerinde çiçek yerine
el bombası ve makinalı tüfek ekiyorlar
tüm komşularımız fayans havuzlarını
kapatıyorlar
ve fayans havuzlar kendileri istemeden
gizli barut ambarı oluyorlar
ve sokağımızın çocukları okul çantalarını
küçük bombalarla
dolduruyorlar.
Evimizin avlusu şaşırmıştır.

Ben yüreğini yitirmiş zamandan
korkuyorum,
ben bu kadar çok elin boşunalığını imgelemekten
ve bu kadar yüzün yabancılığını imgelemekten
korkuyorum
ben geometri dersini
delice seven bir öğrenci kadar yalnızım.
Ve sanıyorum bahce hastaneye kaldırılabilir.

Ben sanıyorum...
Ben sanıyorum...
Ben sanıyorum...
Ve bahçenin kalbi güneşin altında kabarmıştır
ve bahçenin belleği giderek
yeşil anılardan boşalıyor.

DUVAR

Soğuk anların ivmeli geçişinde
yabanıl gözlerin senin, kendi suskunluğunda
çevreme duvar örüyor
Senden kaçıyorum yol sapaklarında.

Kırları ayışığı tozunda göreyim diye
yıkanayım diye ışık pınarlarında
ışık caddelerinden aşağı kayayım diye
sıcak yaz sabahının renkli sisinde
eteklerimi kır çiçekleriyle doldurayım diye
köy kulübelerinden horoz sesi duyayım diye
kaçıyorum senden çöl ortasında
yeşilliklere basayım diye ölesiye
yahut içeyim diye otların soğuk çiyini.

Kaçıyorum senden, terkedilmiş bir kıyıda
karanlığın bulutunda yiten kayalar üstünden
deniz fırtınalarının dönen dansını göreyim diye.
Uzak bir gün batımında
yaban güvercinler gibi ayağımın altına alayım diye
kırları, dağları, gökyüzünü
kuru çalılar arasından duyayım diye
çöl kuşlarının sevinç şarkılarını.

Senden kaçıyorum, senden uzak, açayım diye
istek kentinin yolunu
ve kentin içinde
düş sarayınının ağır altın kilidini.

Fakat senin gözlerin suskun çığlıklarıyla
yolları bulandırıyor gözlerimde
gizinin karanlığında durmadan
çevremde duvar örüyor
sonunda bir gün
ikircil gözlerin büyüsünde kaçarım
saçılırın düş çiçeklerinin kokusu gibi
gece esintisi saçlarının dalgasından süzülürüm
giderim güneş kıyılarına değin
sonsuz dinginliğinde uyuyan bir dünyada
usulca süzülürüm altın renkli bir bulut yatağına
sevinçle dökülür ışık gökyüzüne
yığınla şarkının deseni

Ben oradan, esrik ve özgür
bakarım dünyaya, senin büyülü gözlerinin
yollarını gözümde bulandırdığı
Bakarım dünyaya, senin büyülü gözlerinin
gizemli karanlığında durmadan
çevresinde duvar ördüğü.

NELLY SACHS
Çeviren: Yüksel Pazarkaya

"Bilmiyorum bundan böyle nerde kuşlar öter"

Nelly Sachs 10 Aralık 1891'de Berlin'de doğdu. Varlıklı bir Yahudi ailenin kızıydı. Kültürlü bir ortamda eğitim gördü. Genç yaşta şiirle, özellikle de Alman romantikleriyle ilgilendi. 1933'te Nazilerin iktidara gelmesiyle, Almanya'daki bütün Yahudi aileleri gibi onun ailesi de güç durumda kaldı. 1940'da bir süredir yazışmakta olduğu İsveçli yazar Selma Lagerlöf'ün yardımıyla Stockholm'a kaçtı. Ailesi toplama kamplarında can verdi. Nelly Sachs, kişisel acılarını insanlığın savaş yüzünden uğradığı yıkımlarla özdeşleştirerek, ince bir duyarlılıkla şiirlerinde dile getirdi. Kutsal Kitap'tan yararlanarak mistik bir hava yarattığı uyaksız dizelerinde, savaşın onda uyandırdığı isyan duygusu en belirgin özelliği olarak ortaya çıktı. Çağdaş İsveç şiirinden yaptığı çeviriler nedeniyle 1957'de İsveç Lirik Ozanlar Ödülü'nü, Dortmund Kenti Edebiyat Ödülü'nü, 1965'te Alman Yayınevleri Barış Ödülü'nü kazandı. 1966'da da Nobel Edebiyat Ödülü'nü Samuel Joseph Agnon'la paylaştı. 1970'te Stockholm'de ölen Nelly Sachs, savaşa ve ırkçılığın acımasızlığı yüzünden yaşadığı yıkımlara karşın öç alma duygusundan arınmış olarak geleceğin kuşaklarına doğru yolu gösterıneyi kendisine amaç edindi. Necmi Zekâ'nın Nelly Sachs'dan çevirdiği şiirler *Akkor Bilmeceler* başlığıyla 1985'te Adam Yayınları arasında çıktı.

YERYÜZÜ, yaşlı yıldız, ayağını emiyorsun içine
uçmak isteyen ayağını
ey Kral Lear, kollarında yalnızlık.

İçe ağlıyorsun deniz gözleriyle
acı yıkıntılar
ruh dünyasına.

Gümüş buklelerinde yıllar milyonlarca
şahtere çelengi, çılgınlık yıldızlı
yangın kokusunda
Ve çocukların,

ölüm gölgeni vuruyorlar şimdiden senin,
döne döne sen
yörüngende
Samanyolu dilencisi
ve rüzgâr körün köpeği.

* * *

BİLMİYORUM bundan böyle
nerde kuşlar öter
ya da hıçkırır mı denizde
deri melekleriyle derinlerin
ürperirler kutsal korkularına
havaya çekilmenin–

Hiç bilmiyorum
delerek
bu kılıç balıklarını
korkunç öğüten istekler
ruhun ince zarlı tansığı
yalımlı iç çekirdeğinde yiterler mi yerin
ve belki kederli evren
bir gece sonunda
söndürdü kara ışığımı

Çünkü daha bir kez
uykuda yitirdim bir sevgi sözünü

* * *

NE yapıyorsunuz
sizle bir göz kırpışı
evrende var olan bana
Çekin zamanımı
canlı bakıştan
boyundurukta gece
ve kıvrılmış demir gibi yalımlı varlığa

Yaralardan düşler

Ve o gün
güneşin bana bir çiçek çizdiği
ya da bir yıldız kardan
kuşbazlar her yanda
pusuda türkü

Ama ölüm hepimize

Bekleyin soluğu
sizin için de söyleyecek türküyü

* * *

ALTINDA ayağının
kaçışın toz kanatlı takım yıldızını
doğurduğu için
bir el ateş attı ağzına.

Ey kuşatılmış sevgi sözü
sen yanan güneş
gecenin çarkında–

Ey güneşim
sırçalıyorum içime seni
düşen yıldız zindanı sevgimde
sığınağına soluğumun
bu ev sessiz intihar ordusunun.

Aşındır ışığımı
tuz kaçışı okyanusla korunmayan,
çık haber almaya rüzgârdan
tomurcuyan arazisinden ruhun.

Dudaklarla yakarışın taşında
öpüyorum ömrümce ölümü,
altın tohum türkülü
kırana dek ayrılığın kayasını.

Bir kara Jochanaan,
gece parçaları asılı,
bileyor yıldız müziğinde
ak özlem dikenini,

batırıyor ay denizlerin uyku bedenine,
koyuluyor dönüş yollarına
evsemenin,
bu ağrıyan göbek bağı
damarlar arası ahlayan
yörüngeler,
hep ardında sırtın
kar koşucunun ölümü.

Tuzlu diller denizden
yalıyor hastalığımızın incilerini–
ufukta gül,
tozdan değil,
ama geceden,
batıyor doğuşunla senin–
Burada kumda
kara
zamanla sarılmış şifresi

büyüyor saç gibi
ölümde de–

* * *

KİM en son ölürse burda
taşıyacak tohumunu güneşin
dudakları arasında
fırtına vuracak geceye
yok olmada ölüm savaşı.

Bütün kanın tutuşturduğu düşler
fırlayacak zik-zak-yıldırımla
omuzlarından onun
yaralayacak tanrısal teni
gizemiyle işkencenin.

Nuh'un gemisi aşağıya gittiğinden
takım yıldızı yörüngesinde
taşıyacak
kim en son ölürse burda
su dolu ayakkabıyı

ayağında

içinde bir balık
sırt yüzgeci evsemenin yelkeni
kara damık zamanı
götürür tanrının tarlasına.

* * *

SİZ seyirciler
Bakışları altında insan öldürülen
Sırtta duyar gibi bir bakışı da
Duyacaksınız gövdenizde
Ölülerin bakışını

Sönerken kaç göz bakacak size
Gizli bir menekşeyi koparırken?
Kaç açılıp yakaran el
Kutsal ölülerce dolanmış dallarında
Yaşlı meşelerin?
Kaç anı büyüyor kanında
Akşam güneşinin?

Ey söylenmemiş ninniler
Kumrunun gece seslenişi–
Kimi yıldızları indirirdi belki yere
Yaşlı yalak yapsın şimdi bunu onun yerine!

Siz seyirciler
katil eli kaldırmayan siz,
ama tozu özlemlerinden
silkmeyen siz,
siz durakalanlar, orda, ışığa
dönüşürken o.

* * *

BİZ kurtulanlar,
Boş kemiklerinden ölümün kaval yonttuğu,
Kirişlerinden ölümün yay çektiği–
Gövdemiz yakınıyor daha
Kötürüm müzikleriyle.

Biz kurtulanlar
Asılı daha urganlar boynumuz için ilmikli
Önümüzde maviş havada–
Damlayan kanımızla doluyor daha kum saatleri.

Biz kurtulanlar,
kemiriyor daha korku kurtları bizi.
Yıldızlarımız gömülü toza.
Biz kurtulanlar
Yakarırız size:
Gösterin ucundan güneşinizi.

Götürün yıldızdan yıldıza adım adım bizi.
Öğretin yaşamı sessizce yeniden.
Yoksa bir kuşun türküsü,
Doluşu kovanın kuyuda
Kötü mühürlenmiş sancımızı diriltir
Ve taşırır bizi–
Yakarırız size:
Daha göstermeyin ısırgan bir köpek bize
Dağılabiliriz dağılır
toz olur–
Gözünüz önünde toz.
Nedir dokumuzu tutan?
Biz soluğu kesilenler,
Ruhları ona kaçanlar gece yarısından
Kurtuluşundan çok önce gövdemizin

O anın gemisiyle.

Biz kurtulanlar,
Tanıyoruz gözünüzü–
Ama birlikte tutan bizi ayrılış yalnızca,
Tozda ayrılış
Tutuyor bizi sizle birlikte.

ANTONIO CISNEROS
Çeviren: Cevat Çapan

"Ve uçup giden bir kuş adını bilemediğim"

Peru'lu şair Antonio Cisneros 1942'de Lima'da doğdu. Comentarios Reales adlı kitabıyla 1965'te ulusal şiir ödülünü, 1968'de *de Canto Ceremonial Contra Un Oso Hormiguero* ile Havana'da bütün Latin Amerika için verilen 'Casa de las Americas' ödülünü kazandı. Bir süre İngiltere'de öğretmenlik de yapan Cisneros, çeşitli Avrupa ülkelerinde konferanslar verdi, şiirleri çevrilerek bu ülkelerde yayımlandı. Cisneros kendisi ve şiiri hakkında şu açıklamayı yapıyor: "Benim ülkem kendi kültürel biçimleri olmayan ve örnek olarak kuzeye bakan, bir ölçüde oranın edebiyatına öykünmeye hazır olan az gelişmiş bir ülkedir. Peru'nun çok şanlı bir geçmişi var, ama o geçmişin benimle bir ilgisi yok. Ben ancak bir yabancı gibi değerlendirebilirim o geçmişi. Başkalarına benzemediğimizi biliyorum, ama bu ayrım nedir? İşte sorun bu.
Az gelişmişlik bilinci ülkemizde giderek belirginleşiyor; bu duruma son verme isteği de. Küba, Batı'ya Latin Amerika'nın bir başka yüzü de olduğunu gösterdi ve daha önce yalnız kitaplardan ve bildirilerden öğrendiğimiz gerçekler artık açıkça ortada. Birkaç yıl içinde Batı bize vahşi ve tutkulu diyebilir, ama turistik demeye artık hakkı olmayacaktır.

Sanırım Vallejo burada şiire belli bir öncelik ve yazara başka alanlardaki sanatçılar için söz konusu olmayan bir saygınlık ve güven kazandırmıştır. Ancak benim kuşağım için önemli olan şiirin kendisi değil, Peru şiirinin uluslararası bir bağlamda tanınması olanağıdır. Vallejo bize bunu sağlamıştır. Bu nerdeyse hiç yayıncı olmayan bir ülkede –iyi, sıradan, kötü ve korkunç– inanılmaz sayıda şiir kitabının basılabilmesinden kaynaklanmaktadır. Yayımlanan beş antolojiden dördü şiir antolojisidir ve dergilerin çoğu şiire ağırlık vermektedir. Birkaç şiir kitabı yayımlamış olmak, iş bulmanızı bile kolaylaştırabilir. Şairin iktidarda olanlar tarafından alkışlandığını ya da şairlerin bu toplumda rahat yaşa-

yabileceklerini söylemek istemiyorum, ama hiç değilse bir şair artık Lima'nın sınırlı kültür hayatında daha önce düşleyemeyeceği bir güvenle dolaşabilir.

Şiirin kendisiyle ilgili ne söylenebilir? Biz her zaman uzak ülkelerde yazılan şiirlerden etkilendik. Bir anlamda biz hepimiz çevirmeniz. Modalar gelir geçer ve bazı izler bırakır. Örneğin, gerçeküstücülük iki şair kuşağımızı besledi, ama artık bir etkisi olduğu söylenemez. Belki de İngiliz şiirine son günlerde ilginin arttığından söz edilebilir (üç hafta önce bir arkadaşım T. S. Eliot'u keşfetmiş). Ama bu eskisinden daha çok ya da daha az okuduğumuz anlamına gelmiyor. Ancak çeviri alanında bir artış olduğu için, başka ülkelerin yazarlarını daha çok okumaya başladık diyebilirim. "Toplumsal", "arı şiir" ya da "seçkinci" tutum arasındaki tartışmalar ve "akademik" ve "akademik karşıtı" çekişmeler artık geçmişte kaldı. Dediğim gibi, ne olursa olsun, modalar gelip geçiyor. Bu kuşağın da daha öncekiler gibi değişik bir yanı yok. Yazarın işi her zaman olduğu gibi, hangi açıdan bakarsa baksın, gerçekliğin bir tanığı olmaktır."

1883'TE 63 YAŞINDA ÖLEN KARL MARX

Hâlâ aklımda büyük halamın eski evi ve o iki
gravür:
"Terzi'de prova yaptıran bey" ve "Viyana'da
Büyük Askeri Geçit Töreni."
Kötü hiçbir şeyin olamayacağı günler. Herkes
uğur diye bir tavşan ayağı taşırdı kemerinde.
Büyük halam da – 20 yaşında, başında güneşe karşı
hasır şapkası, boşboğazlık etmemek
tek derdi, bir de bacaklarını açmamak.
Erkekler iyi niyetliydiler, her şeye sokmazlardı burunlarını.
Ancak tuluat tiyatrolarında rastlanırdı o çılgın, sakallı
ve mendillerini boyunlarına bağlayan anarşistlere.
Ne yazlar! Ne sonbaharlar!
"İnsan bu yüksekliğe erişti," diyen bir kule dikmişti Eiffel.
Sonra bir başka gravür:
"Namuslu aileleri koruyan Erdem, Sevgi ve İstek."
Oysa daha 20 yıl bile geçmemişti koca Marx golf sahası olmaya
elverişli bir çayırda 1.80 kara toprağın altına gömüleli.
Tabutu çelenklerle yamacın dibinde üç kez bekletilmiş
sonra da gömülmüştü
Molly Redgrove'un mezarının yanına ("düşman 1940'ta
burayı bombaladığı için mezarlar yeniden yapıldı.")
Ve çocukları *Der Spiegel*'in kulelerinden *The Times*'ın
adalarına atlarlarken ve karısı soğan kaynatırken,
Koca Karl başka madenler eritiyor ve öğütüyordu tencerede.
Ve işler pek iyi gitmedi bir süre, sonra düzeldi; derken,
Place Vendome, Lenin ve daha birçok ayaklanmalar oldu;
sonra hanımlar kıçlarına çimdik atılmasından başka şeylerden
korkar oldular;
beyler de buhar makinasının artık evrensel mutluluğun
simgesi olmadığı kuşkusuna kapıldılar.
"İşte böyleydi o günler ve sana çok şey borçluyum oyun bozan
ihtiyar."

LİMA'NIN TARİHİ

'Yatıştırmak için büyüyen o
zalim şüpheyi,
hatırla beni, Hermelinda,
hatırla beni.'
('Hermelinda', 'Kreol Valsi')

İşte doğumum ve nikâhım burada kayıtlı,
Cisneros dedemle
Campoy dedemin ölüm kayıtları da burada.
Yapıtlarının en iyisi–güzel bir erkek çocuk–
o da burada kayıtlı.
Bütün damlar ve anıtlar hatırlar Cüceler Kralıyla
sürdürdüğüm savaşları ve köpekler kendilerince
kutlarlar duyduğum pişmanlığın anısını.
(Üstelik bıkmıştım
o ucuz şaraplardan ve en ufak
bir utanç ya da alçakgönüllülük duymadan
önderiydim Kızartma Töreni'nin.)
Ey çağlarının
en ahmak ve en çirkin kralların töreleri
ve kafataslarıyla yönetilen kent.
Neler yitirildi ya da kazanıldı
bu suların arasında?

Hatırlamaya çalışıyorum adlarını kahramanların
ve büyük hainlerin.
Hatırla beni, Hermelinda, hatırla beni.

Sabahlar şimdi biraz daha serin
ama hiçbir zaman bilemezsin hangi mevsimdesin
–nerdeyse üç yüzyıl oldu ormanları kestikleri
ve tarlalar ateşe verileli.
Deniz yakın,
Hermelinda,
ama hiçbir zaman güvenemezsin onun azgın sularına
ve varlığına
pencerelerde bıraktığı pastan başka;

kırık direkler,
hareketsiz tekerlekler
ve kiremit rengi hava.
Oysa deniz çok yakın
ve uzayıp giden yumuşak bir çizgi ufuk.
Dünyayı bir yarım–küre–
örneğin, bir yarım portakal olarak düşün–
dört filin üzerinde,
Vulkan'ın dört sütunu üzerinde,
ve gerisi sisler içinde.
Beyaz tüylü bir peçe korur seni açık gökten.
Orada
dört on dokuzuncu yüzyıl evi,
on altıncı, on yedinci ve on sekizinci yüzyıldan kalma
dokuz kilise ve içinde soylu piskoposlorla
beyler, hanımları ve çocuklarıyla derilerini döktükleri
bir katakomb göreceksin.
Roma'daki
bir kiliseden esinlenen Fransiskanlar
–rehber sana öyle söyleyecek– katı kaburga kemiklerini
yıldız, kadife ve unutma beni çiçeklerine çevirmişler
–*Hatırla, Hermelinda*– incik kemiklerini ve kafataslarını da
Floransa kemerlerine,
(Sonra kırmzı trafik ışıklarının altında o araba ormanı
ve türü bilinmeyen cinsiyetsiz bir yılan.)
Bir de nehir olacak.
Sor nerede olduğunu; sana bu yıl kuruduğunu
söyleyecekler.
Öv onun bir gün akacak sularını, o sulara inan.
Kumlu tepelerde
güneyden ve doğudan gelen barbarlar
kentin tümünden daha büyük bir kamp kurmuşlar,
ve onların başka tanrıları var.
(Onlarla bir çeşit dostluk kurmaya bak.)
Bu hava–diyecekler sana–
her şeyi kızıla dönüştürüyor ve birçok şeyi
yok ediyor dokunur dokunmaz.
Böylece
tasarladıkların ve çaban

paslı iğnelere dönüşecek
uçları daha görünmeden.
Ve–*unutma Hermelinda*–bu değişim
senin istemine bağlı değil.
Deniz havanın kanalları içinde döner,
deniz döner,
havadır o.
Sen onu göremezsin.

Üstelik ben Barranco'da deniz kıyısındaydım
yuvarlak yassı çakıl taşları topluyordum suda kaydırmak
için.
Yanımda ince bacaklı bir kız vardı. İşim vardı.
Ve bu anı dubalı bir köprü gibi bağlıyor beni
yaptıklarıma
ve yapmadan bıraktığım sayısız şeylere,
iyi ya da kötü talihime, ihmal ettiğim şeylere.
Yitirilen ya da kazanılan şeylere
bu sular arasında.
Hatırla, Hermelinde, hatırla beni.

ÜÇ FOTOĞRAF

1. VAFTİZ ANASI MARIA-ROSA, 1870

Soledad Cisneros'a

Temiz yüzlü, sinekkaydı traşlı
delikanlılar. Gülümsüyorlar.
Başlarında şapka, ayaklarında iskarpinler.
Birinin omuzunda bir gitar,
Öbürü keman çalar gibi yapıyor.
İkisinin arasında bir yeniyetme,
saçlarında bir çiçek, gelecekten
kuşkulu. Hüzünlü gözleriyle
düşsel bir kent arıyor. Uçuyorlar.
Öğle saatine doğru.

2. ÇAPKINCA BİR AŞK SAHNESİ

Bu köpekler (tazı ya da çomar)
bir gül bahçesinde
kıstırıyorlar tavşanı, köşkün
ve yaseminlerin
yapraklarının arkasında.
Parıltısız bir yıldız,
bir sinekkuşu.
Halının altındaki
toz gibi
gizli bir bakış.

3. KIRLARDA BİR GÜN

Acılar içinde gidiyorlar
Vilcashuaman'a doğru.
Yemlikler donmuş
ve Cangallo'nun kuruyup
sararmış otlakları üstünde
dalga dalga ürperiyor kırağı.
Işıyan havada
ölü bir kuş gibi bir çiçek.
Ve uçup giden bir kuş
adını bilemediğim.

BİR KARA KÖPEK

Bir köpek. Bir çayır.
Büyük yeşil bir çayırda kara bir köpek.

Böyle bir ülkede büyük yeşil bir çayırda
kara bir köpek olabilir mi hiç?

Ne büyük ne küçük ne tüylü ne tüysüz ne uslu
ne azgın.

Bildik bir çayırda sıradan âdi bir kara köpek.
Bir köpek. Bir çayır.

Bir şaşkınlık ve üzüntü kaynağıdır bu ülkede
büyük yeşil bir çayırda bir kara köpek.

JEAN ORIZET
Çeviren: Halil Gökhan

"Taşısın senin adını mutluluğum"

1937 yılında Saint-Henry'de (Marsilya) doğdu. Klasik bir lise öğrenimi gördü. 1950 yılında ilk şiirlerini yazmaya başladı, aynı yıl uzun bir Kuzey Afrika yolculuğuna çıktı. 1953-54 yılları arasında Birleşik Devletler'de bir burs için kaldı. Cenevre Üniversitesi'nde dilmaçlık üzerine öğrenim gördü, Paris'te Siyasi Araştırmalar Enstitüsü'nde okudu. 1962'de ilk kitabı *Errance* yayımlandı. 1968 yılında Paris'e yerleşti. Breton kardeşlerle (Jean, Michel) Poésie I dergisini kurdu. İlk beş sayının ardından Saint-Germain-des-Prés Yayınevi'nin editörü oldu.

1970 yılından sonra gerek kendi kuşağından, gerek kendinden büyük birçok şairle tanıştı. 1966'da aldığı Marie Noel ödülünden sonra *En soi le Chaas* ile Max Jacob ödülünü, *Le Voyageurs Absent* ile de Appolinaire ödülünü kazandı. Ayrıca, 1991 yılında Fransız Akademisi Şiir Büyük Ödülü'nü aldı.

Halen editörlük ve eleştirmenlik yaşamını Paris'te sürdüren ve 1991'de İstanbul'da yapılan 1. Poesium'un iki Fransız konuğundan biri olmuş olan Orizet, Mallarmé Akademisi sekreterliği, Şiir Evi sanatsal danışmanlığı görevini sürdürmektedir.

BASILMIŞ TOPRAK

"İlerlemeyle ulaşılan rahatlığın derecesi ne olursa olsun, onu dayanılır kılan yalnızca, gerçeğin yeniden şiirsel fethidir."

Jean Onimus

Max Papart'a

1
Günlerin kurumdan maskesi
boşluğu soymaya yarayınca
basılmış toprak
seni ışık hırsızından
kuşlara yataklık edenden
ve onların isli karnavallarından
kim koruyacak?

2
Mevsimlerin yüzüne yayılmış
alnı açık-seçik, on bin yılın meyvesi
bir ağaç, sınırlarını parçalamış
mülkünü dolaşırken
ölümü gözetlemek, onu götürmek için
o insan olmak istiyorum

3
Batık şehirlerle besiye çekilmiş
serin mezarların kıyısında
bir çelik ve resim şöleninin
toza dönen bir betonun önünde
dünyanın sindirimine bakıyorum
çiçeklerden geriye kalanı sayarak

4
Ve kadeh kaldırıyorum
insanlık mucitlerinin belleğine
oğulları bellek yitimi içer
sahte kafatasları içinde
ve sıram gelince içerim ben de
ve unuturum geleceği

5
İnce bıçaklardaki düşlerimle
alışkanlıklarımızın titrediği
birçok bildik heykelin profilini
yeniden çiziyorum
yeni canavarın vargücüyle
karniler patlıyor; boşalıyor sargılar

6
Böyle değiştirilmiş yüzüyle
muhteşem komplolar bakımından zengin
casus âlemi kıra gidiyor yine
nazik bulunçlarımızı
yöntemlice kemiren
bu karınca beylerini
dağıtmak ve tahttan indirmek için

7
Vampir toprak
yüzünü gevşetmek
dinlencemi haketmek için mızrağımı daldırıyorum
bağlılıkları dağıtan
kötü bağlanmışları sindiren
buzdan titremeler içinde
yazla birlikte ölüyorum

8
Gözyaşartıcı oldu
inancın gözyaşları
hazzın döşemeleri
dar vadilerdeki
eski kuyulara, denizkızlarına kavuştu

9
"Artık hiçbir zaman güzel mevsim olmayacak"
diyor Balzébuth'un kapıcısı
ki çok geçmeden iznini kullanacak
Dinginlik Denizi'nde

10
Beklerken
yerleşiyor hakikati
modası geçmiş yapı kafeslerinin pası altına
karnı havada ölü balıkların
ya da ergimesi kan ve katranın
hafta sonlarının simyası

11
İğne batmadığında
titrer çelik
çalarak insandan soluğunu
sonra, ölümü yontmak gerekir

12
Yaprakların özsuyunda
yaz benimle ölür
arılar ve rüzgârın ekinlerini
öldürdüğü kertikler
oğul yasında
Montramand-Paris

GÖZLERİNİN MÜSTAHKEM ODASI

Bizim için
âşıkların
yanaysız güldestesi,

fundalığın saldırdığı atlas
ve başka birkaç çiçek
korunması gereken;

sevinçlerin sessiz ot ambarı
sayfalararası gizli bahçe
yarıgölgenin çalımlarından bir derleme
ve gözlerinin müstahkem odası

ORTAK TİTREŞİM

O akşam açık arttırma yapılmadı
kendince yandı mum
ortak bir titreşim için
onun alevi ve soluklarımız arasına olandan
başka hiçbir muamele olmadı

YAŞAMIN, BENDE DEMİRLİ

Ad olarak konmuş
saçılmış kum üstüne
yüzün
balina gemisinin verandaları arasında
gelgit değirmeninin kanallarına
mika ve şist gözlerin
ve eski paslı saçların

kabaran suda ya da
alçalan suda
yaşamın, bende
demirli

KÖTÜ GÜNLER

Taşısın senin adını mutluluğum
gözlerin kemirsin boşluğumu
senin fethedilmiş toprağın olayım

Böylece uzun kuraklıklardan
hiç kurtulmayan
o eşsiz gül oluruz

Böylece yaşayabiliriz
yüzü buruşmuş kalabalıkların
ortasında zayıf düşmeden
ve dayanabiliriz çığ ışığına
kötü günlerin

KIŞIMIZ

Çoktan duman oldu ocak odunu
gece dağıtıcısı
çoktandır kül, bu çağdışı toz

Ama sen, kışımıza göğüs germesini bilecek misin
artıksız bir yanma için?

JOSEPH BRODSKY
Çeviren: Özkan Mert

"Sürüldüm beni doğuran ve besleyen ülkeden"

Joseph Brodsky 1940'ta Leningrad'da doğdu, on sekiz yaşında şiir yazmaya başladı. Lirik yeteneği Anna Ahmatova'nın dikkatini çeken genç şair "sosyal asalak"lık suçlamasıyla birbuçuk yıl Rusya'nın kuzeyinde, Arkhangelsk bölgesinde bir çalışma kampına gönderildi. 1972'de de ülkesinden sınırdışı edildi.

1966 ve 1967 yıllarında Leningrad'da yayımlanan antolojilerde dört şiirine yer verilen Brodsky'nin şiirleri daha sonraki yıllarda yalnız Batı'da yayımlandı. Ülkesinden uzaklaştırıldıktan sonra kısa bir süre Viyana ve Londra'da kalan Rus şairi, oradan Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti ve 1977'de o ülkenin yurttaşı oldu. Aynı zamanda başarılı bir çevirmen olan Brodsky'nin İngiliz Metafizik Şairler ve Polonyalı Czeslow Milosz'dan Rusça'ya çevirdiği şiirler de o yıllardaki başarılı çalışmaları arasında anılmaya değer. Brodsky Amerika'ya yerleştikten sonra Michigan Üniversitesi, Smith College, Queen's College, Columbia Üniversitesi ve İngiltere'deki Cambridge Üniversitesi gibi öğrenim kurumlarında konuk profesör olarak ders verdi. 1978'de Yale Üniversitesi'nin onursal doktora ünvanı verdiği Brodsky, 1987'de de Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

TİBERİUS'UN BÜSTÜ

1.
Selamlıyorum seni, iki bin yıl
sonra. Sen de bir fahişe ile yaşadın.
Çok şey birleştiriyor bizi.
Ve kentin dışı da senin: alarmlar,
soğuk kapı girişlerindeki uyuşturucu çeteleri,
yıkıntılar, arabalar. Ben, sıradan bir gezgin,
boş galerideki tozlu büstünü
selamlıyorum senin. Ah, Tiberius, sen
otuzunda bile değilsin burada. Yüzünün gücü
kaslarının dinginliğinde yatıyor
onların toplamının geleceğinden daha çok. Yontucunun
yaşamı boyunca biçtiği baş
geleceğin gücünün temelini oluşturuyor.
Aşağıda uzanan her şey – Roma:
hukukçular, döküntü mahalleler ve romalı askerler,
ayrıca binlerce bebek
senin kaba cinsine şapırdatıyor dudaklarını – bir zevk
dişi bir kurda yaraşan,
Remus ve Romulus'u emziren. (Aynı dudaklar!
dilin kıvrımlarında şaşkın ve şefkatle
mırıldanan.) Sonuç: bir büst, vücudun yaşamında beynin
bağımsızlığının ve imparatorluğun
sembolü. Boyadığın kendi portren
beyninin kıvrımları oldu, ana kıvrımları.

2.
Otuzunda bile değilsin. Sendeki
hiçbir şey an'ı kalıcı kılamaz.
Nesnelerin karşısında kendini durdurmak isteyen
sabit bakışın kadar az:
ne bir yüz
ne de klasik bir manzarada. Ah, Tiberius!
İzin ver Suetonius ve Tacitus
senin kan dökücülüğünün nedenleri üzerine
konuşsun! Nedenler yoktur, yalnız
sonuçlar. Ve insanlar sonuçlara katlanır.

Özellikle karanlık hücrelerde, orada, herkes
suçunu kabul eder –bir çocuğun günah çıkarışı
kadar monoton işkence altında. En güzel alın yazısı
gerçeğin hiçbir parçasına ortak olmamaktır. Fakat bu,
kimseyi onurlandırmaz. Çarları
bile. Sen kendi çöplüğünde, derin
bir düşünceden bile daha çok,
şaşırtılamayacak kadar bilgilisin.
Belki de
yalnız kan alıcılık değildir nesnenin
alınyazısını hızlandıran? Basit bir vücudun
özgürce düşüşü boşlukta? Orada insan
düşüş anına yakalanır hep.

3.
Ocak. Bulutlar kış kentinin üzerinde toplanmış
bir mermer parçası gibi.
Tiber nehri gerçekten kaçışta.
Fıskıyeler kimsenin bakmadığı yöne
fışkırıyor–ne parmakların arasından
ne de kısık gözlerle görülebilen. Bir başka zaman!
Ve kızgın kurdu kulaklarından tutarak
durdurmak olanaksız artık. Ah, Tiberius! Biz kimiz seni mahkûm
edecek?
Sen bir canavardın, duygusuz bir
canavar. Fakat işte bu canavar–
kurban değildi hiç – doğanın kendi benzerini
yaratması gibi. Daha da
önemlisi –seçeceksek–
bir deli tarafından değil de,
şeytanın yavrusu tarafından yok edilmek.
Senin henüz otuz yaşını doldurmamış
iki bin yıllık taş yüzün
doğal bir tahrip makinasına benziyor,
acıların kölesi, düşüncenin ateşli ruhu
ya da başka şeylere değil. Seni savunmak
tüm efsanelere karşı,
bir ağacı yapraklarına –onların ilişkisiz
açık hışırtılı çoğunluğuna–karşı savunmak demek.

4.
Boş bir galeri. Öğle sonrası. Güneş batmakta.
pencere kış aydınlığıyla örtülü.
Sokağın alarmı. Odanın yapısına hiç tepki
göstermeyen bir büst...
Beni işitmediğini düşünmek olanaksız!
Ben de kaçtım başıma gelenlerden sonra
yıkıntılar ve seraplarla dolu bir
ada'ya dönüştüm. Bir lambanın
yardımıyla doğradım profilimi.
Söylediklerim ise, benim tarafımdan söylenen değer taşımayan şeylerdir–
sonradan değil, şimdi.
Bu tarihin hızının ifadesi
değil mi? Sonuçlar ah ne başarılı
deneyler, nedenlerden önce gelmek için?
Ve boşluk, ayrıca – ciddi bir şekilde oyalanmak için
bir güvence değil.
Pişmanlık? Alınyazısında çalkalanım yaratmak?
Yeni bir kart açmak?
Fakat değer mi? Senin tarihçinin sana çarptığı
kadar sert, radioktivite bize çarpacak.
Kim kalacak arkamızda küfredecek bize? Bir yıldız?
Ay? Yanlış kromozom karışımlarıyla, sarkık gövdesiyle
şeytanımsı o korkunç dev böcek? Belki?
Fakat o, çarparsa içimizdeki sert bir şeye
şaşırır mutlak bir parça
son verir delişine.

"Büst" –diyor o, yıkıntıların ve kasılmış
kasların dili– "büst, büst."

AŞK

İki kez uyandım geceleyin; uykusuz
pencere kenarında yanan lambaları gördüm
bitirilmemiş tümceleri bitirmeye çalışan
noktalar gibi düşümde işittiğim.
Bir avuntu vermedi bana gene de.

Düşümde hamileydin
ayrı yaşamamıza karşın uzun süre
suçlu hissettim kendimi bir çeşit, ellerim
karnını okşadı, acemice pantolonuma
gitti aynı zamanda

Tutuşmak için ilişki. Orada durdum
pencere kenarında, sen
düşlerimin karanlığında bile yoktun, terkedilmiş
sabırla geri dönüşümü bekleyişte
kızgın kelimeler söylemeden bu kopuşumuz için

Suç bendeydi. Karanlıklar geri veriyor bize
ışığın paramparça ettiği her şeyi.
Karanlıkta kıyıldı nişanımız; Orada biz
iki sırtlı canavarlarız
ve çocuk çıplaklığımızın özürü.

Geri döneceksin bana bir geceyarısı
yorgun ve sıska, geldiğinde
kızımı göreceğim ya da oğlumu
henüz adı konmamış olan. Ve kaçınacağım
odamızın ışığını yakmaktan; ellerim

bekleyişini sürdürecek; biliyorum ki
sizi sessizliğe, gölgelerin ülkesini terketmek
hakkımdan yoksunum, ışıktan bir duvar
ayırıyor bizi gerçeklikten
ve beni ulaşılmaz kılıyor dünyamda.

BİR DİKTATÖRE

Buraya gelirdi o çoğunca (at'a binerken
giydiği giysileri yoktu henüz üzerinde) dalgın
ve eğik sırtında gösterişsiz bir yağmurlukla.
Dünya kültürünü yok etti sonra.
Tüm sürekli müşteriler tutuklandı.
Öcünü aldı böylece
(kurban isteyen dönemdi) her şeyden –yoksulluk,
kötü kahvehane, sıkıntı ve tüfek–
kurtuldu bindokuzyüzyirmibirden

Ve zaman öcü unutturdu. Görüyorsunuz
ne kadar çok müşteri var salonda.
Müzik ve kahkahalar. Fakat oturunca insan bir köşeye
kuşkulu bir bakış fırlatıyor salona.
Bugün her şey plastik ve nikelden burada.
Pideler haşlanmış yün hırka tadında.
O buraya kimliğini gizleyerek geliyor çoğunca
konserden çıkar çıkmaz tam kapanma saatinde.

Halk ayağa kalkıyor görev anlayışıyla
o içeri girince. Su katılmamış bir sevinçle.
Bir jest yapıyor ve çektiği bir kahve yudumundan
gönül rahatlığı fışkırıyor
İçtiği kahve eskisinden daha nefis–
çıtır çıtır yiyor taze kurabiyeleri
hatta denebilir ki, öldürdüğü insanlar bile
kalkıp mezarlarından aynı lezzetle yiyebilirler kurabiyeleri.

PETER PORTER
Çeviren: Meltem Akverdi Yönder

"Güvercinlerle dolu sevinç güneşiyle"

Peter Porter (d. 1929) İngiltere'de yaşayan Avustralyalı bir şair. 1960'lı yıllarda yazdığı yergi şiirleriyle üne kavuşan Porter'i eleştirmenler Elizabeth döneminin saldırgan şairlerine benzetmişlerdi. Peter Porter daha sonraki yıllarda ilgi alanını genişleterek başka türde şiirler de yazdı. Böylece Latin ozanlarından Juvenal'de başlayan daha yumuşak bir yergi geleneğinden beslenen Porter, toplumsal gözlemciliğinin de katkısıyla ilginç bir şiir dünyası yarattı.

AUSCHWITZ NOTLARI

I.
Yanık etler dinlenirken en sonunda,
Tımarhane parmaklıklarındaki alevler yükselecek
Ve fitiller karanlığa dönüşecek deli adamın gözlerinde.

II.
Kostümüm tüylü, halım ölüm kokuyor,
Dış fırçamın sapında bir nasır oluşuyor.
Nefesim altı milyon kokuşmukla dolu.
Deli miyim? Oda Zyklon B gazıyla dolarken,
Doktor hayalarımı tutuyor. Öksürüyorum.

III.
Piccadilly Metrosunda uyuyakalıyorum–
Çıplaklarla birlikte çelik kapıya sürükleniyorum,
Şimdi önden sadece onuncuyum – Uyanıyorum–
Gloucester Road'u geçmişiz, Yahudi değilim,
Ama tırnak izlerinden ağ örülüyor vagonun tavanına.

IV.
Duygusuz binalar etrafında soluk çiçekler yetişir;
Çılgın kelebek, işinden soyutlanmış arı
Kalkıp çiçek özünün ırzına geçer, balözü boyun eğer.
Paslanmış demiryolu burada sona erer. Avrupa'nın barsağındaki kör uç.
Akort edilmemiş dikenli telin bir parçasına dokun–
Kan tadı olsun: Bir adam acıyla bağırsın,
Ölümün botanik bahçeleri yine de çiçek açacaktır.

V.
Hastanede garnitürünü yemekte olan bir adam,
Karın üstü yatırılmış. Bu ona son ziyafet,
Biftekten kan tatlısı ve ekmekten ibaret.
Gardiyan bu komik suratı görmeye dayanamaz,
Ölümünden sonraki ciddi, suçlayıcı halinde.
Sert meydanda binlerce gövde
Yerde faydasız çukurlar açar –O, nefret eder hepsinden,
İltihaplı guddeler kadar iğrenç olan bu hayatlardan.
Bir de istatikleri kabartırlar her yerde
Ve hastalıklı, öldürülemeyen ölüm korkularıyla
Cellatların uykusundan huzur payı çıkarırlar.

VI.
Kırk bin kel adam bir nehirde boğuluyor–
Böylesine bir ışık, batıp çıkan kafalarda
Bugüne kadar görülmemiştir daha. "Böylesine bir ölüm",
der ressam,
"Değerlidir – Hiç bilinmedik bir renk yaratır."
"Hayal edilmedik bir görüntü yapar", der şair.
"Benimle hiçbir ilgisi yok", der nefret eden
Adam, ressamdan ve şairden. Altı milyon ölüm ender
Meydana gelir hep birden. Ne yapmalı? Belki
Bir aptalın doğallığı. Bir daha hiç korkmamalıyım
Cılız sümüklüböceği tuzladığımda... –Zalimlik gelişmiş,
Ve zaman ve insanlar ellerine getirsin diye bekler
Sümüklüböceğin yavaşlığını ve hakaret dolu yaşamını,
Hiç ilgilenmediğimiz ya da ummadığımız ölçüde ızdıraplı.

VII.
Londra elektrikli şişlere geçmiş piliçlerle doludur,
Herkesin önünden geçtiği vitrinlerde sergilenen.
Bu, der civcivler, kendi Auschwitz'leridir,
Ve bütün kümes hayvanı yiyenler delidir...
...

ROMAN OKURKEN...

Bu baş ağrısı da nereden çıktı? Sayfa 10'da
Kahramanımız ilkokuldadır – bağlayamaz
Kravatını, Müdür onu azarlar – ve sonra
Sayfa 90, bir kız tarafından küçük düşürülür,
Üniversitede baştan çıkarmaya çalıştığı.
Okuyucu acı dolu dünya ile karşılaşır.

Bu hayal ürünleri rollerini oynarlar. Sayfa 136–
Ulusal Görevliler haykırıyorlar bir çadırda,
Kahramanımız yardımcı olamaz, şimdi suçumuz artar.
Romanı kaldır, böyle değildi,
Her olay değişiktir, baş ağrısı zonklamaya dönüşür ama,
Okumaya devam et, tatminsizlik gerçekleri arar.

Daha önce tanıştığımız kişiler – parti sahnesi
Bütün kızların tecrübesiz olduğu,
Kahraman'ın kendini incelemesi
Tiksintiyle doruğa ulaşır, "Neden bu tip insanları
Tanımak istiyorum?" Bu istek basittir ve yerini bulur.
Kendini tatminin en uç noktasındadır.

Gelmesi gerekiyordu – kahramınımız düşüştedir,
Güllerle çevrelenmiş akıl hastanesinde.
Ziyaretçiler sepet örenleri izler, sesi
Elektrikli çim biçme makinasının, koğuşlarda kol gezer,
Sayfa 201'e kadar geldik, yalnız değildir;
Güneşlenme terasındaki kız ilgisini ayakta tutar.

"Kendini tatmin uğruna bir utanç destanı..."
Observer'dan eleştiri alıntıları.
Beğendiğimiz için utanıyor muyuz? İyi gitti
Geçen haftanın karamsarlığıyla. Her şey
Çok daha kolaydı sona doğru, kahramanımız
Gerçek rolünü bulduğunda, bakan, gören, dokunulmayan adam.

Baş ağrılarıyla sağlıklı bu modern hayat.
Yorgun eleştirmenler kahramanlığı arar
Ama romancılar adamla karısına verirler
Gizlice dinlenilen yatakla ilgili açıklamalar.
Gösterişli bir kesinlik, zarif bayağılık hâlâ yapışır kalır
Saygıdeğer işlerine; basmakalıp bir maske, gündelik ekmek uğruna.

SÜTTEN İKİ KEZ AĞZI YANIP
YOĞURDU İKİ KEZ ÜFLEMEK...

Tuzak kuran adam bir çelik tan vaktinde
Ölü tavşanları alarak eve döner ıslık çalarak.
Sesi ıslak çayırlar üstüne yayılır
Uzaklaşan sabah gölgeleriyle dolu.
Sabah yaşantısı, armağan olarak
Beş adet kırık bel getirir tavşanlara
Tüylü derileri içinde sallanırken.
Adamın evinde bir yaşlı ana
İlerleyen bir kanserle uğraşır
O her zaman hem kendini hem zamanını vermiştir.
Başkaları için –zayıf bir kalp, şişman bir adamdan
nefret eder
Yaşadıkları aynı oda içinde–
Ve dışarda, iki çocuk, kovalarlar
Tavuğa saldıran horozu.
Ablaları bir öğretmene âşıktır,
Cinselliğini kapalı bluzunun gerisine itmiş.
Şimdi ev ısınır,
Güvercinlerle dolu sevinç güneşiyle.
İşte burasıdır o yer, ölü tavşanların gelerek,
Hayat verdikleri şişko köpeğe ve onun uyuz hastalığına
Ve yorgun kadına, mutfağa sık sık gelen güneşle
kurumuş.
Şimdi elektrikli saatin on biri – pişen et
Lezzetli kokuyor geçerek arka taraftaki budanmış güllerden,
Ve esiyor sokağın belirsiz sınırlarından.
Sevgi ve savunmanın tek güzel kokusu.

* * *

HAYALETLER

I.
Kimonolu iri bir kadın, eti
Şimdiden nemleniyor eritici sıcağında
Öğleden sonranın –banyodan yeni çıkmış,
Ayağını solgun pembe iskemleye dayamış,
Nasırlarını kesmeye hazırlanıyor. Güneş
Süzülürken pis camdan – bir ampulün içindeymişçesine,
Oda sıcaktan yanıyor.
Pencere güneşin merceğidir, tozlu şeridi ışığın
Kadının ayağına düşüyor. Kadın, annemdir.
Makasın çıkardığı ses
Büyülüyor küçük, kızımsı oğlanı
Çizgili gömlek, ince kravat, kalın yün çoraplı
Ve çorap bağları düşük. Belleğim bu oğlanım ben
olduğunda ısrar ediyor.

O ev hâlâ eski yerinde duruyor.
Onun tek çocuğu olarak, annemden bana kalanlar,
Garip bir melankoli ve onunki gibi kalınlaşan bir vücut,
Geniş mesamatlı cilt,
Ölümün yirmi yıl önce çöktüğü.

II.
Kırmızı rüzgâr, yabanlık ayakkabılarıma toz yağdırıyor,
Burun deliklerimi ve ağzımı boyuyor.
Duruyorum okulun saygıdeğer, elli yıllık,
Yıkanmış çimento avlusunda. Babamı bekliyorum.
Yol kenarındaki bunya çamlarından
Çakıl taşları üzerine kurumuş kozalaklar düşüyor.
Rüzgârın sürüklediği arılar, öğretmenler bahçesinden geçerek
Limon bahçelerine doğru uçuyor.
Oğlanlar bağırıyor, köpekler havlıyor. Hiç sessizlik yok.
Babam, müdürle birlikte bana doğru geliyor. Yol
Otomobillerle çiğneniyor. Şehire indiğimizde,
Sütlü tatlılara rağmen ve ciddi çaylara
Canberra İtidal Otelinde, ben somurtuyorum sadece.
Bu kendini beğenmişliği hâlâ taşıyorum, Baba;

Açıkgöz dünya seni yalayıp yutar. Senin korkun
Bu ufak çocuk için, şimdi benim korkumdur – Beni yatılı okul
Dünyamın kuralları yönetiyor – hayaletler
Beni, oturup yargılamaya tutsak etti
Karabasanlarımı ki, sevgi anılarımdır.

III.
Annem evlenmiş tek varisiyle
Bir sömürgeli ailenin. Para bitmiş,
Aileden kalan ev duruyordu, kendi gömdüğü
köpeklerin mezarlarıyla çevrili.

Babam–kırk yıllık bir bekâr

Her pazar gri bir tramvayla giderdik oraya
Tenis oynamak için, annem sağken.
Bazen yüzümü bulmak isterim onlarınkinde;
Babam Lacross Takımında, Annem
Hastabakıcı savaşta. Hiçbir öykü anlatmaz aile fotoğrafları.
Onların şehirleri değişti;
Şimdi Coca-Cola şişeleri sıçrar çimenlerine,
Kimse çiçek yetiştirmez, piknikler eğlence değil artık.
Bahçeleri, dükkândan alınmış kuşlarla dolu.
Hafta sonlarında kim gider Bay'e,
Otuz iki kilometre ötedeki St. Helena'ya, Peel'e, Jumpin 'Pine'a?
Hiçbir yat Yaşlılar Evinin yakınında durmaz,
Uzaktan geçer sandallar ve yüzen meyve kabukları.

Ben geç bir evlilikte geç olarak doğmuşum. Psikiyatrisler,
Bu pek fark etmez, derler – ama şimdi düşünüyorum da
Tropikal bir evde hiç söylenmemişleri–
Beş çocuk düşürme olayıyla ilgili;
Eğer bütün tümceler söylenseydi,
Ölüler için sakladığım ölümle başlayacaklardı.

* * *

PARA'YA KUTSAMA

Yumuşak, kocaman yüzüklü eller gidip geliyor
Beyaz masa örtüsü üstünde–zenginler yemeğe çıkmışlar.
Ak saçlı meraklılar artık yoklar,
Bu vücutları ait oldukları yerlere kaldıran
Garsonlar mutfakta sadece fısıldaşırlar, asla bağırmazlar.
Onlar gürültüye hizmet ediyorlar ve itaat etmek zorundalar.

Teyzem ve eniştem zengindir ve şimdi oldukça yaşlandılar.
Asla zevk için ya da hırs için vermediler partilerini
Fevkalâde ev sahipleri olarak, müşterilerini, müdürleri,
zor beğenen karılarını ağırladılar.
Soğuk bir içtenlik dondu kaldı yüzlerinde şimdilerde.
Güneşe karşı emekli oldular bir deniz kenarında
Bütün istedikleri acıyı yanlarına yaklaştırmamak.
Ama benim özenişim, zenginlik hızlarını belirler,
İştahın basit işlevini gıdıklar.
İkinci İmparatorluk Aşk Yuvasını
taşra sağlığına yaraşır bir biçimde getirmeyi hayal ediyorum.
Böyle zenginlikler, göze çarpan basit 'et'e rağmen
–para karşılığı, iyi hazırlanmış–zenginliği süsler.

Ölüm hiç önemli değil. Böylesine bir son,
Dolu bir ağzı ya da hızlı arabayı tehdit etmez.
Servet ve talihsizlik sonsuza kadar uzanır.
Aşkı ve eşitsizliği düşünüyorum. Üstelik
Diyorum ki, duyguların, tadını kaçıramadığı sözcükler vardır,
Ama burada, yalnızca para ve onun kullanımı söz konusudur.

ŞU YAZARLAR NE KADAR DA YALANCIDIRLAR!

Her şeyi yazmak üzere kalemimi kaldırıyorum
Ve bir nefret dalgası başımdan aşağı iniyor
Can sıkıcı bir yaşam sürecinde
Huysuz sınırları içindeki
Bir vücudu sevecek zamanım yok.
Çünkü aşk, şüpheli bir surat üzerindeki
İmkânsız betimlemelerin buluşma yeridir.

Ama insanlar, bundan bir metafizik çıkarıp
Şöyle ya da böyle vücutlar arasında oynarlar.
Gözleri bir evren resmeder.
Bu arada göremediklerine de cennet ya da cehennem derler
Ayaktakımının yırtıcı pençelerinden kaçabilmek için
Sağlam dişler, iyi bir gelir ve şans gerekir.

İşte yalan burada: Akıl çerçevesi içinde
Muhteşem tantanalar yazıp, oynarız.
Hoş olanlar sivrilir, enayiler yerilir,
Yataklar hastaları barındırır ve hafif meşrep kadınları,
Büyük olaylar tarih olarak anımsanır,
Bilim bizi anlar, bizi rahatlatır.

Kitaplar dostluk ve aşk öyküleri anlatır,
Hayvanlar ve bitkiler canlı kalmamızı sağlar.
Ölümün son anına kadar konuşmalar sürer.
Tanrıyı överiz ya da fırsatları ya da her ikisini birden
Ama ilk gördüğümüz odada ölüveririz
Parlak bukleli
dünya, tutsaklık..

GEORGES-EMMANUEL CLANCIER
Çeviren: Halil Gökhan

"Kendime kavuşmak için kaçtım ben"

1914 yılında Limoges'da doğdu. Sağlık nedenlerinden ötürü felsefe öğrenimi yarıda kaldı. Henüz on altı yaşındayken modern şiirle ve Proust'un yapıtıyla tanıştı. Şiir ve düzyazılar yazmaya başladı.

1933-1938 yıllarında Cahiers du Sud, Nouvelles Lettres ve Esprit'te yazılar yazdı. 1939 yılında evlendi ve Paris'te yaşamaya başladı. Ertesi yıl doğduğu yere döndü. Önce Poitiers'da, daha sonra Toulouse'da edebiyat fakültesinde okudu. Cezayir'de Max-Pol Fouchet'nin yönettiği Fontaine dergisinin redaksiyon komitesine girdi. Bu dergi, Fransa işgalinde direnişçilerin yazılarını yayımlıyordu.

İlk şiir kitabını 1943 yılında yayımlayan Clancier, 1971 yılında bütün yapıtları için Fransız Akademisi Büyük Ödülü'nü aldı. 1976'da Fransız Pen Kulübü'nün başkanı oldu. İki yıl sonra Eugene Guillevic'in başkanlığını yürüttüğü Mallarmé Akademisi üyeliğine seçildi.

Raymond Queneau, Clancier için şöyle yazıyor, Michel Georges Bernard'ın Poetes d'Aujourd'hui dizisi için hazırladığı kitapta (1967):

"Corneille'in yıldızlarından düşen kapalılık ve Oğul Perrault'nun masallarının özünü biçimlendiren gizemli açıklıklar; bütün bunları Fransız edebiyatı tarihi boyunca bulabiliriz. Bu aynı zamanda Nerval'in yapıtında zorlu biçimde yeniden ortaya çıkan bir kaynaktır. Georges–Emmanuel Clancier'nin şiirine saydam ve donuk nitelikleri, yakın tarihe ilişkin ve hep şimdiki zamanda var olan bir geçmişe doğru olmaktan çok, sınırsız geleceğe uzanan bir çevre hazırlığını veren aynı kaynaktır."

BOZGUN

I
Çekip gidiyor, çıplak, kulaklarındaki rüzgârdan hafif
Adımlarını döven kum tanelerinden kaygan.

Sanıyor ki bir gülümsemeyle geri dönseydi eğer
Aylak aylak dolaşan ve her adımda bir duran
En sadık gölge
En kardeşçe bakışla göğsüne yavaşça çarpardı
Ve ona büyülü bir dua okumak için
Kaldırırdı başını.

Geri dönmüyor.
Çiçekler yıldızlanıyor çevresinde
Ve sonsuz izler üzerinde ölüyorlar o düşünmeden.

II
Alnının duvarında güneş dinleniyor
Akıcı bir gerdanlıkla omuzları okşayan güneş
Ama kıpırdanmadan tek bir uyuşuklukla
Kurtardığı bakış aydınlık içinde uykuya dalıyor.
Etin vahşi kanı oluyor bir ışık,
Bir ışık yavaşça düşüncesinde patlıyor.
O yabancının onun için acele ettiği kaynağa doğru
Yalnızlık sabahının şarkısını söylemesine izin veriyor.

Çekip gidiyor, çıplak, saf imgesini devşirmeye hazır
Daha çok saydamlığa terkediyor onu her adım.

III
Bin adım, ölümün alaycı bin resmi
Geri çekiliyor ellerinin gölgeli atılışıyla sonra geri geliyorlar,
Bin kehanet zaferlerini kazanıyor onun.

Bilmiyor gözlerinin yaş halkalarında bitmeye hazır
Yüzünü. Hissetmiyor büyüdüğünü onu izleyerek
Ülkeyi ve dönüş umudunu silen bu bozgunun.

Ama ne zamandır kimsesizler söküyor onun gözlerini
Ve yüreğin körpe yerlerinde yırtıyorlar kendilerini.

IV
Dev bir kalabalık koşusu, etin durgun alavere
Havuzunu keser. Kandan akış yukarı halktan fışkırmış
Hatıra delisi köpekler, yabancılar, arzular
Gerilmiş kaslarını öçleriyle kalburdan geçirdiler:
Onun ötesinde sıçrıyor, yalanıp duruyorlar
Bayraklar gibi kayıp gidiyor ağızlarına onun parçaları.

V
Rüzgâr çemberi sürü uzaklaşıyor, düşüyor ovaya
Ve inildiyor. Soluk alıyor. Irmaklar, çocuklar,
Kadınlar ve uykular tırmanıyor kaynağın
Bolluğuna. Yükseldiğini görüyor bakışlarda birleşip ellerin
Taçlarını, suyun saygılı ipeği altında
Çiçekler yeniden ovada rastlaşıyorlar.

Neden sonra, çıplak, dikiliyor, durulmuş gölgesini gözetliyor
Şimdi talihi olacak ve şafağın tehlikesi
Çünkü onu izliyormuş gibi yapıyor ve onu taşıyacak kollarında
Özgür olduğunu sanıyor. Yeniden susuzluğundan doğuyor ahenk
Becereksizce silkeliyor sevincini ufkun rüzgârında
O rüzgâr ki göğün ağır yılanı düşünde ıslıklıyor.
Gülümsediğini sanıyor. Ve bu bir uğultu dişlerine çarpan
Sessiz bir çığlık uçuyor ve getiriyor ufuklardan
Soluk soluğa kalmış bulutları
Tozları çiçekleri yoluyor ve fırlatıyor atıyor insanı
Çarmıha.

(Şubat 1938)

KAÇAK KADININ SÖYLENCESİ

I
AYNA
"Nedir bu bahar aynada
Saçlarımı gözlerimi ve kibrimi taşır
Bu sarışın ve yeşil kaynak, bu kız çocuğu
Yürüyünce dans eder ve şarkı söyler bağırınca?
Mevsimden mevsime ihanet ettiğim
Bu sadık ve parlak portreden bıktım.

Beni giydiren bu canlı süsler de yetti artık.
Çağırmak istiyorum adımı ve yüzümü
Ve sonra kendimi kanda ve çıplak
Yalnızlığımın yarasında tanımak istiyorum ölçüsüz."

II
KAÇAK KADIN
"Deniz ve onun şarkısı ve onun çalkantısı için
Onun doladığı
Yaydığı ve silkelediği mor kürk için
Cinsel organların, ellerin, ağaçların nemli kürkü için
Yaşamın titrek, kırıştıran kürkü
Beni görmek için ufkun aynasında çıplak ve gerçek
Çıplak ama yine de şehirlerin tensel kürkünün
Utkusu kadar süslü
Ufukta kırılmış aynalara karşı
Kendime kavuşmak için
Kaçtım ben.

Ama soluduğum çiçekler kaçıyor benden,
Ama ısındığım meyveler eriyor anılarda,
Ama ben ellerim ve yüreğim boş, şehirlerden çıkıyorum,
Seviştiğim yataklardan ağır bir ruhla
İki yazgının birbirini yitirdiği bir tecavüzden."

III
YOLCULAR
Bir adam ve bir kadın geçtiler.
Burası kentler, aşındırıyor onları bir sel, bir lavdır gökyüzü kentler üstünde
Otlara açılmaz onların kenar mahalleleri, ama açılır rüzgârın her zaman
Kaldırdığı bir toz parçasına.
Bir giz ve bir giz geçti.
Burası kumral kentler ve hepsi körpe genç bir solumayla
Ormanda bir surla, köpük ve yeşil su mazgallarıyla.
Orda düşler meyve tadına döner ve meyveler alır düşlerin özsuyunu.
Bir gölge ve bir gölge geçti.
Burada insanlar,
Gökyüzünde, sızan sokakların üstünde görünürler,
İlk sabahın şarkısında gördüğümüzde yaşadıklarına inanırız onların
Bir gölge ve avı geçti.
Burası akıntıya kapılmış sallar üzerinde inilen ırmaklardır.
Bir soluk bir im geçti.
Umudun altına yayılmış ülkelerin çığlarıdır burası
Ve ürküntünün ve susamanın susaması altına
Ama hayat yuvarlaktır, ama yeryüzü yuvarlaktır ama yuvarlaktır acı.
Bir adam ve bir kadın geçtiler.

IV
DÜELLO
– Sen bana resimlenen bir yüzde, keşfedilen bir tende çocukluk şarkılarının çalındığı bir gülüşle dünyanın doğumunu öğrettin.
– *Sen beni üstünde hâlâ yüzdüğün buğunun elinden aldın, şafağın boğduğu toprak!*
– *Sen beni tuzaklara teslim ederek kendimin tuhaf bağışı yaptın beni.*
– Büyülerin bilmezliğine yeniden taşıdın beni, çıplak bıraktın soydun kabuklarımı.
– *Gizlerin bilmezliğinden söküp aldın beni, ölerek beslenen bir evrenin ölümcül yarasına karşı silahlandırdın beni.*
– Sen bana ölmenin derin zevkini hatırlattın.
– *Bitmek başkaldırımı bağırttın bana.*
– Yazgının özsuyuna boğdun beni.
– *Sen beni kanının acısıyla doldurdun.*
– Bana gençliğinin parlak sefaletini getirdin.
– *Sen bana suçtan ve elmastan bir kıta açtın.*
– Sen benim senden daha yoğun gölgemsin.
– *Sen.*

V.
DÖNÜŞ
"Gökteki bulutlar aynı imi resimliyorlar
Işık aynı ırmak yumuşaklığını koruyor
Köpekler ufkun kovuğunda havlıyor
Hep aynı bölünmüş sesle.
Aynı saatlerde dikiliyor güneş
Aynı saatlerde ölüyor güneş.
Serüvenci çember yeniden kapandı:
Ağaçsız bir alanın çevresini dolaşıyorum,
Hayatımın ilk ağacına dönüyorum yeniden:
Onun yaprakları bütün yaprakların altına yayılırdı,
İlk yolunda benim ilk adımlarımın:
Geceyi ışıtan beyaz kavsi
Arzularımın bütün yollarından açılırdı,
İlk aynaya:
Yüzüm olacak yüzleri saklı tutardı
İşte bendeki bu varlıktı kucaklamak istediğim.

Yaşamın tadı mı yoksa düşlerin özsuyu mu?
Hissettiğim bu yürek mi artık bilmiyorum
Kanın engin yolculuğunu düzene koymak mı
Elimin hatlarında bu anıları,
Bu el, bu bakış:gözler ve ülkeler
Karanlık kaynağının dibine sürgün ettiği,
Onlar var mı yok mu bilmiyorum ya da birkaç düş...
Bilmiyorum artık yaşamak sayesinde mi
Yaşıyor muyum bilmiyorum yoksa söylence
Yaşamımdan sonra ayakta kalacak mı.

Başkaları bilmez, körler, benim onları
Ölümsüz karlarım altına gömdüğümü.
Göğün karşısına çıkarırım taşınmaz utancayı
Korkunç ve katıksız onur yarasını gençliğimin,
Havva'nın cinsiyetine sinmiş zaman
Bir tek krallığıma bırakıyor beni.

Kim diyecek ama yaşadım mı öldüm mü?

YANNİS VARVERİS
Çeviren: Cevat Çapan

"Kuşlar açmış çıplak dalların üstünde"

Yannis Varveris '70 kuşağı Yunan şairlerinden. 1965'te Atina'da doğmuş, Atina Üniversitesi'nde hukuk öğrenimi görmüş. Yalın bir dille yazdığı şiirlerinde kuşağının sorunlarını, kuşkularını ve umutlarını ustalıkla dile getiriyor. 1976'dan bu yana çeşitli dergi ve gazetelerde tiyatro ve sinema eleştirileri de yazan Varveris, ayrıca Marivaux, Prévert, Léo Ferré, Georges Brassens, Blaise Cendrars, Walt Whitman ve Slavomir Mrozek gibi yazarlardan yaptığı çevirilerle tanınıyor.

DERİNLERDEKİ PİYANO

Sana derinlerden
gönderdiğim bu notaların
artık hiç
ama hiçbir ilgisi yok
müzikle.
İkimizi de yavaş yavaş, şaşkın,
suların derinliğine gömen
kazadan beri
ışıklar içindeki geminin piyanosuyla ben
bir çeşit batık süs olduk
suskun birer eşyası derinliklerin,
egzotik birer çiçek
ya da denizatlarının sığındığı
büyük bir deniz kabuğu
papyon kravat, beyaz yaka ve tuşların
siyah-beyaz anısı önünden
ağzı açık balıkların geçtiği.

Eğer deniz gezintilerinden birinde
sol, mi, do gibi
üç, beş, on kabarcık görürsen
durgun suların yüzünde,
müzik sanma onları;
sadece pastır onlar, anılar içinde
derinlerden yükselen.

Onun için dert etme kendine.
Piyanomla ben
çok rahatız burada,
arada bir rastgele seslerle
bir batığın güvenliği içinde,
üstelik en sonunda
boğulma tehlikesinden uzak.

KUŞLARIN KONDUĞU DALLAR

Bazı dallar vardır
sallanırlar
hiç rüzgâr esmese de.

Konmak istemeyen kuşları
çağırır gibidir
sallanışları.

Bazı dallar vardır
ağırlıklarıyla kökleri arasında
korkudan sallanırlar
ve ürkütürler yaklaşan bütün kuşları.

Her şey rüzgârın etkisi altında artık hiçbir kuş yaklaşmıyor dallara.
Kuşlar kolay kolay kanımıyorlar
çünkü görünmeyeni gördükleri belli:

çıplak dalların üstünde
kuşlar açmış burada
bu arada.

UYUMA PLANI

Son günlerde uykudan kapanıyor gözlerim.
Uyku akıyor yaptığım her şeyin üstüne.
Atina yöresinde
kendimden daha akıllı kimseyi tanımayan ben
uyumak istiyorum.
Anlamaktan uykumun geldiğini
biliyorum. Haksız değilim,
bu yüzden uykulu olmaya hakkım var.
Ama uyuyamıyorum.
Bu yüzden de mahmurluğumu
sürüklemekten başka bir şey yapmıyorum
rastgele tanıdıklar arasında
anlaşılma isteğine benzer
bir yorgunluk
ve tatlı bir tembellik içinde.
Yıllardır böyle yarı uykulu,
hiç anlayamayacağım
anlaşılıp anlaşılmadığımı
ve uykulu olup olmadığımı
sonunda uykuya daldığım zaman.

GELECEĞİMİN GEREĞİNE BAKIYORUM

Bakıyorum yaşlanıyorsun artık,
sen ki sonuncususun
o ünlü pudralar,
Salıları iskambil partilerin,
ellilerin modası gerdanlığın ve küpelerinle ve hatırlıyorum o güzel günleri
hısım akraba bir arada
geleceğimi tasarlarken
hiçbir belirsizliğe yer vermeden.
Bakıyorum, korkular içinde de olsan
hâlâ yaşıyorsun,
yavaş yavaş çöksen bile;
ben de söylüyorum sana bu,
sanki bu senin suçunmuş gibi;
sen de,
kötü şeyler düşünme, diyorsun,
bizim yazgımız bu,
boş ver,
sen kendi geleceğini düşün.

Güle güle öyleyse, git artık,
git ve beni yalnız bırak geleceğimle;
benim tek geleceğim çevremdekiler her şeyle
geçmiş olacağına göre.

KENDİ YURDUNA DÖNÜŞ

Ancak kadınlar dolaysız
iletişim kurarlar Ölüm'le.
Ölüm onların yaralarından dünyaya getirir bizi
ve o yaradan boşalan kan
veda gözyaşlarıdır O'nun.
Ağlama, Baba. Bütün bir ömür boyu
biz ve onlar
orada
hiç sevişmedik.
Biz ancak seçebiliyoruz Seni uzaktan
belli belirsiz aydınlığında
o eski mendilini sallarken
çılgınca.

CAMDAN ALBÜMLER

Ne usta bulaşıkçılar,
ne o telli fırçalar,
ne de siz, ey güçlü deterjanlar
bir türlü çıkarabilirsiniz
dudakların rastgele bir kadehte bıraktığı izleri.

Bu yüzden inanırız bir öpücüğü bize
çok görenlerin dudaklarına
kadehlerdeki öpücüklerimizi bekleyen
ölülerin susamış dudakları gibi.

ÖLÜLERİN KRAVATLARI

Doğru, kadınlar çocuk doğururlar.
Ama erkekler de
ölmüşlerinin kravatlarıyla gösteriş yapmalılar.
Dedem babam amcam
hepsi de bir modaya uymuş olmalılar:
kalın ince ipek kravatlar.
Acın yatıştığı zaman
elbette sen de bulursun kendine bir yakışanını.
Hepimiz sevilme beklentisiyle
yaşarız bu dünyada
ve yalnızca gidenler gerçekten sevmişlerdir bizi.
Yazık, onlarla sürdüremiyorsak bağlarımızı
bizi fena halde özlediklerinde,
bir kez bile
düzeltemiyorlarsa
boynumuzdaki kravatlarını.

HAYAT

Burada, toprağın altında, uzuyor
hayat
ve biz tarayıp duruyoruz
komşumuzun saçlarını
ve birimiz tırnaklarını kesiyor
öbürünün.

Ve her gece en önce giden
kalın parmaklarını yokluyor yeni gömülenin
okşamak için
ne kalmışsa teninden.

GÖVDEN VE BEN

Epeyce yolculuk ettik
gövdenle ben

bir gövdeyle benim
düşleyebileceğimiz ne varsa
düşledik.
Gövdemle ben
senin düşünmediğin
konumlarını düşledik
gövdenin.
Sana yer yok burada
ne arıyorsun
benimle
gövden arasında?

GÖRAN SONNEVİ
Çeviren: Cevat Çapan

"Yalnız bu yüzden anlıyoruz birbirimizi"

Günümüz İsveç şairlerinden Göran Sonnevi 1939'da Lund'da doğmuş, çocukluğunu ve ilk gençliğini Halmstad'da geçirmiş. Gene bu kentte doğa bilimleri ve matematik ağırlıklı bir öğrenim gördükten sonra, 1958-1964 arasında Lund Üniversitesi'nde edebiyat ve felsefe okumuş. 1966'dan beri Stockholm yakınlarındaki Jarfalla'da yaşıyor.

İsveç'in dünyadaki siyasal sorunlara ilgi duyan şairleri arasında Sonnevi'nin önemli bir yeri var. "Vietnam Savaşı Üstüne" adlı şiiri bir dergide yayımlandığı zaman, günlük basında uzun süren tartışmalara yol açmış. 1967'de Bonniers, 1972'de Aftonbladet, 1975'te Aniara, 1979'da da İsveç Akademisi'nin verdiği Bellman ödüllerini alan Sonnevi, 1983'te İsveç hükümetinin 125 sanatçı için ömür boyu verdiği bir bursa layık görülmüş.

On beşe yakın şiir kitabı olan Sonnevi'nin şiirleri birçok yabancı dile çevrilmiş ve kitap olarak yayımlanmış. Bu arada Lütfü Özkök ile Yavuz Çekirge'nin çevirdikleri şiirler de 1978'de Yeditepe yayınları arasında çıkmış. Kendi şiir kitaplarının dışında Pound, Artaud, Bly, Bobrowski, Brecht, Celan, Enzensberger, Hölderlin, Lorca, Mandelstam, Reverdy, Sachs ve Vallejo'dan çevirdiği şiirleri de kitap olarak yayımlamış.

Sonnevi'yi geçen Haziran başında, İsveç'te Gotland adasında katıldığım bir şiir şenliğinde tanıdım. Tomas Tranströmer, Tobias Berggren, Kjell Espmark, Peter Curman gibi çağdaş İsveçli şairlerin şiirlerini okudukları bu şenlikte Sonnevi'nin şiirlerini belli bir ritimle, nerdeyse ninni söyler gibi okuyuşu hemen dikkati çekiyordu. Şiirini tanımaya başladığınız zaman, bu yumuşak başlı şiirin şiir dilinin gücüyle dünyayı değiştirmeyi amaçladığını da seziyordunuz. Kendisiyle yapılan bir söyleşide açıkladığı gibi, "Bu değişmenin körü körüne değil de bilinçli olarak gerçekleşmesi için eleştirel bir duyarlığın gerekliliği de unutulmamalıdır. "Sonnevi şiirleriyle bu bilinci ve duyarlığı geliştirmeye çalışıyor.

I

Yalnız bu yüzden
anlıyoruz birbirimizi
çünkü anlamıyoruz
birbirimizi

Kimin hayatı? diye sordun,
ben de,
benim hayatım ve senin hayatın, dedim
Başka hayat yok
Peki ama herkes başka değil mi
birbirinden?
Başkalıktan
başka bir şey yok
Fark etmez!
Başka başka koşullarda yaşıyor insanlar:
iç, dış
Kimseyi küçük göremem
bu yüzden, çünkü o zaman
sendedir güç
Kendi koşullarını değiştirmek istemeyenlere
ne diyeceksin öyleyse,
değişmenin
olanaksızlığına
inananlara?
Fark etmez
Senden ve senden başka
kimse yok
Ancak sen açıkça konuştuğunda
beni sorguya çektiğinde
ve ben yanıt verdiğimde,
bir alış–veriş
olduğu zaman, ancak o zaman dil var olur
ancak o zaman biz insanızdır
Sık sık olan bir şey
değildir bu da
Hayır, çoğu zaman başkalığını
sürdürür her şey, bunu
görmeden

Bir ara gene konuşacak mıyız?
Evet

Değişmenin gerçekleşebileceğine inanıyor musun?
Ona da inanıyorum, evet.

KIYIYA YAKIN ÇAYIRDA

Kıyıya yakın çayırda
yaban çileklerinin açtığı
uçurumun dibinde
içinde küçücük
üç yavru olan
bir kuş yuvası gördüm
Önce
kımıldayan bir şeydi
tek gördüğüm, bu yüzden
bir çeşit tırtıl sanarak bunu
eğildim, sonra baktım
açılan üç gaga
turuncu–sarı
ve üç kara nokta
alt gaganın içindeki
üçgende Tıpkı
kurumuş otlar gibi
kaba tüylerle kaplıydı
çıt çıkarmayan
üç yavru
uç veren kanatlar gördüm
birinde Sanırım
tarlakuşuydu bu yavrular
ama emin değilim
Yavaşça
uzaklaştım oradan,
bekledim biraz
uçurumun dibinde, ama
hiçbir kuş gelmedi–

SÜMBÜL

Bana verdiğin
sümbül
açıyor
pencerenin
o belirsiz kül rengi ışığında
Orada sakin
büyüyor
yavaşça
koyu yeşil
yaprakları
ince uzun bir el gibi
sarıyor
şimdilik renksiz
tomurcuğunu

BİR BIÇAK DEĞİLDİR ÇOCUK

Mart ayının son günü
kar yağıyor
lekeli toprağa, küçük
kiraz ağacının dallarını örtüyor
Likenler büyüyor
çamın gövdesinde Karın altında, toprağın altında
pırıl pırıl, karanlık
saydam su
Bir orman görüyorum, geniş yapraklı,
sarmaşıklarla yarı örtülü
tapınakların üzerinde dolaşan nem Güneşin
izi, sarı Yeşil bir kuşla
mavi bir kuş konuşuyorlar
Yerlerde, küller, gri Ne olduğu
belirsiz bir şeyin siyah kalıntıları Askerler uzakta
Hızla büyüyor tarihin yaprakları Veba
geç ulaşmış buraya, hemen
kanamış ciğerler, çürümüş Köylüler
daha boşaltmamışlar köylerini
kakao bahçelerinde çalışmak için
Güneş tanrısı olmuş İsa
Şimdi yeniden yükseliyor
ölüler kulesi Dört yüz yıllık
bir zaman Yeni biçimler alıyor
cinayet Yeni dinler, yeni
bir kurtuluş Güneş her gün doğuyor
İmparatorluk askerleri ileri karakollarında
cinayet merkezinin Öteki imparatorluğun
büyüyen gölgelerini çağırıyorlar. Ölüm'ün
sömürgeleri, gerçek varlıklarıyla,
burada da cam gibi saydam, birbirlerinin
içlerine giriyorlar Yağan karın
kalınlığı artıyor, sonra yok oluyor Savaş
sürüp gidiyor, başlayalı çok oldu Savaşın
tutsaklarıyız biz, vurguncuları Adlar da
geri geliyor Guatemala 1954
Guatemala 1983, Honduras, Nicaragua, aynı yıl

El Salvador 1932, Dört yüz yıl geriye
götürülüyoruz şimdi Ölü sayısı
o kadar yüksek ki sömürüyü
sürdürmek olanaksız
en verimli biçimde Adları değişiyor imparatorlukların
Bizim adlarımız değişiyor Yanağını okşuyor senin
soykırımındaki o çocuğun kanadı Son bir okşayış
oysa bıçak değildir bir çocuk Hiçbir labirentin ağı
açılınıyor İnsan yiyen o canavar gerçek
Ve ne onu bir yana itmekte ne de taraf tutmakla
püskürtebilirsin o canavarı Yürüyüşler acı çeken
kuşlarınki gibi çınlayan çığlıklar
Ölüm ülkesinde yankılanan Hades'te kuşların dayanışmasının
belki de bu sonuncusu Hâlâ sürdürüyoruz bu çabayı
Bir neden yok vazgeçmemiz için
Birbiriyle değiştirilebilir kavramlar umut ve umutsuzluk
çoktan pes etmiştir bunlardan birine bel bağlayanlar
Başka ne yapabilir ki o büyük kargaşada
canlarını kurtarmak için çabalayanlar Yalnızca
özgürlüğün sınırlaması vardır onlar için Bazıları için
onları insanlığa yargılayan bir cinayettir bu
Kimse suçsuz değildir Biz kendimiz, yargılı olanlar, şarkı
söylüyoruz İşte yükseliyor ışığın ses perdesi
Ve yapayalnız insanın sesi

"BAHAR YAĞMURUNUN ALACAKARANLIĞI"

Bahar yağmurunun alacakaranlığı
giriyor odaya
Ağaçların kül rengi boz dumanı yükseliyor
dağların arasında, vadide,
toprağın altında, titriyor
yeraltı suyunun durgun yüzü dinlenirken
Bir kuş şakıyor ağaçta
ıslıkla karşılık veriyorum
yağmurdan önceydi bu
güneş sisten sıyrılmadan İçerdeki
dağa tırmanacağım şimdi
arkadaki denizi görünceye kadar–
uzakta, adalarla
dağların arasında
oldukça uzak
bir yerde: titreyen
uyumlu bakışık politika
Aynı kaynaktan gelen, aynı dağların arasından
aynı ağaçların büyüyen
köklerinden yükselerek–

ANDREY VOZNESENSKİ
Çevirenler: Gertrude Durusoy, Mirbatır Husanov, Ahmet Necdet

"...inceciktir, doğrusu, bir dal kadar ince..."

Andrey Voznesenski 1933'te Moskova'da doğdu. Mimarlık öğreniminin son yılında okulda çıkan yangında, hazırladığı bitirme projesinin yanması üzerine yalnız şiirle ilgilenmeye karar verdi. En önemli ustalarından biri saydığı Boris Pasternak'tan büyük destek gördü. Böylece şiirlerinin yayımlanmasında güçlük çekmedi. Stalin sonrası dönemde Okucava ve Yevtuşenko ile birlikte Sovyet Rusya'nın en seçkin şairlerinden biri sayıldı. Şiirlerinde, gerek ülkesinin rejimini, gerekse batı toplumlarını eleştirel bir yaklaşımla değerlendirdi. Yapıtlarının yoğun düşünsel içeriği, çarpıcı imgeleri ve gür ses tonuyla uluslararası üne kavuştu.

PARİS UYAKSIZ

Paris'i kazıyorlar. Paris süsleniyor.
Kum püskürtüyorlar birtakım araçlarla.
Charcot kuşu temizliyor
Rokoko döneminin şişko kadınlarını!

Ve beyân ettim ki ben: "Ne kadar gereklidir–
nesnelerin dış katını kazmak,
dünyayı kabuksuz algılamak,
hatalı çizimler ve barok duvarlar olmaksızın!.."

Bir peygamber gibi gülünçtüm ben,
ama patronumuz Madame Lanchon
dedi ki: "Ola mon cher!.." Ve birden–
değişiverdi kent,
duvarlar yok oldu, saydamlaştı daha doğrusu,
sokakların üstünde, rengârenk balonların ipleri gibi
asılıydı odalar,
ayrı ayrı ışıklandırılmıştı her biri,
içeride, üzüm çekirdekleri gibi,
yanmaktaydı figürler ve yataklar,
kılıflarından, örtülerinden, zar tabakalarından soyundu eşyalar,
masanın üzerinde
çay kahverengi bir şekilde eğiliyordu, çaydanlığın şeklini
koruyarak
ve aynen, şeklini koruyarak su hortumunun
tavanda koşuyordu baştanbaşa gümüş rengi su,

Paris'in Notre Dame Katedrali'nde âyin vardı
akvaryumdan geçer gibi,

parıldıyordu avizeler ve kırmızı kardinaller,
mimarisi buharlaşmış,
ve yalnız yuvarlak vitray gülü süzülüyordu nedense,
meydanın üzerinde bir işaret gibi:
"geçmek yasak,"
Louvre üzerinde 16 somyanın yayı gibi, kaideleri üzerinde
titremekteydi iskeletleri heykellerin,

her şeyin içinde yay,
her şey tik tak.

Hey Paris,
örümcek ağlarının, antenlerin ve çıplak tellerin dünyası
ne kadar titriyor,
ne kadar da çat pat ediyorsun yarış motoru gibi,
ey, mor bir zar altındaki yürek,
Paris
(Göğüs cebinin yerinde dikey olarak, balık gibi
yüzüyordu "Gilette" firmasının jileti!)
Paris, nasıl yaralar seni, Paris,
İnce alayın kabuğu altında,
açık–seçikliğin altında, korumasızlıkla sınırdaş,
Paris,

yalnızsınız Paris'te her zaman
gerçi tek başına değilsiniz hiçbir zaman,
ve gülücükte acı,
vişnedeki çekirdek gibi,

Paris, yanar su,
Paris,
ne kadar tersyüz edilmişsin,
ne kadar beyaz senin Boulogne Ormanın,
gencecik yıkanan dilberler gibi,
pembe köpekler koşuyor
koklaşıyorlardı şaşkın şaşkın,
iç içe geçebilirlerdi cıva damlacıkları gibi,
ve içlerinden biri çıplak, adeta yılan,
dedi ki: "gümüş tilkiyim ben,"

insanlar geçiyordu,
kafataslarının vida gibi söküldüğü yerde
tel kafesteki
ıslık çalmaktaydı düşünceleri,

şaşkına çevirdi bir rahibeyi erkeklere ait kıllı görüntüler,
açığa vurmaktan korkuyordu erkekler kulübü başkanı

(karısıyla olan gizli ilişkileri duyuldu,
kalmadı itibarı),
güzel bacaklar sallanıyordu polis memurunun üstünde,
bir ayça gibi, gümüş tabakta
yüzüyordu bir şnitzel tavanaralarının şarkıcısı üstünde,
bağnaz bir OAS mensubunun kafasında
Sartre tavada duman çıkarır,
Sartre ise, bizim sevgili Sartre'ımız,
düşüncelere dalarak, uysal bir çekirge gibi,
çiğniyordu kokteyl kamışını
tüm bu gizlerin
akıllı ruhu,
kamıştan,
bir cam üfleyicisi gibi,
nefesiyle üretti o fenerleri,
içinden bütünüyle boş olan kenti,
belediye binalarını, kasap dükkânlarını,
rengârenk parlayan kabarcıklar gibi!

Ben sarsıyorum onu:
"Sartre'ım benim,
bahçem benim, kışa karşı camla korunmamış,
niçin böyle korumasız
ansızın uçuyor
balonlar

Her şey ne kadar korkunç soyunmuş,
korkunç sıyrıklardan kıl payı uzaklıkta,
hava bile yakıyor onları, rende gibi,
Sartre'ım benim!
Hüküm giymiştir belki de her şey?!..

Çekirge yaprakta suskun
yüzündeki akılalmaz sıkıntıyla.
Saat üçü vuruyor...
'Crazy Horse'ta oturuyorduk Olga ve ben,
saksafon biçiminde bir ses bükülüyordu cazcının dişlerinde,
bir kadın sırıttı.
"Striptiz öyleyse striptiz"–

dedi,
ve çıkarmaya başladı üstünden sıyırarak, elbisesini değil,–
hayır, derisini!
çıkarılışı gibi çorabın ya da dar eşofmanın.
–o! o!
en son hatırladığım, gözlerin beyazı,
telaşsız beyaz, porselen bir izolatör gibi
korkunçlaşan,
bağıran, ateşli yüzünde

"...Dostum, eriyecek 'café–glace'ınız..."
Paris. Dostlar. Duvar birleşti.
ve uçuyor pencerenin dışında yüzyılların içinde
motosiklet sürücüleri
beyaz miğferleriyle
lâzımlıklı şeytanlar gibi.

KENDİNİN PORTRESİ

O, inceciktir, doğrusu bir dal kadar ince. Traşsız ve yüzü ablak.
Yaylı yatağım üç gün üç gece gıcırdar onun altında.
Kaskatı bir gölge asılı duvarlarda
Ve dudakları, suratının yarısı, yanıyor duman çıkararak.

"Selâm!" dedi o, hırlayarak, Rus şiirine.
Bir tabanca mı, yoksa bir ustura mı verelim size?
Siz, dâhi misiniz? O halde kaos'a karşı hayasızlık edin...
Tövbekâr oluruz belki.

Gazete kâğıdını ağız ucuyla ıslatarak dakikada yapılan
Bir sarma sigara gibi mi yapsak özeleştirimizi?..

Niçin kucaklıyor seni benim yanımda
Niçin alıp yakıştırıyor atkımı boynuna?
Ve kısılıyor onun kısık gözleri sigaramdan...

Koru beni, koru!
S.O.S.

ROSE AUSLÄNDER
Çeviren: Hilmi Tezgör

"Yıldızlar gülümsüyor gözlerimde"

Rose Ausländer 11 Mayıs 1901'de, o zamanlar Avusturya sınırları içinde olan Czernowitz'de doğdu. Edebiyat ve felsefe öğrenimi gören Ausländer, ilk kitabı *Der Regenbogen*'i (Gökkuşağı) 1939'da aynı kentte yayımladı. Naziler yüzünden 1941'den 1946'ya kadar annesi ve erkek kardeşiyle birlikte Czernowitz'deki "getto" da yaşamak zorunda kalan bu Yahudi asıllı kadın şair, 1946'da Amerika'ya gitti. Daha sonra çeşitli ülkeleri dolaşarak 1964'te Düsseldorf'a yerleşti. Yaklaşık 20 şiir kitabı yayımlayan Ausländer'in şiiri, ancak '70'li yılların ortalarından sonra sözü edilmeye değer bir okuyucu kitlesine ulaştı.

DİNLEMEK

Bunun anlamı
satırlar arasında
söylenemeyeni
söylemek

Güneş yıldızlar ve rüya
anlatırlar
doğumundan önce olanları
ölümünden sonra olacakları

Bunun anlamı
dinlemek onları

VEDA

Çağlayarak akan
gününü düşünüyorum
yüzüyorsun güçlükle
zamanın suyunda

Gece
düşünüyor seni
yıldızdan yıldıza

Uyurgezer gibi
fark etmiyorsun
veda ettiğini

İNANMAK

Mucizelerine inanıyorum
bu dünyanın ve sonu olmayan
bilinmez dünyaların

İnanıyorum
düşlerin mucizesine
uyanıkken
ve uyurken

Mucizelerine inanıyorum
sözlerin
dünyayı etkileyen
ve dünyaları yaratan

İnanıyorum
sana
hayat kardeşi

EN BEYAZI

Kar değil

İşaretler daha beyaz
göçebelerin
yalnızlık tahtalarına
çizdiği

En beyazı
zaman

SOLUĞUM

Derin düşlerimde
kan ağlıyor
dünya

Yıldızlar gülümsüyor
gözlerimde

İnsanlar geliyor
rengârenk sorularla
Sokrat'a gidin
diyorum ben

Geçmiş
bestelemiş beni
Geleceği
miras aldım ben

Soluğumun adı
ŞİMDİ

YALNIZ

Yalnız yaşıyorum
şarkıyla

Bitmiyor
sorularım

Cevaplıyor gökyüzü
evet
hayır

Bilmiyorum
son nerede başlıyor
başlangıç nerede bitiyor

OCAK

Ocak
yeni yıl

Kalbime
kar yağıyor

Yanaklarında
güller açıyor

Çocukluğumuzun tahta atı
bir kızak
Sibirya'ya giden
buzlu yolda
kardan adamların
kışın ruhundan çoğaldığı

Kışın ruhuyla
geriye
yeni yıla

BÜTÜN KALMAK

Dökülen kestaneler altında
bahçeyi kucaklamak

Zaman gürültüsünden geçmek
sesten sese

İçten mektupları
sevmek

Her köşeye
çarpıp yaralanmak
ve bütün kalmak

ARIYORUM

Bir şiir
bulundu
arıyorum
ara dize kelimesini
harflerin dansında
sessizler sesliler
enine boyuna dokunuyorum
kelimelere
arayıp buluyorum
nefes alan
kelimeyi

DÖNMEK

düşünce çemberiyle
dönmek
kendi çevresinde
dönen
dünyanın çevresinde

Böyle dönüyor sözcükler
ötekilerin çevresinde

Sonsuz bir çember
içinde
sonsuz çemberler
dönüyor
bizimle
bizim içimizde

HAMLET

Hamlet
nefret duyardı annesine
onu sevdiği için

Budalaca sorular
kimsenin yanıtlayamadığı

Budalalığın onuru
İlerlemek yıkım ve kan içinde

Parıldayan katili
intihar meleğinin
dokundu onun
ve Ophelia'nın uykusuna
gerçekliğin
hezeyanıyla

UNUTUYORSUN

Soluğunun üstünde
yıldızların gümüş çelengi

Alnında çiçekleniyor
hayatın masalı

Böyle zengin süslerle
unutuyorsun eşlikçini
göze çarpmayan gölge
ölüm

ULAŞTIRMAK

Saat vuruyor
ölüyor yılların

Hiçbir yelkovan
gitmez
geriye doğru

Zamanın akışı
ulaştıracak seni
öbür dünyaya

GEÇİLEN

Zaman
değiştirici

Bir zamanlar başkaydım
diyorsun aynaya
o inanmıyor sana

Sen salyangoz yürüyüşlü
sen hızlı koşucu

Kum saati tarafından
geçilen

BİZ SORANLAR

Biz genç hayat
sen yaşlı ölüm
uçuyoruz birbirimize
kur yaparak

Biliyoruz
soluğumuzu dolduran
havanın
bir şey bilmediğini

Biz düşler terazisinde
yukarı aşağı inip çıkanlar

Biz soranlar
yanıtsız

MUCİZE BEKLİYOR

Bekliyoruz
mucizeyi

Suçsuz olduğumuzu
söylüyoruz
suçu başkalarına
yüklüyoruz

Sürüklenmek için
rüzgâra bırakıyoruz kendimizi
o düşürüyor bizi

Mucize
bekliyor bizi

BERNARD NOËL
Çeviren: Halil Gökhan

"Her şey yanlıştır doğru içinde"

1930 yılında Sainte-Geneviéve-sur-Argence'da doğdu. Ona damgasını vuran olaylar, kendi kuşağına damgasını vurmuş olan olaylardı: İlk atom bombasının atılması, yok etme kamplarının bulunması, Vietnam Savaşı, Stalin'in katliamlarının ortaya çıkarılması, Kore Savaşı, Cezayir Savaşı. Bütün bu olaylar artık bir gelecek olmadığını inanmaya zorluyordu. Bernard Noel, 1958 yılında yazdığı *Extraits du Corp*'tan 1967 yılında yayımlanan *La Face du Silence*'a kadar oluşan suskunluğu böyle açıklıyor. "'Neden yazmıyorum?' sorusu, bir başka soruyu, 'Niçin yazıyorum?' sorusunu dengede tutan karşılıksız bırakılmış bir sorudur. Bu denge ister ki, söz sırası kendine geldiğinde yaşam yazının altında sessiz kalsın; başka bir deyişle, kamusal davranış demek olan yayınlar devreye girdiğinde yaşam öyküsü olduğu yerde kalır."

1993'ün Ekim ayında, Noel'in 1982-1988 yılları arasında yayımlanan beş şiir derlemesi *La Chute des Temps* adı altında Gallimard'ın "Collection Poésie" dizisinde yayınlandı.

1983 yılında üçüncü kez basılan Extraits du Corps'ta şunları yazıyor Noel:

"Bir gün, zaman geçti. Bir kitap ele geçer, kitaplar ve üstünde adı vardır. Basitmiş gibi görünür ve doğrudur da. Ama bir kitap kimdir? Kim yetinir onunla? Bir kitap, neye yarar ki? İlk önce, her şeyi gövdeden çıkarma isteği vardı. Ve bu olduğu gibi kabul edilir. Ve ağız geriye dönüp bakar ve tüketir dili. Bir tek sözcük işi, ölüm işine benzer. Böyle bir benzerlik için her şeyi tehlikeye atmak mı gerekir? Evet, ama ona meydan okumak için. Adın altında olduğu gibi, sözcüklerde yok olan şey gövdedir. Karşıt anlamda yazmak istedim – gövdemi açıklamak ya da kurtarmak ve sözcükleri değişikliğe uğratmak için yazmak. Onu açmak için."

TAŞ MEZAR

gece indi
üstünden atlamadın

nerede ölümsüzler
zorunluluk
niçin

birisi içinde haykırıyor
mahvediyor gövdesini

taşlar üzerinden geçiyor beyaz kadın
soğuk havanın gölgesi

geçmişle ne yapılır
her şey yanlıştır doğru içinde

tıpatıp benzeridir başkası ben'in
aynı kalıntı

bu hava gürültüsünde
el boşluğa dokunur
ad bir yüz arar

artık sahne yok
yalnız bu gürültü var
gürültüsüz

ah diyordun sen
bütün bu jelatinsi hiçlik
anüs
hâlâ bu delikledir ki
içinde kalıyorum

kısık sesle
kil içine girersin

kırbaç altına
reçine altına

artık ipler yok
çiviler yok
uydurukçuluğun
yerleşeceği kutu yok

ağzımın içinde konuşuyorsun
dilimi çalıştırıyorsun

gölgem gezinir
hayatımın içinde

sayfa
düş gören kadınların omzu

böğürtlenlerin yanıbaşında dinlersin
gelecek çekip gider

şekilsizliğin içine girerim
gövdesiz ben'e

et
çapak

sini mürekkebi
soğuk kadın

bir daha yapmak gerekir
bir daha yapmak

büyük parçalar
doğal utançlar

her yaşam yalnızdır
yaşam içinde

her yaşam
kendi yaşamında

ter
yitik anlam

rüzgârdan sallanacak
bir el gibi

göz gelir dil üstüne
salyanın içinde görür
ölülerin yıkanmasını

her şey konuşur diyordun
her şey konuşur
varlık hariç

düşünce neye yarar
ısırganlar kamçısı

anı
belleğin o kemiği

ve sen
diyerek ve yeniden söyleyerek
sözler önceden söylenir

söyleyerek
sözün olmazında yazıyorum

nedir olmaz
hiçbir şey geri döndürülebilir değilse

küçük şaka
bir süre ürpermesi için

önümüzde hep var
bir şey

ki yakında anlayacağız
onun ötede durduğunu

biricik nesne
sen'e sürtünmüş birkaç sözcük

ama sen
uzak bir can olarak kalır

yine de
işte sen hareketsiz

şimdi unutuş işliyor
nerede işliyorsa zaman

sen
bir kafa döküntüsü

saçılır düşünce
yüzden yüze
sen

yaşamından
daha iyisini yapmak istiyordun

nasıl çıkarsın yaşamdan
karşı-yaşamı

iştahımız her zaman
ürkütür tanrıları

ağır sonsuzluğu var onların
kırılgan bağ
duygumuz var bizim

düştür şimdiki zaman
orada düş kuramaz onlar

yaşamak zorunda değil onlar
sen
artık ölmek zorunda değilsin

geldi
kesiksizlik

geniş uzam

BÜYÜK BEYAZ ACI

Ramon Alejandro'ya

imdi
bir soğuk ve bir sıcak arasında
ağzın
toprağın ağzına
dişsiz düşüşü

ve bir zaman yürek üstünde
bir ceket öylesine beyaz ki
kandırıyor sözcükleri
reddederek bir
ben sizin bildiğiniz ceket değilim ile

imdi
sıkılmış yaka
ve gövdenin uzak kolları
ve bu salyayı uzağa tüküren
arka yüzlere
siyah bir yön vermek isteyen
soluk

ve rüzgâr artık
uçan onca balgam arasında
sadece uğuldayan bir bellek

sus
göğün kovuğu
bir kafatasının altı
bir çok sinek
bıçkı yapıyor orda

bütün açık gözler
şu yıldızların ortaya çıktığı bir kuyu
ve larvaların sütü
dili yağlayan

ey duygunun süt ürünleri
hani yüce balgam
gecenin belinde kavrayan
bu akınayı besliyor

ve ben emmek isterdim
bu emzirilmiş düşünceyi

saçaklanmış kocaman kafasından beri
Hegel'in biriyle salıverilmiş
parıltılı bir dizge
midir

ya da ya da

herkes bir sinekkapan gibi
ilerler uğultu içinde
ve beyaz
kemik olsun ya da sayfa ceket ya da
bir öksedir
ve oraya yalnızca
seyyar kelam olmuş
can çekişen beden yakalanır biraz

yürek
sonunda tersine çevirir ceketini
ve ölür

ama her ceset
kocaman bir kafadır
larvaların kaynaştığı

böylece
her şey yükselir ve uçar gider
böylece
başlar her şey

BÜYÜK BEYAZ AĞAÇ

André Pierre de Mandiargues'a

Eski doğuda
ölüdür kovan
kuru ciladan başka şey değildir gökyüzü

kararmış saman altında
yosun tutmuştur altın

can çekişen tanrılar
yediler bakışlarını
anahtarı sonra

hava soğudu

soğudu hava
biri gibi havada dimdik
yuvarlak bir göz dondu

büyük ağaç
dallarımız yok artık
ne Doğu'dan ne Batı'dan
kendini öldürdü uyku Batı'da
gündüzün kafasıyla

büyük ağaç
biz işte, dikine, yıldızlar altında
ve beyazlattı güzellik bizi

ama gece öylesine oyuk ki
büyümek istiyoruz
büyümek
gözkapaksız bu bakışı dolduruncaya kadar

büyük ağaç
yuvarlaktır boşluk
ve biz

Kuzey–Güney'deyiz
mevsimlerde katlanmış yelpaze
ağızsız çığlık
omurlar yığını

büyük ağaç
yaprakları yok artık zamanın
beyaz bir öpücük kondurdu ölüm
her hatıra üstüne
ama ömrümüz bizim
filiz veren bir taştır
özsuyudur çarkın

büyük ağaç
tuzun eteğinde kurudu gölge
yaşı yok ağaç kabuğunun
ve çıplak yüreğimiz
büyük ağaç

alnımız üstündedir göz
yosunu yedik
ve fırlatıp attık altını

yine de
imlerin şarkısı
havanın dibinde can veriyor
korkunç beyaz silahlara

öldüren
konuşan

kan
kan yokluğun yönüdür artık
ve hava soğudu

büyük ağaç
soğudu hava
rüzgârın boşunalığıdır bu

öldü arı
onun düşüncesi bize kovanlık ediyor
sözcükler
hanidir sözcükler
çiçek özü topluyor gırtlağımızda

büyük ağaç
ayakta beyaz
senin içinde yapraklarımız
ve bizi yalayan ölüm
tek ağzıdır bilginin

KARANLIK HİKÂYE

Anne ve Bertrand Dorny'ye

hayaletler konuşuyor
bütün gün
sözcüklerin
konusudur
gövde
kalınlaşır
eylemsel
bir buğuyla

anılar anılar
tırnak dilimler
vuruşları
dudaklar var
deri altında
eski bir saç örgüsü
boy veriyor
dişler arasında

kımıldayan
ben'den beri
kaplanıyor
üstüme

bir yüz
gözü arıyorlar
gerekli olan
onu hatırlamak için

şakakta
tırıs gidiyor bir hava
kuşu
zaman sıyırıp geçiyor
bir bakışı
titriyor gerçeklik
bir adın gözyaşında

hani rüzgâr dokunuyor
dile
hangi yaya
bilmiyor
ne ne zaman
ne nerede
ne onu
ne de beni

ERICH FRIED
Çeviren: Hilmi Tezgör

"Sevginin/Rengi/Özlemin/Gölgede/ve güneşte"

1921'de Viyana'da doğan Avusturyalı şair Erich Fried 1938'ten 1988'deki ölümüne değin Londra'da yaşadı ve BBC'de çalıştı. Hopkins, Joyce ve E. E. Cummings gibi şair ve yazarlara büyük hayranlık duyan Fried, deneyci tutumuyla dilde yeni anlatım olanaklarını zorlar. 1958 ve 1963'te yayımlanan *Gedichte* ve *Reiche der Steine* adlı şiir kitaplarında da görüldüğü gibi kelime oyunlarına ağırlık veren bir şairdir. 1966'da yayımlanan *und Vietnam und* adlı kitabında ise Fried'in, dildeki yaratıcı deneyciliği ile siyasal sorumluluğu arasında etkili bir bağ kurduğu görülür.

SENİ

Seni daha yakın düşünmemek
ve seni daha uzak düşünmemek
seni olduğun yerde düşünmek
çünkü gerçekten orada olduğun için

Seni daha yaşlı düşünmemek
ve seni daha yakın düşünmemek
ne daha büyük ne daha küçük
ne daha sıcak ve ne daha soğuk

Seni düşünmek ve seni özlemek
seni görmek istemek
ve seni sevmek
gerçekten olduğun gibi

ŞÜPHELİ

Gözlerim var
çünkü seni görüyorum
Kulaklarım var
çünkü seni duyuyorum
Bir ağzım var
çünkü seni öpüyorum

Sahip miyim
aynı gözlere ve kulaklara
eğer seni
görmüyor ve duymuyorsam
ve ağzı ağıza
eğer seni öpmüyorsam?

AYRILIK

İlk gün kolaydı
İkinci gün daha zor
Üçüncü gün ikinciden daha zordu

Zorlaştı günden güne:
Yedinci gün öyle zordu ki
Dayanılmaz gibi göründü

Bu yedinci günden sonra
özlüyorum artık
geçmişi

UMUTSUZLUĞUN SINIRI

Seni öyle seviyorum ki
bilemiyorum artık
seni seviyor muyum
yoksa korkuyor muyum

görmekten mi korkuyorum yoksa
sensiz
hayatımdan geriye
neler canlı kalacak diye

Niçin artık yıkanmak
Niçin artık sağlıklı olmayı istemek
Niçin artık merak etmek
Niçin artık yazmak

Niçin artık yardım etmek istemek
Niçin artık yalan ve nefret yumaklarından
Gerçeği bulup çıkartmak
sensiz

Çünkü belki sen var olduğun için
ve çünkü senin gibi
insanlar olacağı için
ve bu defa bensiz

SENSİZ

Hiçbir şey değil
sensiz
ama aynısı değil

Hiçbir şey değil
sensiz
ama belki daha az

Hiçbir şey değil
ama daha az
ve daha az

Belki hiçbir şey değil
sensiz
ama artık çok değil

GÜNDÜZ DÜŞÜ

Öyle yorgunum ki
susadığımda
kapalı gözlerle
eğiyorum bardağı
ve içiyorum

Çünkü gözlerimi
açtığımda
yok o burada
ve ben çok yorgunum
gidip
çay pişirmek için

Öyle canlıyım ki
öpüyorum seni
ve okşuyorum
ve duyuyorum seni
ve her yudumdan sonra
seninle konuşuyorum

Ve ben çok canlıyım
gözlerimi açıp
seni görmek istemek için
ve senin
burada olmadığını
görmek için

KARIŞIKLIK

Sevmek
insanların birbirini
öldürdüğü bir vakitte
her defada
daha iyi silahlarla
ve bilmek
ona karşı fazla bir şey
yapılamayacağını

ve çalışmak
vurdumduymaz olmamaya
Ve yine de
sevmek

Sevmek
ve birbirimizi aç bırakmak
Sevmek ve bilmek
ona karşı fazla bir şey
yapılamayacağını

Sevmek
ve vurdumduymaz olmamaya
çalışmak

Sevmek
ve zamanla
birbirimizi öldürmek
ve yine de sevmek
her defa da daha iyi silahlarla

İYİ BAHÇIVANLAR

Ne güzel
elele
giderdik bahçeye
ve genç ağacımızı
sulardık
ve bakardık

Ben tırtılları toplardım
Sen su getirirdin!
Yemyeşil olurdu
eğer biz kökünü
baltalamasaydık

ŞART

Eğer anlamı olsaydı
yaşamanın
anlamı olurdu
yaşamanın

Eğer anlamı olsaydı
hâlâ umut etmenin
anlamı olurdu
hâlâ umut etmenin

Eğer anlamı olsaydı
ölmek istemenin
anlamı olurdu
ölmek istemenin

Hemen hepsinin anlamı olurdu
eğer anlamı olsaydı.

KALP YAPRAKLI DEMET

Ilık yaz yağmuru:
İri bir damla düşünce
sallanır yaprak bütünüyle
Böyle sallanır benim kalbim de
ismin üstüne düşünce

HAYAT NEDİR?

Hayat
ısısıdır,
banyomdaki suyun

Hayat
ağzımdır,
açık koynundaki

Hayat
öfkedir,
ülkemizdeki haksızlığa

Suyun ısısı
yetmez
içinde oynamak da zorundayım

Koynundaki ağzım
yetmez
onu öpmek de zorundayım

Haksızlığa öfke
yetmez
onu sorgulamak da zorundayız

Ve ona karşı
bir şeyler yapmak
Hayat budur

GEREKLİ SORULAR

Ağırlığı
Korkunun
Boyu ve eni
Sevginin
Rengi
Özlemin
Gölgede
ve güneşte

Kaç tane taş
yutulmak zorunda
ceza olarak
mutluluk için
ve ne kadar derin
kazmak zorunda insan
tarla
süt ve bal verene kadar

ŞÜPHELİ

Hayatın içinden
şiirlere
gittim ben.

Şiirlerin içinden
hayata
gittim ben.

Hangi yol
sonunda
daha iyi olmuş olacak?

THEODORE ROETHKE
Çeviren: Nazmi Ağıl

"Çok yaşasın otlar!"

Theodore Roethke (1908-1963) Michigan'da, Saginaw'da doğdu. Çocukluğunu babası ile amcasının çiçekliklerinde geçirdi. Bu doğal dünya onun için daha sonra yazacağı şiirlerin ilk esin kaynağı oldu. Roethke Michigan Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Lafayette ve Bennington Kolejlerinde öğretim üyeliği yaptı. 1946'dan öldüğü yıla kadar Seattle'daki Washington Üniversitesi'nde profesör olarak çalıştı, daha sonra konuk şair olarak görev yaptı. 1953'te eski öğrencilerinden Beatrice O'Connell ile evlendi. Sık sık geçirdiği ruhsal bunalımlardan kurtulup iyileşmesini sağlayan, en büyük yardımcısı Beatrice'ti. Ne var ki Roethke deli olmayı her zaman şairliğin şanından sayıyor, öldükten sonra William Blake, Christopher Smart ve John Clare gibi yazarların arasına karışmaktan mutluluk duyacağını açıklamaktan çekinmiyordu. Roethke'nin 1941'de yayımlanan ilk şiir kitabı *Open House*, ilk dönemindeki geleneksel biçimlere bağlılığını ve düşünsel yoğunluğa verdiği önemi sergilediği için eleştirmenlerin övgüsüyle karşılandı. 1948'de yayımlanan *The Lost Son and Other Poems* adlı ikinci kitabıyla bundan üç yıl sonra yayımlanan *Praise to the End*, Roethke'nin daha özgür ve zengin ritimlerden yararlandığı, bitkilerin ve hayvanların dünyası ile insanın bilinçaltı arasında bağlar kurmaya çalıştığı bir duyarlığı ortaya koyduğu için sert eleştirilere uğradı. Ama bu olumsuz eleştirilere rağmen önemli bir şair olduğu yadsınamıyordu.
1945'te Guggenheim Bursu verilen Roethke, 1947'de Poetry dergisi ödülünü, 1953'te dördüncü şiir kitabı *The Waking*'le Pulitzer ödülünü, 1958'de ise *Words for the Wind*'le Bollingen ve Ulusal Kitap ödüllerini kazandı.

BİR SERANIN ÇATISINDAKİ ÇOCUK

Rüzgâr pantolonumun arkasını şişiriyor,
Ayaklarım çatırdatıp camları ve kurumuş macunları.
Yarı büyümüş krizantemler suçlayan gözlerle bakıyorlar yukarı,
Gün ışığında çakıp sönen çizgili camdan,
Hepsi batıya giden birkaç beyaz bulut,
Atlar gibi hoplayıp zıplayan bir sıra karaağaç,
Ve herkes, herkes yukarıyı gösterip bağrışıyor!

KÖK MAHZENİ

Hiçbir şey uyumazdı o mahzende, bir kuyu kadar rutubetliydi,
Çiçek soğanları kutulardan kaçıp çatlaklar ararlardı karanlıkta,
Sürgünler sallanıp bükülür,
Küflü yarıklardan müstehcen bir şekilde
Sarkıtırlardı uzun sarı şeytani boyunlarını tropik yılanlar gibi.
Ve aman ne koku!–
Eskimiş balık yemi gibi olgun kökler,
Yumuşak özlü saplar, ağır kokular, asiti bol,
Yaprak gübresi, hayvan gübresi, kireç, kaygan kerestelerin dibine yığılmış,
Hiçbir şey vazgeçmezdi yaşamdan:
Toprak bile hafif hafif soluk alıp verirdi.

ÇİÇEK ÇÖPLÜĞÜ

Madenî artık kadar parlak kanalar,
Sümüklüböcek yumuşaklığında saplar,
Bir tümsek yapılmış bütün halde çiçek tarhları.
Karanfiller, mineler, kozmos çiçekleri,
Küf, otlar, ölü yapraklar,
Alt üst edilmiş kökler,
Ağarmış damarları
İnce saç telleri gibi dolaştık,
Her topak bir saksı biçiminde;
Her şey eğilip bükülmüş,
En üstte bir lâle yalnız,
Diklenen bir adet baş,
Can çekişenlerin, taze ölülerin üstünde.

HÜZÜN

Karşı konamaz hüznünü tanıdım kurşun kalemlerin,
Kutularında muntazam, ıstampanın, kâğıt ağırlığının,
Bütün sefaletini manila dosyalarının ve zamkın,
Pırıl pırıl halka açık yerlerdeki perişanlığı,
Yalnız bekleme odasını, tuvaleti, telefon santralını,
Lavabonun ve sürahinin değiştirilemez acıklı halini,
Baskı makinasının, ataçın, virgülün merasimini,
Yaşamların ve nesnelerin sonsuzca teksir edilmesini,
Ve kurumların duvarlarından düşen tozları gördüm,
Undan daha ince, canlı, silisten daha tehlikeli,
Nerdeyse görülmez şekilde elenip, bezginlik veren uzun öğleden sonralarında,
Tırnaklara, zarif kaşlara ince bir tabaka düşürdüklerini,
Sırlayıp solgun saçları, kopyalanmış bir örnek yüzleri.

GECE KARGASI

O hantal karganın
Viran bir ağaçtan kanatlandığını gördüğümde,
Beynimde bir şekil havalandı:
Rüya uçurumları üstünde
Azametli bir kuş uçtu,
Uzağa, daha uzağa
İçine mehtapsız bir karanlığın,
Beynin derinlerinde, çok geride.

NEHİRDE OLAY

Bir deniz kabuğu köprü yaptı ayak parmaklarım altında,
Dizlerimin çevresinde dönen
Bir kum girdabı kaldırdı.
Zamana borçlu olduğum her şey
Yavaşladı insan bedenimde,
Damarlarımda durdu deniz suyu,
Sıcak tuttuğum özler
Ufalanarak akıp gitti,
Ve o zaman anladım orada daha önce bulunduğumu,
O soğuk, granit balçıkta,
Karanlıkta, yuvarlanıp giden suda.

EN AZ

Bir yaprağın üzerindeki yaşamları inceliyorum: küçük
Uykucuları, donuk boyutlarda uyuşuk sokulganları
Mağaralardaki kınkanatlıları, kelerleri, kütük gibi sağır balıkları,
Uzun yumuşak deniz dibi otlarına yapışık bitleri,
Bataklıklarda çalkalanıp duranları,
Ve sürüngen bakterileri
Yaralar içinde kıvranıp duran
Göletlerdeki yılan balıkları gibi,
Ilık yara kenarlarını öpen soluk renkli ağızlarıyla
Temizleyip okşayarak,
Sürünüp sağıltarak.

UYANIŞ

Yürüyerek geçtim
Bir açık araziden;
Güneş vardı;
Sıcak mutluydu.

Bu tarafa! Bu tarafa!
Diye titreşti çalıkuşunun gırtlağı,
Her biri öbürüne
Şarkılar söyledi tomurcuklar.

Taşlar şarkı söyledi,
Ufak olanlar,
Ve hoplayıp zıpladı çiçekler
Oğlaklar gibi.

Salkım saçak papatyalar
El salladı;
Yalnız değildim
Bir elmalıkta.

Uzaktan korudan
Bir kuş yavrusu içini çekti;
Sabah kokularını
Saldı şebnem.

Irmağın taşlar üzerinden
Aktığı yere geldim;
Eski bir mutluluğu
Tanıdı kulaklarım.

Ve bütün sular
Ve bütün çaylar
Damarlarımda şakıdı
O yaz günü.

İHTİYAR ÇİÇEKÇİ

Krizantemleri demetleyen kambur bir adam
Ya da yıldız çiçeklerinin dibini sıkıştıran, hanımeliler aktaran,
Saksılara toprak doldurup, sıkıştıran,–
Nasıl da bir fiske atıp alırdı
Çürümüş yaprakları ya da sararmış taçyaprakları,
Ya da söküp çıkarırdı serpilen köklere yakın bir otu,
Ya da uçuştururdu tozları hafif bir üflemeyle,
Ya da tütünlü tükrükle boğardı bir böceği,
Ya da şapkasıyla hayat yelpazelerdi solgun ıtırşahilere,
Ya da bütün bir gece dikilip gülleri sulardı, lastik çizmeleri içinde mosmor ayakları,

"ÇOK YAŞASIN OTLAR"

Çok yaşasın küçük sebze bahçemi
kaplayan otlar!
İnsanoğlunu çalışmaya zorlayan
Sert kaya, çorak toprak;
Kutsal olmayan her şey, lanetle kirlenmiş olan,
Çirkin olanı evrenin.
Ruhu bozulmaktan koruyan
Kaba, kötü ve vahşi.
Bunlarla karşılaştırırım ben küçük aklımı
Ve hak kazanırım dikilmeye, oturmaya,
Umutlanmaya, sevmeye, yaratmaya, içmek ya da ölmeye:
Bunlar verir şeklini ben olan yaratığa.

ÖNSEZİ

Bu araziden geçerken
Başka bir yazın günlerini anımsadım.
Ah, çok gerilerde kaldı! Ben
Babamın topukları dibinde yürüyordum
Yarım adımlarla ona ayak uydurmaya çalışarak,
Bir ırmağa varana değin.
Babam sığ suya daldırdı elini:
Su ince bir bilek kemiği üstündeki
Kılların üstünden altından akıp geçti;
Onun dalgalardaki güneşle ışıyan
Görüntüsü de akıyordu ardından,–
Ama ayağa kalktığı zaman, o yüz
Bir su labirentinde kaybolup gitti.

GÜNÜN EMİRLERİ

Eller, sert ve damarlarla kaplı eller,
İşlerinizi iyi yapın.
Çünkü dikkatsizlik boğabilir
Karar'ın tüten fitilini;
İç çeken, tene düşkün âşık,
Hantal parmaklarıyla zedeler
Ruhun nazik örtüsünü

Ayaklar, taşıyın ince kemikleri
Masumiyetin basamaklarında
Nefretin kabaran nehrini dolaşın,
Sel altındaki tehlikeli ovayı
Üzerinde yılanın ve akbabanın dönendiği
Ve bir turna gibi azametle yürüyüp
Yoncalığa varın geçerek bataklığı.

Gözler, bakıp geçin, cin dadanmış bakışlarından
Deli bir ananın çocuğu
Olduğu anlaşılan birine rastladığınızda.
Bu engelleri aşın
Ve keşfedin merhameti
Kindarlar arasında.
Nefes, eski kanı geri getir.

MAHMUD DERVİŞ
Beyrut Kasidesi'nden Çeviren: Metin Fındıkçı

"Gölgeyi yüksekten övmek"

Filistin direniş hareketinin ünlü şairi Mahmud Derviş 1941'de Filistin'de el–Barva köyünde doğdu. Orta öğrenimini İsrail'in Nazareth kentinde yaparken 1961, 1965 ve 1967 yıllarında üç kez hapse girdi. 1971'e kadar Hayfa'da gazete ve dergilerde çalıştı. Aynı yıl, İsrailli işgalcilerin baskılarına dayanamayarak Beyrut'a gitti. Oradan da 1982'de Paris'e geçti. Şiirleri birçok dile çevrildi ve büyük ilgi gördü. Paris'te el–Karmal adlı dergiyi yayımladı. 1969'da Lotus ödülünü alan Derviş, 1982'deki Sabra–Şatila soykırımı üzerine yazdığı *Gölgeyi Yüksekten Övmek* adlı uzun şiiriyle 1983 Lenin ödülünü kazandı. Mahmud Derviş'in değişik kitaplarından derlenen bazı şiirleri Lütfullah Bender tarafından Arapça aslından Türkçe'ye çevrilerek, Armoni yayınları arasında *Ölümü Seviyorlar Benim* adıyla 1988'de yayımlandı.

İlerle
Kapatırız yüzümüzü kayalıklarla
Etim banyo duvarında, etin ey annemin oğlu
Cesetlere vurur gölgeler
Yürürler üzerinde yol sanıp
Arkam önüm kuzeyim güneyim
İlerle düzenli adımlarla
Seni sınırlandıranlar görsünler
Senin ziyaretine gelip fuarlarda sergilesinler
Yalnız başına ey annemin oğlu
Bu son ayrılığındır
Son vasiyetini yaz ve teslim et
Düştü düşecekler
Ve sen yükseleceksin
Düşüncen ellerin
Ve benliğinle.

Hüznün yok mutluluğun yok
Yok denizin mor sürmesi, yok sende
Şeyler yuvarlanır, yuvarlanır şeyler adımlarınla
Haram
Gölgene sahiplenir arap hakimi kaldırımında
Apoletler takmaz omuzlarına
Bütün gölgeni kırdılar uzanan aydınlık ve karanlıkta
Kırdılar kaç kez kırdılar ve beklediler çadırın girişinde
Sakladılar yalanladılar böldüler ellerini görünce askerler
Adımların taşta.. Ve söylediler: Teslim olma
Sarkıttılar ateşe.. Ve söylediler: Teslim olma
Heder oldu savaşın ey annemin oğlu
Bin yıl, bin yıl, bin yıl bir günde
Biliyorlar konuşmaktan kaçmayacağını yalanladılar sürekli
Sarkıtıyorlar derini kancayla
Uyan ve dikkatli ol... sana yapılana
Kaç kişiydi kişiliğin ey annemin oğlu
Ey babadan çok oğul
Kaç kişiydi kişiliğin ey annemin oğlu
Ey babadan çok oğul
Kaç kişiydi kişiliğin...
Şimdi çaresiz atalarımız ve bu yüksek suskunluk

Sinekler gibi
Bizdeki meçhulu tanıyabildin mi, şarkı söyleyelim mi şarkı söyler gibi
Bu günden önce yıkıldı kale, bir çukur şimdi ancak
Acımsı
Yalnızlığım, benliğim savunur benim olmayan duvarı
Yalnızlığım, benliğim savunur benim olmayan çukuru
Yalnızlığım, benliğim şehrin damına düştü...
Eyüp öldü ve öldü anka dağıldı yağmur
Yalnızlığın güllenir doğanın mutluluğu için
Benliğim
Ve yalnızlığım
Yalnızdım, yanlarında soyum yalnız
Yalnızlığım, ruhun sonudur...

Ölümümü anma, bireyin ölümüne kadar... başkentte
Ayrılık doldu yüreğime, yüreğime ayrılık
Ey annemin oğlu gözyaşlarımla sığınırım diline
Dilinle anarım toprağımı ve düşlerimi
Ölürüm bütünü gibi ve dallarım yoğrulan hurmanın içine
O son zayıf hurma ağacı ve sahranın bir saatine
Kalan için yönelinen sonuça
Yalnızdın ancak onlarda
Yalnız başına kasidemin bitişine uzanır sessizlik
İçinde selamın, şehirlerin ve alyasların
Yalnız başına ey annemin oğlu
Ey babamdan çok oğul
Yalnız başına...

Şimdi atalarımız zayıf çaresiz bu suskunlukta
Ah ey fışkıran kanın karabulut mu
Bu önümüzde acılaşan ve kanımızla olgunlaşan çiçekler

Açılır korkulu
Önümüzde cihazlar, araştırılır güzel süsler
Sahra etrafımızda genişler
Sahra bütün dünya
Sahra keskin kılıçın kasidesini verir...

Soruyoruz bizi böyle gören ve benzetenlere
Ve böyle... böyle ölümü yapabiliriz miladi mürekkebinden
Ancak
Minareye çıkar ve ilan ederiz kabilelelere
And içer ve okuruz Acrat'ta Iğrap'ta
Allah'u ekber
Bu ayeti okuruz
Gerillanın adı ve hakkıyla
Cezme'ye Ifka'ya
Gerillanın adıyla gireriz
Zamandan.. sorarız öncesini
Öncesini öncesini
Heykeli ezeceğiz
Gerillanın adıyla başlar her şey
Beyrut fotoğrafımız
Beyrut kimliğimiz...

Beyrut–yok
Sırtım önüm deniz suları... yok
Kanımızı yitirene kadar... evet
Sözcükleri yitirene kadar...
Ancak söylerim şimdi... yok
O son bombardıman...yok
O toprak bir çukur kalınca... yok
O ruhun içinde kalınca... yok
Beyrut–yok

Uyu azıcık ey kızım azıcık uyu
Uçaklar ısırıyor beni bu baldan yüreği ısırıyor
Uyu hurmanın yolunda uyu
Görmeden önce katiller
Uçaklar uçacak odaların içinde ve banyoda
Beni uyar bomba parçaları sende çoğalınca
Taştan merdivenlerden toplayacağım
Ve irkil azıcık
Uyu azıcık

Seviyorduk seni ey kızım
Ve irkil azıcık

Uyu azıcık

Seviyorduk seni ey kızım
Senin parmakların üstünde sayıyorduk yolumuzu
Eksik olan gitmekti
Uyu azıcık

Uçaklar uçacak ağaçlar cayır cayır yanacak
Ve evler fırın gibi
Şarkım bir sonun şarkısı veya son kurşunumun ey kızım
Sussuzdum uzadırsın... yoksa
Uyu azıcık..

Yitirme çiçeğin bedenini
Vargücüyle vurdu mu?
Bırak avucumu ve ayrıl bedenim yıkanırken
Uyu azıcık...

Düşümde doğayı düzenlesem:
Burda ağaçsız bir sahra.. orda yüreğim
Burda tereddütlü ay
Uyarıcı kuşlar burda
Orda kuşların sesini duyuran pencere
Azalan yollardan rica ediyorum
Uyu azıcık...

Ey kızım seviyorduk seni
Şimdi yüksek suskunluğu bekliyoruz
Huş ağacından süpürgeler taşıyoruz
Üstümüzde öfkeyse dağıtırız... dağıtırız
Ah ondan... ne diye avuçlamadık göbeğini ufkun
Her uzanışında ellerini
Bizi boğmaya yeltendiğinde

Beyrut–yok
Sırtımız önümüz denizin sırları–yok

Kanımızı yitirene kadar evet
Anıların sözcüklerini yitirene kadar

Ancak söylerim şimdi yok
O son bombardımanda yok
O yer çukurdan başka bir şey kalmadı–yok
O ruh içinde kalmadı–yok
Beyrut–yok

Uğraştırdılar adlandırdılar yok.. kaçacak yer yok
Maske düştü
Kardeşin yok ey kardeşim dostum yok
Ey dostum yok masken
Suyun yok ilacın yok kanın yok ve gökyüzün yok
Cadden yok
Önün ve arkan yok
Çevren çevren... kaçacak yer yok
Ekinin düşer karşılaşınca onlarla
Düşmanını vururum.. kaçacak yer yok
Düşer yakınına karşılaşınca ben'imle
Düşmanını ben'imle vur.. sen şimdi özgürsün
Özgürsün
Özgür...
Ölümü ve yarayı sende bıraktık
Seninle vur katilini vur.. kaçacak yer yok

Uğraştırdılar adlandırdılar
Çevren çevren delilikle
Delilikle
Delilikle

PAUL AUSTER
Çeviren: Mustafa Ziyalan

"Baltanın her inişinde/sen de anlayacaksın yaşadığını"

1947'de Amerika Birleşik Devletleri'nin New Jersey eyaletinde, Newark'da doğdu. Amerika'ya göç eden bir Yahudi ailesinin çocuğu olan Auster, Columbia Üniversitesi'nde karşılaştırmalı edebiyat okudu. 1970'te altı ay bir gemide tayfa olarak çalıştı. Daha sonra dört yıl Fransa'da kaldı ve burada şiir yazdı, Fransızca'dan çeviriler yaptı. New York'a döndükten sonra şiirlerini dört ince ciltte yayımladı. 1979'da babasının ölümünden sonra, ondan kalan mirasla kendini yalnızca yazarlığa adadı. Türkiye'de *Cam Kent*, *Hayaletler*, *Kilitli Oda*, *Ay Sarayı* gibi romanlarıyla tanınan Auster Joubert, Mallarmé, Sartre ve Blanchot gibi Fransız şair ve yazarlardan çeviriler yaptı, 1982'de de *The Random House Book of Twentieth Century French Poetry* adlı bir antoloji yayımladı.

KIRSAL

Yosunun ardındaki ülkede
kendi de bir beklemek olan sözcüğe
bu denli az benzeyerek beklerken
her şey olduğundan başkaydı; yosun
daha bekler seni, söz
bir fener,
yeşilin derinliklerinde
taşıdığın, kökler bile
ışık taşıdılar da ondan, şimdi bile
yolcudur sesin daha
köklerin arasında, öyle ki baltanın her inişinde
sen de anlayacaksın yaşadığını.

YAZ SONU

Kuzey ışıkları tufanı, gecenin hepsi, boşanmış
dizginlerinden gözün tufan sonrası saatında.
Kemikleri kırılmış istencimiz taşların akışına karşı
kanımızda: Dilin
helyum doruklarından
gelen başdönmesi.

Yarın: Makilerle kaplı
bir dağ yolu. Kayanın
çatlaklarında güneş ışığı. Daha azlık.
Soluğumuzu tutabilirmişiz gibi sanki soluğun sonuna değin.

Vaadedilmiş ülke yok.

HERAKLİTÇE

Tüm dünya, yeşile karşı
sorumlu, havanın safrası
kömüre, dünyanın ateşini
tutuşturan
kışa, bütün hava
kesintisizce
kendi yeşil ânımıza girerken. Biliyoruz ki
sözcülüğümüz yapılıyor. Biliyoruz ki dünya
hiçbir zaman
bizi tutacak denli küçük
bir sözcük vermeyecek. Hakça söz
yalnızca hava olduğu için,bizim
derinden derine aynılığımızın
közünde olduğu, yaşam korkusundan
başka korku vermez. Bu yüzden
olmadığımız her şeye göre
adlandırılacağız. Kim ki
daha
söylenmemişte
görür kendini,
bilecektir ne olduğunu

dünyadan
kendi hakça
ölçüsüne göre
korkmanın.

BEYAZ GECELER

Kimse yok,
der ki beden: Ne denmişse
denmeyecek. Kimse
bir beden değildir aynı zamanda, bedenin dediğini
Senden başka kimse duymaz.

Kar, gece. Ağaçların arasında
bir cinayetin
yinelenmesi. Dünya yüzünde dolaşan
kalem: Ne olacağını
bilmez artık, yitip gitmiştir
kalemi tutan el.

Yazar yine de.
Yazar: En başta
ağaçların arasında, bir beden
yürüyüp gelmişti geceden. Yazar:
Bedenin beyazlığı
dünyanın rengi. Dünyadır,
yazar dünya: Her şey
sessizlik renginde.

Burada yokum artık. Senin
dediğimi söylediğin şeyleri
hiçbir zaman demedim. Yine de beden
hiçbir şeyin ölmediği bir yer. Her gece
ağaçların sessizliğinde, bilirsin ki
yürür gelir
sesim sana doğru.

YAZICI

Ad
hiç çıkmadı ağzından: Kendini konuşarak
başka bir bedene soktu: Buldu yerini
Babil'de.

Yazılmıştı.
Bir çiçek
düşer gözünden
açar bir yabancının ağzında.
Bir yutkunma
açlıkla uyak yapar,
yumurtasını kırıp çıkamaz.

Paçavralar içindeki öksüzü
bulur,

elinde kışın kalbura çevirdiği
küçük siyah
bir bayrak tutacaktır.

İlkyaz,
penceresinin altında
yüz ak taşın
coşan çiçeklere dönüştüğünü
duyar.

KARAR: BÜYÜK UZAKLIKLARIN ARDINDAN

Zakkumla gül. Dünyanın
öteki havasının kalıntıları– arı kuşunun
şahinin gölgesinde uçtuğu
yerde. Her duvarın, Ağustos'un
onu açan dünyasının ötesinden,
güneşin yakın duvarını
çatlatan bir taş gibi.

Dağlar. Sonra dağın ardındaki
kasabanın
ışıkları. Işığın
öte yanındaki
kasaba.

Düş görmediğimizi
düşlüyoruz. Uyku saatlerinde
uyanıyoruz,
sürdürüyoruz üstümüzdeki sessizlik boyunca
uyumayı. Yaz
tutmayarak tutuyor
sözünü.

BEMBEYAZ

Boğulmuş biri için:
Bu sayfa, sanki
bir şişede
denize atılmış gibi.

Öyle ki
gökyüzü dünyayı görmeye
atılırken bile, dünyanın
bir yankısı
göğe doğru yelken açıyor olabilir,
bir yağmur anısıyla dolu,
suya düşen
yağmur sesiyle.

Öyle ki şimdi dağların sırasından
yıkılan dalgaya karşın, kırk gün,
kırk gece
geriye
hiçbir güvercin getirmemiş olan
dalgaya karşın öğrenmiş olacaktır.

GÖZÜN ÖZYAŞAM ÖYKÜSÜ

Görünmez şeyler, kökleri soğukta,
aydınlattığı her şeyde
yitip giden o
ışığa doğru büyüyen. Hiçbir şey sonlanmaz. Saat
soluk aldığımız saatın
başına döner: Sanki
hiçbirşey yokmuş gibi. Sanki
olduğu şey olmayan
hiçbir şey
göremezmişim gibi.

Yazın, sıcaklığının
sınırında: Mavi gök, erguvanî tepe.
Yaşamayı sürdüren uzaklık.
Havadan, havanın havada akışından
yapılmış bir ev.

Ufalanıp dünyaya dönen şu taşlar gibi.
Sesim gibi.
Ağzındaki.

JORGE LUIS BORGES
Çeviren: Cevat Çapan

"Garip bir zamanda yaşamak yazgılarıydı onların"

Jorge Luis Borges (1899–1986) Buenos Aires'te, Arjantin'in önde gelen ailelerinden birinin oğlu olarak doğdu. Küçük yaşta öğrendiği İspanyolca ve İngilizce'den sonra, I. Dünya Savaşı yıllarını geçirdiği İsviçre'de Fransızca ve Almanca öğrendi. İspanya'da "Ultraist" akıma katıldı ve 1921'de Arjantin'e döndü. İlk şiirleriyle "ultraist" akımı Güney Amerika'da temsil etti. 1930'dan sonra deneme, şiir, eleştiri yazısı ve kısa öykü türlerini birleştirerek oluşturduğu kendine özgü bir biçimin ilk denemelerini yazmaya girişti. 1938'de Buenos Aires Kütüphanesi'nde çalışmaya başladı. 1955'te kalıtımsal bir hastalık sonucu kör oldu. 1961'de Uluslararası Yayıncılar Ödülü'nü alarak uluslararası üne kavuştu. Borges'in türler arası yazın tarzına belirli bir ad vermek mümkün değildir. Dünya edebiyatının klasiklerinden çoğuna sürekli gönderme yapan eserleri, kapsamlı bir felsefi yaklaşımı yansıtır. Borges'in fantastik evreni çok katmanlı yan anlamlardan örülüdür.

JUAN LOPES İLE JOHN WARD

Garip bir zamanda yaşamak yazgılarıydı onların.
Ayrı ayrı ülkelere bölünmüştü gezegen,
her birine bağımlılık duyulan, her biri tatlı acıların,
kuşkusuz şanlı bir geçmişin, eski–yeni
geleneklerin, hakların, haksızlıkların,
kendi efsanelerinin,
tunçtan atalarının, yıldönümlerinin,
halk avcılarının ve simgelerin zenginlikleriyle yaşayan.
Savaş için elverişliydi bu bölünme.
Kımıltısız nehrin kıyısındaki kentte doğmuştu
Lopez. Ward ise, sokaklarında Rahip Brown'un
dolaştığı kentin varoşlarında öğrenmişti İspanyolca'yı
Don Kişot'u okumak için.
Öbürü Conrad'ı sevdiğini söylerdi, adını
Viamonte Caddesinde bir sınıfta duyduğu.
Dost olabilirlerdi, oysa yalnız bir kez karşılaştılar
o çok iyi bilinen adalarda.
Her biri Kabil'di, her biri Habil.
Birlikte gömdüler ikisini de.
Şimdi kar ve kurtlar tanıyor onları.
Anlayamayacağınız bir zamanda geçti
Burada anlattığım öykü.

GENERAL QUİROGA ÖLÜMÜNE GİDİYOR BİR ARABA İÇİNDE

Kanalda birikintiler kurumuş, bir damla su kalmamış
ve şafağın soğuk ürpertisinde kaybolup gitmiş ay;
kırlar, cılız bir fare gibi, açlıktan ölmek üzere.

Araba yokuş yukarı iki yana sallandı gıcırdayarak;
hantal ve kasvetli koca bir araba.
Koyu renk koşumları ölüme bulanmış dört kara at,
altışı korku içinde, biri uyanık ve atak yedi kişiyi
götürüyordu.

Soldaki atların yanı sıra dörtnala gidiyordu esmer bir atlı.
Ölümüne araba içinde gitmek – ne görkemli bir gidiş!
General Quiroga, boyunları kıldan ince altı yedi dostuyla
gitmeyi tasarlıyordu ölümü ziyarete.

O ağzı kalabalık, kaypak, Cordobalı başbelası o çete,
artık ne yapabilir bana (diye düşünüyordu Quiroga).
İşte güçlüyüm, güvenlik içindeyim, pampada kıstırılan
boğaların bağlandığı kazık gibi sapsağlamım hayatta.

Ben ki, binlerce öğleden sonraya dayandım,
adı bile mızrakları titretmeye yeten ben,
baş eğmeyecektim ölüme bu kuş uçmaz kervan geçmez çölde.
Acaba diner mi güney doğudan esen yeller. Ya kılıçlar?

Ama günün aydınlığı vurunca üstüne Barranco Yaco'nun,
acımasız silahlar hışımla çullandı üzerine;
hepimizin yazgısı olan ölüm kuşattı La Rioja'yı
ve birden fazla hançer darbesi Manuel de Rosas'ın adını andı.

Kâh ölü, kâh dimdik ayakta, kâh ölümsüz, kâh hayalet
ulaştı Tanrı'nın ona hazırladığı Cehenneme
ve yürüdü onun kumandasında, yenik ve kansız,
arafta askerlerinin ve atlarının ruhları.

JOSEPH CONRAD'IN BİR KİTABINDA BULUNAN EL YAZMASI

Yazın yayıldığı titrek ışıkların ülkelerinde
beyaz bir ışıkla ağarıyor gün. Pencerenin
pancurundan irkiltici bir yarık gün ışığı,
kıyı boyunca göz kamaştırıcı, ovada sıcak.

Oysa ağzına kadar suyla dolu bir küp gibi dipsiz
eski gece. Sınırsız izler beliriyor suda
ve yüzleri yıldızlara dönük sürüklenen sandallarda
insan puroyla belirtiyor tembel zamanı.

Uzaktaki burçlara doğru yükseliyor bulanık, kül rengi duman.
Geçmişi dağıtıyor, adlandırıyor, düzenliyor
şimdiki zaman. Bir iki ılımlı, belirsiz gözlem dünya.
Nehir o ilk nehir. İnsan o ilk insan.

ISIDORO ACEVEDO

Doğrusu hiçbir şey bilmiyorum onunla ilgili,
yer adları ve tarihler dışında–
düzenbazlıklar ve sözünden dönmeler–
bu yüzden belli bir duraksama ve sevecenlikle korudum
onun son gününü,
başkalarının tanık olduğu değil de, kendi yaşadığı günü;
ve kendi hayatımı bir yana bırakıp onunkini yazmak
istiyorum şimdi.

Müzmin kumarbaz ve Buenos Aires batakhanelerinin gediklisi,
Arroyo del Medio'nun doğru yakasında doğmuş, Alsina'nın
hayranı,
eski Batı mahallesindeki pazarlarda yerli malı denetçisi,
Üçüncü Bölge Polis Müfettişi.
Vatani göreve çağrıldığında, Cepeda ve Pavon savaşlarıyla
borsa apartınanlarında döğüşmüş.

Ama onun savaşlarıyla tüketmemeliyim sözü
onlardan tümüyle kendine özgü bir düş yaratmışken.

Çünkü başkaları nasıl şiir yazarsa,
dedem de öyle bir düş kurmuştu.

Hastalık ciğerini kemirirken
ve sanrılı ateşler kırıştırırken günün yüzünü,
bir araya getirmiş belleğinin yanan belgelerini
biçim verebilmek için düşüne.

Serrano Sokağı'ndaki evde olmuş bu
o 1905 yazının sonuna doğru.

Savaşın alacakaranlığına giren
iki orduyla ilgiliydi düşü;
komutanları, bayrakları, birlikleri birer birer saydı.
"Şimdi subaylar savaş planlarını inceliyorlar" dedi
duyabileceğiniz bir sesle

ve onları görebilmek için yerinde doğruldu.
Çayırın bir bölümü ilişti gözüne,
piyadelerin tutunabileceği engebeli bir alan
ve süvari saldırısının püskürtülemeyeceği bir düzlük arıyordu.

Ömrünün sonuna yaklaşmış bir insanın
gerçekten tanıyamayacağı binlerce bildik yüzü çağırarak
son bir kez askeri topladı;
eski fotoğraflarda solmuş sakallı yüzler,
Puente Alsina ve Cepeda savaşlarında kendi birlikleri yanında
yaşamış ve ölmüş yüzler

İnancının özlediği (ama ateşinin zorlamadığı) o düşsel
savunmasında
yağmaladı günlerini
ve savaşta öldürtmek için kendisini
Buenos Aires'in hayaletlerinden bir ordu topladı.

İşte, bahçeye bakan bir yatak odasında
böyle öldü şehrine duyduğu bağlılıktan.

Bir yolculuk eğretilemesiyle duyuruldu bana ölümü
ve ben hiç inanmadım buna.
Ölüm konusunda hiçbir şey bilmeyen bir çocuktum; ölümsüzdüm;
ve sonra günlerce onu aradım güneşsiz odalarda.

HANÇER

Bir hançer duruyor çekmecede.

Geçen yüzyılın sonuna doğru Toledo'da dövülmüş demiri. Luis Melian Lafinur vermiş babama, o da Uruguay'dan getirmiş. Bir ara Evaristo Carriego eline almış bu hançeri.

Kim görse, nerdeyse bir süredir onu arıyormuş gibi, eline alıp oynamaktan alamıyor kendini. İnsanın eli istekle kavrıyor beklenti içindeki kabzayı. O güçlü, edilgin bıçağın ağzı kolayca kayıyor kının içine.

Hançerin kendisi ise bambaşka bir şeyin peşinde.

Metal bir nesne olmaktan öte bir şey. Yapanlar çok belli bir amaç için tasarlayıp yapmışlar onu. Zamanla sınırlı olmayan bir biçimde, dün gece aynı hançer Tacuarembo'da bir adamı öldüren, aynı hançerler göndermiş Sezar'ı ölüme. Amacı öldürmek o hançerin, anında kan dökmek.

Bir yazı masasının çekmecesinde, müsveddeler ve mektuplar arasında, sürekli o yalın kaplan düşünü düşlüyor hançer, ve onu kavrayan el, tuttuğu metal canlandığı için canlanıyor, her dokunuşunda hangi katil için yapıldığını duyarak.

Bazen bir acıma duygusu yaratıyor bende. Bunca güç, bunca amaç, böylesine heyecansız, böylesine masum ve onurlu, ve yıllar geçip gidiyor boşuna.

CAMDEN, 1892

Kahve ve gazetelerin kokusu.
Pazar ve pazar gününün sıkıntısı. Bu sabah,
gözden geçirilmemiş sayfada, mutlu
bir meslektaşın alegorik dizelerine yer veren
o kendini beğenmiş sütun. Yaşlı adam
solgun, yüzü nerdeyse bembeyaz, yüzükoyun
uzanmış derli toplu odasında yoksul
bir adamın odası. Gereksiz yere
yüzüne bakıyor o yorgun aynada,
Artık şaşırmadan, o yüz ben'im, diyor.
Beceriksiz bir elle dokunuyor
kırışık sakalına, yıpranmış ağzına.
Son uzak değil. Sesi açıklıyor:
Nerdeyse gitmişim ben. Ama hayatı
ve onun görkemini sergiliyor şiirlerim.
Walt Whitman'dım ben.

GÖZCÜ

Işık giriyor ve hatırlıyorum kim olduğumu; o orda.
Bana adını söylemekle başlıyor söze (artık belli ki) bu benim de adım.
Yedi kere on yıldan fazla süren köleliğe dönüyorum yeniden.
Hatırladıklarıyla yüz yüze getiriyor beni.
Günlük sıkıntılarıyla, insanlık durumuyla.
Emektar dadısıyım ben onun; ayaklarını yıkamamı istiyor.
Aynalarda, maun eşyada, mağazaların camekânlarında beni gözetliyor.
Bir kadın ya da bir başkası reddetmiş onu, acısını paylaşmam gerekiyor.
Sevmediğim bir şiiri yazdırıyor şimdi bana.
Şu demir leblebi Anglo–Sakson dilini öğrenmeyi denememi istiyor.
Ölmüş askerlere, kendileriyle tek kelime konuşamayacağım insanlara hayranlık duymaya beni razı ediyor.
Merdivenin son basamağında yanımda hissediyorum onu.
Adımlarımda onun adımları, sesimde onun sesi.
En ince ayrıntısına kadar nefret ediyorum ondan.
Nerdeyse hiçbir şey görmediğini söylemekten hoşnudum.
Yuvarlak bir hücredeyim ve üstüme üstüme geliyor sınırsız duvar.
Birbirimizi aldatmıyoruz, ama ikimiz de yalan söylüyoruz.
Çok iyi tanıyoruz birbirimizi, ayrılmaz kardeşim,
Suyu benim bardağımdan içiyorsun, midene indiriyorsun ekmeğimi.
İntihar kapısı açık, ama din adamlarına göre, öteki dünyada ortaya çıkacak gölgeler arasında kendimi bekliyor olacağım ben.

PETER POULSEN
Çeviren: Murat Alpar

"Gel kısalsın uzaklık yakınlık artsın"

İlk şiir kitabının çıktığı 1966 yılından bugüne dek 15 şiir kitabı, 7 roman, 2 öykü kitabı yayımlayan, Kopenhag doğumlu Peter Poulsen üniversitede Portekizce öğrenimi gördü.
Belli sürelerle, Danimarka Radyosu'nda gökçeyazın izlenceleri düzenleyen, Politiken gazetesinde yeni kitapları tanıtma yazıları yazan Poulsen, Portekiz ozanı Fernando Pessoa, çeşitli Brezilya ozanları ve Alman ozanı Gottfried Benn'den yaptığı yetkin şiir çevirileriyle de tanınmaktadır.
Peter Poulsen, Danimarka Yazarlar Birliği'nin Ozanlar Öbeği Başkanlığı (1974-76), Russel-tribunal yönetim üyeliği (1974-77) ve Danimarka Film Kurumu Danışmanlığı (1985-88) yapmıştır; 1991'den beri de Danimarka Yazarlar Birliği Başkanıdır. Kendisine 1983'te Devlet Sanat Fonu'nun yaşam boyu yıllık ödeneği bağlanmıştır.
Poulsen 1966'da *Seçme Parçalar* adlı şiir kitabıyla yazın alanına girdi. Birbuçuk yıllığına Sao Paulo'ya gittiği 1969'a dek iki şiir kitabı daha yayımladı. Ne var ki, bu üç kitapta Poulsen'in kendine özgü deyişi daha bulamadığı, 1960'ların kimi yenilikçi ozanlarına öykündüğü görülür. Özgün deyişini bulmasında, Brezilya doğasının yanı sıra, oradaki politik koşulların, ayrıca Brezilya şiirinin etkisi olduğunu söyleyebiliriz.
1970'ten sonra Poulsen'in yayımladığı şiir kitapları arasında özellikle ilginç olanları şunlardır: *Bulutlar İnsanı Geçindirmez* (1971), *Sanrı-Kent* (1972), *Çevremdeki Dünya* (1974), *Ökelere İyi Davranın* (1979), *Jane Fonda Belki Geçerken Uğrar* (1982), *Jazznost* (1989), *Yankılı Şiirler* (1991).
Peter Poulsen'in şiirleri sanki yüksek sesle okunmak için yazılmıştır. Danimarka'nın çeşitli yerlerinde düzenlenen şiir günlerine sık sık çağrılan ozan, şiirlerini yetkin okuyuşuyla da şiir-severleri etkilemeyi başarmaktadır.
Peter Poulsen doğaçlama (improvisation) ustasıdır. Sözünü sakınmayan, gür sesli, patlamalarla dolu bir deyişi vardır.

Sıradan bir olay, politik bir mantıksızlık, ayaküstü bir konuşma, sevgi, akla gelebilecek her şey şiirinin çıkış noktası olabilir. Bir Caz ezgicisi gibi, içten gelen çeşitlemelerle, çağrışımlar doğuran çağrışımlarla sürdürür şiiri. Bir seçkinler şiiri yaratmaya çalışmaz, hep halktan yanadır. Şiirde öğreticilik yapmaktan, sonuçlar çıkarmaktan kaçınır; şiir yazdığının bilincindedir:
"sil kâğıttan şiirimi ki bir sonuca varmasın"

GECE İÇİN

merdiven altlarında kuşların tüyleri arasında
ceplerin içinde göz kapakları arkasında
ve benzeri yerlerde gizlenmiş
gece kırıntıları vardır günün içinde

böyle olmakla birlikte
geceyi karşılamaya hazır
bir kıyının denizi beklediği gibi
bekleyen boş bir kalıptır gün

ah günün çizdiği o keskin sınırlar

bırak saklasın gece keskin ve beyaz ne varsa evrende
gel de erit şu sokağın karşı yanındaki çirkin yapıyı
sil kâğıttan şiirimi ki bir sonuca varmasın
bırak beni izleyeyim özdeğin içinden
geçtiğin o görünmeyen yolları
gel kısalsın uzaklık yakınlık artsın
yavaşça gel bilinmeyen adlarını fısılda bana
anlaşılmaz nedenlerle birdenbire çekip gidenlerin

DURDURAMAZSIN DÜNYAYI

arasıra
gelişigüzel günlerde
gelişigüzel sokaklarda
birdenbire durabilir insan
gelişigüzel

ama sürer gider yaşam
yıkımlar sürer gider
sürer gider yıkımların nedenleri
en bozuk sağlık hastalarınki olacak her zaman
belli ki sağlamlarla zenginler için bu dünya
bizim için değil

dünyanın gerçekten var olmadığını
ileri sürenler de var
dedikleri doğruysa
daha da anlaşılmaz oluyor dünya
isteklerini yitiriyor da insan
gitmek istemiyor artık aynı yollardan

yaşamdaki etkinliklerin çoğu
değişmeyen eklentileri olur gövdenin
yaşamak doldurmaktır
köleler gibi birbirini izleyen
okunaksız dakikalarla
bir kitabın sayfalarını
(var olmayan) bu dünyada hiçbir şey
zaman kadar dizisel değildir zaten

bu hiç durmadan dönen dünyada
durdurabilirsin gövdeni başkalarına göre
ya da şöyle düşünebilirsin
algıladığımız her şey
kendisinin kesin bir yadsımasından
ve adalet dediğimiz

(güçlülerin güçlü)
güçsüzlerin güçsüz olma hakkından
başka nedir ki

dünyaya göre durdursan bile gövdeni
durduramazsın dünyayı
bir taşıttan iner gibi
dünyadan inemezsin

KİŞİSEL ACILAR

en içten duygularını gizleyenler
en içten duygularını gösterdikleri için
başkalarının ne gizlediğini göstermeyenler
yalnızlıktan ezilenler
yalnız kalamadıklarından ezilenler
kimi görüşlere eğilim gösterenler
eğilimden başka bir şey göstermeyenler
kendilerine kargaşacı diyenler
saçlarını dipten kazıtanlar
kendilerine hiç uymayan takma adlar kullananlar
onuru gücü ve basının ilgisini kalıt olarak elde edenler
başka her türden kalıta konmuş olanlar
aralarında bunların
göze görünmeyecek kadar ince bağlar vardır
öyle ki içlerinden birisi
kişisel acısının doruğunda
çektiğini kendine özgü dokunaklı bir biçimde anlatırken
nazi selamı veren biri ya da hasmını yere sermiş bir boksör gibi
birdenbire kolunun havaya kalktığını görüyorsa
onunla bağlantılı bir başkası
başka yerde
kaygan bir kaldırımda ayağı kayıp
burun üstü yere kapaklandığı içindir

BAŞ AŞAĞI BASILMIŞ GAZETE BAŞLIKLARI

hem 33 yaşında koca bir bebek
hem sıradan bir yetişkinsin
belki de biraz özürlü çıkmış
bir dikiş makinesinden
başka bir şey değilsin sen
belki bir zürafasın
başka zürafalara benzemeyen

amuda kalkıp okuyorsun gazeteleri
(resimli dergileri de öyle)
ama belki dünyadır altı üstüne gelen
belki de senin kafan ters oturan yerinde
baş aşağı dizilmiş başlıklarla belki de
gazetelerdir hep bu tersliğin nedeni

ne olursun ağlama
gözlerinden akan yaşlar tavana çarpabilir
belirtisi bütün bunlar bir hinoğluhinliğin
yanılsamayı yetkin kılabilmek için
tramvayları ortadan kaldırdılar
iki yapıdan birini banka diye gösterip
gerçekte her yapının
bir banka olduğunu sakladılar
gene de
sıvıların akış yönü şaşırtmasın seni
unutma ki göz düzeltir görüntüleri
görmeden önce

ARA SIRA

ara sıra dünyayı iyice anladığımda
hiçbir değeri olmadığını saptıyorum
ara sıra öyle büyük ve çok yönlü görünüyor ki dünya
bin yıl yaşasam yetmez sanıyorum
ara sıra da doğru gelmiyor bana bunların hiçbiri
ara sıra öyle hızlı gelişiyor ki her şey
kafamı bile toplayamıyorum
(yapabilirim ama düşünmediğim bir şeyi)
ara sıra kendiliğinden geliyor sözcükler
nasıl oluyor bilmem
bakıyorum kâğıda yerleşivermişler
ara sıra yitirseler de anlamlarını
ara sıra yeni bir anlam kazanıyorlar
ara sıra bir döner kapıyım sanki
Chaplin'in az önce içeri girdiği
ara sıra yarattığı canavardan pişmanlık duyan
Frankenstein gibiyim
ara sıra da tanıdığım kendim gibi

BIRAKIP GİDERSEN BENİ

bırakıp gidersen beni deli olurum
dama çıkar kurşun sıkarım yoldan geçenlere
bırakıp gidersen beni Jimi Hendrix'in plağını pikaba koyar
hep aynı parçayı çalarım ölünceye kadar
bırakıp gidersen beni on kasa viski getirtip kafayı çeker
evin girişine dikilir nâra atarım
bırakıp gidersen beni tutar çocukluğunda oynadığın bebeği
kılım kıpırdamadan elektrik süpürgesinin kordonuyla
boğarım
bırakıp gidersen beni abdal olur da
bozkır da Kral Lear gibi durmadan konuşurum
bırakıp gidersen beni Analar Kurumu'na haber gönderir
tez elden kısırlaştırılmak isterim
bırakıp gidersen beni buzluğu en soğuğa ayarlayıp içine girer
uzanır uyku bastırsın diye beklerim
bırakıp gidersen beni rehberde adı olan herkese telefon eder
her seferinde deli gibi gülmeye başlarım
bırakıp gidersen beni bütün giysilerini dolaptan alır
odanın ortasında ateşe veririm
bırakıp gidersen beni şişedeki yoğun nışadır eriyiğini
bir dikişte içer bitiririm
bırakıp gidersen beni aynanın önüne geçer
usturayla suratımı paramparça ederim
bırakıp gidersen beni oturup gözlerimi duvara diker
öylece beklerim geri dönmeni

TAHAR BEN JELLOUN
Çeviren: Halil Gökhan

"Her el, tüketilmiş bir yalnızlıktır"

1944 yılında Fas'ta doğan Tahar Ben Jelloun, şair, romancı, denemeci ve gazetecidir. Le Monde gazetesinde yazan Jelloun, 1987 yılında yayımlanan *Kutsal Gece* adlı romanıyla Goncourt ödülünü kazandı. Bu kitapla birlikte *Kum Çocuk* ve *Tanca'da Sessiz Bir Gün* adlı kitapları dilimize aktarılmıştı. Fransız şair Andre Laude, Jelloun hakkında şunları yazıyor: "Tahar Ben Jelloun, kuşkusuz, Mağrip'in Batı kültürüyle en fazla içli dışlı olan yazarlarından birisi. Felsefeci E.M. Cioran ve Jean Genet'ye yakın duran bir yazardır. Ancak onun 'kültürü', Paris'e demirlemesi, kökleri konusunda haklı bulunamazlar. Burada, başka bir zamana, başka bir zihinsel uzama iş düşmektedir. "Arap" çağı Descartes çağı değildir. Ben Jelloun, "başka" bir dilin –Fransız dili– içinde bulunuyor. Bu dil kimi zaman onun sürgününü çoğaltıyor ve aynı zamanda canlı bir biçimde işliyor onu. O her şeyden önce bir şair. Çok iyi biliyor ki bellek, geleceğin kalıtıdır. O yine aynı zamanda sabah saatlerinin şairidir, öğle kırmızılığı furyasının değil. Onun sesi edepli, görkemli ve bütün cüruflardan yıkanmış bir ezgiyi açığa çıkarır. İncir ağaçları, çöl dereleri, hurmalıklar, kapalı çarşılar, çeşmeler, iç avlular: Söz, ülkenin oğullarını, düşçü ve melankolik bir Ulysse'in tutkulu halısını dokuyor ve ülke hiç beklenmedik bir biçimde kendi sözüne kavuşuyor."

Jelloun'un ilk şiir kitabı olan *Les Amandiers Sont Morts de Leurs Blessures*, 1976 yılında yayımlandı ve bu kitap 1979'da Fransız–Arap Dostluk Ödülü'nü kazandı. Jelloun yine aynı yıl Maspero Yayınları'ndan *Yeni Fas Şiiri* adlı bir antoloji yayımladı. Yazarın ikinci şiir kitabı olan *A L'Insu du Souvenir* 1980 yılında çıktı.

Tahar Ben Jelloun'un her şeyden önce bir şair olduğunu kabul edenler arasında Pierre Viansson–Ponte de var. O da şöyle yazıyor:

"Tahar Ben Jelloun önce bir şairdir. Ayaklarını sağlamca

Fas toprağına basan mağripli bir şairin, yaşamak ve yaratmak için kendi ülkesinin havasına, güneşine, kokularına, ezgilerine, insanlarına ve geleneklerine gereksinimi vardır. O da bu bakımdan korkusuzca ayakta durabiliyor ve o bilgiçlik taslayan, iki kültür arasındaki bölünme analizleri ondan uzak duruyor. Her ne olursa olsun bizden biri o."

EL ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

1.
üstümde ne taşıyorsam sana söylemek isterdim
ve güneşin karaltısını düşürmeden şehri geçmek
ilk adımlarını tanımak
ve imlerin belgeliğinde onları sınıflamak isterdim

2.
zamanın kırıklarını bir daha okumak duyguları beyazlaşıncaya dek
biriktirmekten daha kolay değil benim için
bir sevecenliğin bir ucundan öbür ucuna

3.
ölüler üstünde doğan gökyüzünde dağılmış gövdenin
saydamlığından başka bir şey yok
anıların sert rüzgârından yana

4.
lekesiz tertemiz senin, bütün güneşlerin batışında
kızaran bir ölüm zamanını geride bırakan sözün
köpük zamanı ayaklandırır yalnızlığını
dönüşlerini sayarım
şeylerin kapak taşına karşı duran yüzü

5.
bilmeceden, el çizgilerinin arasına bir şehrin
dövmesini yapmasını ve kör talihin karşısına
taş dikmesini istedim
ama gördüm kuyruklu gözün konduğunu ve yendiğini güneşi
saman güzergâhının sonunda bakışlarının
el yolunu yitirmiş küçük bir ışıltının üstüne kapandı
yeniden

6.
sedef ve altın yokluk
açılmış yüzde ve çehrede koyu kırmızı peçe
eli besteliyor kum tepesi
şafağı

7.
ve düştü
dolgun çöl yürek
köşeli değildi taş ilk başta
taş kutsal oldu çünkü bir el dokunup geçti
ona

Kitaba göre
yuvarlıyordu gözleri ve deniz mevsimiydi
yarın, çatlak veremli bir adamın sırtında
yolunu açtı
göz poz verdi gelecek kuşaklar için
ayağa kalkıyorum
çoğaltıyorum çölleri/
el etek çekmiş
işe yaramaz yıldızlara karıştırılmış yangınlar
burası Güney/
yokluk
ve geçersiz yanılsama.

8.
dikizci yıldız kuyudan yükselirse eğer
hangi söylenceden beslenmişse doğrula
ve çalarsa kapını
yüzünü açma
onun ve senin arandaki
el senin
bir tek senin elin var korkunçluğunu durdurmak
ve kötülüğe, ölüm üstüne kapanmış göze
sızmak için.

9.
her el tüketilmiş bir yalnızlıktır
içe çekilmiş utancın haberi olmadan bulunmuş
tasa üstünde yerinden çıkarılabilir okşama soluktur
korku kırıştırır anılarımızı.

10.
ayaktadır cüzzamın gövdeden ayrıldığı elin esrimesi
dünyaya geri gelmiş
dağ lalesi
alamet
ve zamanın reddi

11.
benim kafamda
bizim kafamızda
bir at rüzgâr yapar
benim kafamda
eşanlamlı gülüş
ama yer değiştirmiştir benim kafam
söz saçılmış yüzü yalanlar
yiterim bir arvanada oturmadığım günden
bu yana
haykırır ve el uzatırım
herkes eğildiğinde bir yumruk ekerim sırtlarına
tam arasına beşinci ve altıncı omurların
(bu bir alışmışlık sorunudur)
ama doğarız yeniden
hiçbir zaman sona ermez bu
toprak gövdelerinizin altında soyunur ve asılır
kalırsınız
anüs fallop borusundandır
göz kapatır ve bırakırsınız eli bulutların
alnına

12.
artık götürecek hiçbir şey yok
hayretten dona kalıyor anılar traş bıçağı önünde
sistematik işlevleri yok artık ağaçların
çiçekler kâğıttan değil artık
beş yıldızın yaşlı elinin gölcüğünde boğulur
yazgı

13.
dili olmayan çılgınlık
ve soğuk masa üstüne çıkar
açarım karnımı:
rakamlar
yabanarıları
ve çelikten bir ay.

SÜLÜK ŞEHİR

Açık şehir
beyaza
siyaha
sayıklıyor
senin büyük arterli sokakların iblislerini geri gönderiyor
havaya kalkmış eller
güneşe açılmış ağızlar
iniyor alınlarda günlük karaltılar ilk
çizgilere

Gece yıldızların gecesi değil

çaprazlamasına gece
genelevlerin eşiğinde uzayıp giden kadınlar
ilkyazsız kızlar kanıyor bir yaşamın
köşesinde
donarken cinsel organlar kokuşan
gövdelerde
Fakat çığlık karışıyor yavaş bir acıya
dolanıyor görünmez lifler

kaydedici kulak zarları her
tokalaşmada
her bakışta bir mikrofilm
her kahvede bir serum
gecikmeli göz kendini gösteriyor
fazladan bir göz metalik koltuk değneğinde dolanıyor
şehirde bir fuar
ve Surların çevresi
ayağa kaldırıyor taşları
suçluyor
çukurlar açıyor

senin okuduğun
senin yazdığın
senin söylediğin
senin düşündüğün

senin düşlediğin
senin çaldığın
senin susturduğun
senin tasarladığın

fişlenmiş
kısacası
zımbalanmış kart üzerinde

Uyku saatinde
koşuyur iki ayaklılar/
mezarlarından kaçmış
parça parça gösterirler kendilerini

(ŞEHİRDE ARTIK HİÇ IŞIK YOK. YALNIZCA
FOSFORLU GÖZLER ANIMSATIYOR ÖLÜMÜN IŞILTISINI.)

ellerinizi veriyorsunuz/
dizeler çıkıyor parmakların arasından
çıktığınız noktaya dönün:göçün çocukları paylarını
istiyorlar sizden
biraz da bir–zemzem suyu
fidyeyle kurtulma ve apansız bellek yitimi arasında yarı yolda
bırakıyor sizi
hareketli bir gecenin ardından görevinize dönüyorsunuz
ve gizlenerek çalışıyorsunuz. Çıplaksınız.
Bir çocuk kapıyı vurmadan giriyor içeri.
çalışma masanıza çıkıyor
bir bora gönderiyor size
tükenmiş önceden
tasarlanmış şimşekler taşıyan
uyarısız
hiçbiri

Ayağa kalkıyorsunuz
içiyorsunuz kanınızı
görkemli bir gövde

şehir yeniden kapanıyor
yükseliyor su.

ÖMER HAYYAM
Çeviren: Kenan Sarıalioğlu

"Bir çöl rüzgârı ömrümüz"

Ömer Hayyam, Türkçeye daha önce aralarında Yahya Kemal, Abdülbaki Gölpınarlı, Sabahattin Eyuboğlu ve daha birçok tanınmış şair ve çevirmenin aktardığı ünlü bir İranlı şair. Doğum tarihi kesin olarak bilinmiyor; ölüm tarihi ise 1122. Şairliğinin yanı sıra, matematikçi ve gökbilimci olarak da ün yapmış.

Yaşadığını dönemde yerleşik inançları ve değerleri kuşkuyla karşılayan Hayyam, dörtlüklerinde bu dünyanın güzelliklerinin tadını çıkarmayı önerir. Belli başlı bütün dillere çevrilen Hayyam'ı Batı dünyasına tanıtan, İngiliz şair Edward Fitzgerald olmuştur. Burada okuyacağınız yeni çeviriler ise, Kenan Sarıalioğlu'nun F. Toussaint'in Fransızca'ya Farsça'dan yaptığı çevirilerinden aktardığı örneklerden yaptığı çevirilerdir.

19.
Ey İçici,
Sonsuz kadeh! Sana kim biçim verdi bilmiyorum. Bildiğim sadece:
Üç ölçek şarapla
dolusun ve bir gün kırılıp gideceksin!
Niçin yaratıldın peki? Niçin mutlu oldun?
Ve niçin topraktan başka
hiçbir şey
değilsin!

20.
Bir çöl rüzgârı
ömrümüz! Akıp giden bir ırmak. Giden
günün, gelecek yarından bir farkı yok
benim için!

21.
Ne zaman
doğduğum, ne zaman öleceğim? Kim
hatırlıyor doğduğu günü? Kim bilebilir
öleceği ânı? Yaşamak: İki soru arasında,
unutarak her şeyi ve hiçbir şeyi
bilmeyerek!

22.
Bilgelik,
çadırlarını kuran Hayyâm, acının közüne
düştü! Kül oldu gitti... Azrail kesti
ipleri... Ve ölüm bir şarkıya sattı
şöhretini!

27.
Yaratılış
sırrını bildin, diyelim. Nedin alınyazın?
Tut ki Hakikat karşında, çırılçıplak!
Alınyazın nerde? Yüz yıl ömür
sürdün dertsiz çilesiz ve bir yüzyıl
daha bağışlandı, diyelim! Sonu
ne!

28.
Düşün:
Cankuşu kafesten uçtuğu gün, mutluluk
kapıya vururken, inecek perde! Nerden
geldin? Bilen var mı? Peki şimdi yolun
nereye?

33.
Durmadan
kurulup dağılan bu yerde hiçbir dost
arama. Güvenilir bir sığınak, hiç!..
Bırak, acı yüreğinde konaklasın. Olmaza
çâre arama... Kimse sana gülmeden
sen acıya gülümse,
yaşamana bak!

34.
Dönüyor
dünyanın çarkı, bilginlerin hesaplarına
aldırmadan... Yıldızları saymak boşuna!
Tek gerçek var önünde: Öleceksin ve
artık düş görmeyeceksin! Mezar kurtlarını
ve başıboş köpekleri
besleyeceksin!..

35.
Uykuya
dalmak üzereydim. Us, seslendi kulağıma:
"Mutluluk gülleri uykuda kokmazlar,
asla! Ölümün bu kardeşine teslim
olmaktansa, otur şarabını iç...
Ötede sonsuza dek uyuyacaksın
nasıl olsa!"

36.
Evrenin
ve yıldızların yaratıcısı, Acı'yı
yarattığında gerçekten aştı kendini!
Ey yakut dudaklar, ey gül kokulu
saçlar! Ne zamandan beri toprak
altındasınız?

41.
Dün, sana
verilmiş bir ödüldü. Yaşadın ve gitti...
Unut onu, mutlu ol. Hiçbir şey bekleme,
pişmanlık duyma. Ne olacaksa, ebedî
rüzgârın Talih'e göre çevirdiği kitapta
yazılı
unutma!

42.
Ben, her zaman
Ermişlerin veresiye mutluluğuna karşın
yaşam şarabının peşin coşkusunu seçtim
Gönlüm yok
uzaktan hoş gelen tambur sesinde!

47.
Şu gelincik,
bir Hükümdar'ın kanından alıyor, erguvâni
rengini! Bir çocuğun yüzünü
yıldızlarla donatan güzellik tanesinden doğuyor şu
menekşe!

48.
Binlerce
ve binlerce yüzyıl, kaç tanyeri ağardı,
ne güneşler battı! Nice binyıl dönüyor
yıldızlar! Ey insanoğlu, özenle, saygı
ile bas toprağa: Ezdiğin şu küçük yığın
yorgun bir delikanlının gözbebeğidir
belki!

49.
Irmak
kenarında ürperen bu nergis, bir
kadının dağılan dudakları değil
mi? Çimene hafifçe dokunsun
adımların... Kızıl lâleler gibi aydın,
güzel yüzlerin küllerinde filizlendi
bu nergis,
unutma!

50.
Dün, çarkının
önünde oturmuş bir çömlekçi gördüm.
Testinin göğsüne ve kulplarına biçim veriyordu.
Bir Sultan'ın kafatası ve bir dilencinin
elleriydi, ellerinde yoğrulan!

51.
İyi ve Kötü,
üstünlük kavgası yaparlar şu ölümlü
dünyada. Mutluluk ya da mutsuzluk,
talih işi. Ama, Gökyüzü sorumlu değil
bundan! Ne teşekkür eder o, ne suçlar.
Acımız ve sevincimiz, yansımaz
Gökyüzü'ne!

52.
Bugüne dek,
yüreğinde aşk gülü, kulağında Allah
sesi ve dudağında nedensiz bir gülümseme
ile kaldırdıysan kadehini,
boşa geçmemiş
ömrün, inan!

SOHRAB SEPEHRİ
Çeviren: İsa Nurazer

"Her şey gizli bir güliişiin arkasında"

1928'de Kaşan'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini orada yaptıktan sonra 1948'de Tahran Güzel Sanatlar Okulu'na girdi. 1953'te burayı birincilikle bitirdi. İlk şiir kitabı *Merg-i Reng*'i 1951'de yayımlayan Sepehri, 1957'de Avrupa'ya gitti ve İngiltere'ye uğradıktan sonra Paris'teki Ecole des Beaux–Arts'a yazılarak litografi çalıştı. 1960'ta Tahran bienalinde resim birinciliğini kazandı. Aynı yıl Japonya'ya giderek orada gravür çalışmaları yaptı. 1961'de *Avar-ı Afitab* ve *Şark-ı Anduh* adlı şiir kitaplarını yazan Sepehri, 1964'te Hindistan'a ve Pakistan'a giderek incelemeler yaptı. 1965'te Türkçe'ye de çevrilen *Seday-i Pay-i Ab* (Suyun Ayak İzi) adlı uzun şiirini yayımladı.

1967'de *Hacm-i Sabz* adlı şiir kitabıyla İran'ın en özgün şairlerinden biri olduğunu kanıtladı. 1969'da yeniden Paris'e giderek bienale katıldı ve daha sonra New York'ta Benson Galerisi'nde bir resim sergisi açtı.

1977'de bütün şiirlerini *Heşt Kitab* (Sekiz Kitap) adıyla yayımlayan Sepehri, lösemi hastalığından 1980'de öldü.

HİÇLİK ÇİÇEĞİ

gidiyorduk
ne kadar yüksek ağaçlar
ve ne kadar siyahtı seyir
bir yol vardı uzanmakta
bizden hiçlik çiçeğine
yamaçlarda bir ölüm, dağ başında bir bulut
kuşlar hayatın kıyısında
bir ezgi söylüyorduk: "sensiz dışa bir kapı, uzaklara bir bakış
ve bozkıra sesleniştim"
gidiyorduk, toprak bizden ürküyordu
ve zaman başımıza yağıyordu
gülümsedik: uçurum uyandı ansızın
ve kuytular şarkı sundu
sessiz kaldık
ve meraklı bir ovaydı, ufuk dolu bakışlarla
oturmuştuk, gözün uzaklarla dolu, elim yalnızlıklarla
ve yeryüzü uykularla
biz de daldık uykulara
diyorlar ki bir el sanki düşte çiçek derliyordu

YALNIZ OLSUN

bir gölgeye dönüştüm ve seslendim:
uçuşların, bakışların sınırı nerde
nerde "ben yok" zirvesi, "o"nun deresi
bir ses geldi: sessiz yürü
bir kuş uçtu, yalnız idi
dolup taştı hayranlığın sürahisi
bir ses geldi: zülal olsun! yalnızlık yalnız olsun!
seherin dağında elim"o"nu derdi, "o"nu derdi
bir ses geldi: ve güneşten bir saldırı
bir kayadan tırmandım... her adımda
daha güzel daha yalnız bir dünya
ve bir ses geldi: daha yüksek, daha yüksek
uzaklardan bir şarkı: ormanlar mı söylüyordu?
ve bir ses geldi: geliyorlar kuytular
ve bir oluk ürperişten
bir ses geldi: bir anıydı belirdi, ne kadar güzelleşti ova
"o" geliyor, tüm perdeler açılmalı
kapılar da
ve bir ses geldi: kanatlar da

KIRDIM KOŞTUM DÜŞTÜM

kapıları açtım
senin olan yankılara
birer birer yere serptim bakışlarımı
bakışımla dolup taşırdım varlığı
bir göletin kıyısında
siyah çamurun üstünde
gördüm gülüşünden bir parça
ve eğildim namaza
senin ânın gizli idi bir dikenin dibinde
kopardım serptim dünyaya
bir ezgi çalıyordum ağaçların tellerinde:
"kendinde yeşer kendine yayıl"
bir oluk açtım duanın saydam gecesinde serptim sırrın tohumunu
ve kırdım ben aldanışın askısını
hiçliğe koştum
ta ölümün yüzüne dek
bilincin çekirdeğine

düştüm acı kıyısına
parmaklarım yaşardı buluşmanın çiğinden
titriyordum
yamaçlardan bir rüzgâr esiyordu
yürüdüm onunla birkaç adım
karanlığın diplerinde
güneşten bir parça gördüm
aldım, yedim ve kendimden geçiyordum
bırakılmış düşüyordum

NARİN AYAK SESİ

bu bir dalga, suya düştü
o bir elma, yere düştü
ve bir adım durakladı... cırcır böceği söylendi
bir gürültü:gülüştüler
bir ziyafet bitirdiler
bir bakıştı uykularla dolup taştı
şu bir yolcu, yalnız gitti, bizsiz gitti
koptu bağlar:ben sabırsız bir salıncak
kırık testi:suyu bendim
işte bu taş:benle nerde bağlantısı
o bir arı:hani nerde bana doğru bir uçuşu
tasvir belli, ayna nerde
bu bir gülüş, dudak nerde
dalga geldi, deniz nerde
kokluyorum koku geldi
her taraftan halay geldi hu geldi
ben gitmiştim
gelen "o"ydu
gelen "o"ydu

İZ

ne sen ne dağ... sürekli kim?
hiçbiriniz!
hüzün! meyvesi hüzün bu bahçenin
sızan gam mı, söyle sızsın
sen susamış çanaksın
düşsün çiçek, sen kokusun
işte şevkin sarmaşığı! suvar doysun
o korkunun çocuğu! masal anlat uyusun
şu bilincin gelinciği
kopar onu dalından
düşerse taçyaprakları
bırak
düşsün
nemlendi tanrının gözü
olsun, olsun
tanrı senden yüksek değil
hayır, yalnız, daha yalnız!
dorukları dereleri sen eşit gör
açık değil, gizil gör!
bir ayet var uçuştan, bir kanat yok
bir şarkının ipliği var, kimse yok
bu bir yankı:bir düştü o, uçtu gitti
ayak sesi:bir sırdı o, kapımızı çaldı gitti
düşünce neydi:bir ahıra yem ettiler o düşünce neydi ki:
yalnızlık ne:bir yalağa su döktüler
bu akarsu:ondan daha sadeyiz biz
bu bir gölge:daha alçakgönüllüyüz
ne sen ne ben
süremeyiz sonsuza dek
aç o nemli gözlerini
ölüm geldi
aç kapıyı!

AYDINLIK, BEN, ÇİÇEK, SU

ne bir bulut, ne bir rüzgâr
oturmuşum
havuz yanı başımda
balıkların gezintisi
aydınlık, ben, çiçek, su
ve hayatın pırıl pırıl salkımı

annem reyhan derliyor
ekmek, reyhan ve peynir
bulutsuz bir gökyüzü ve nemlenmiş petunyalar
kurtuluş yakınlarda:bahçenin çiçekleri arasında
nasıl da ışık okşayışlar dökmekte
o bakır tasa
merdiven duvardan daha yüksek
sabahı yere taşımakta
her şey gizli bir gülüşün arkasında
zaman duvarında bir delik var
yüzüm belli o delikten
bir şeyler var, bilmiyorum
koparırsam bir bitkiyi ölecektir biliyorum
yükseklere tırmanıyorum
kanat dolup taşıyorum
bir yol belli karanlıkta
fener dolup taşıyorum
ışıktan, kumdan, ağaçlardan, direklerden
taşıyorum
yoldan, nehirlerden, köprüden, dalgalardan
ve yaprağın suya düşen gölgesinden
ne kadar yalnız içim benim!

GÜZEL YALNIZ GECE

dinle:dünyanın en uzak kuşu
ötmekte
gece apaçık ve apaydın
sardunya çiçekleri
ve mevsimin en sesli dalı
dinlemektedir ayı
binanın önü merdiven
kapı, elinde fener
ve sonsuz esen rüzgâr

dinle:adımlarına seslenmekte
bir yol ta uzaklardan
karanlığın süsü değil gözlerin
silk göz kapaklarını
al ayakkabılarını
ve gel
ayın tüyleri parmak uçlarını uyarıncaya dek
zaman seninle oturacak bir keseğin üzerinde
ve gecenin mezamiri
bir parça şarkı gibi
emecektir vücudunu

orada bir aziz var
bak diyecek:aşktan nemli bakışa ulaşmak
en güzel şey!

ADRES

"arkadaşın evi nerede?"
gün çıkarken sordu atlı
durakladı gökyüzü
yoldan geçen sundu karanlığına kumun
ağzındaki ışık dalı
şöyle dedi, göstererek bir kavağı:

"bak! varmadan o ağaca
bahçe dolu bir sokak var
daha yeşil tanrımızın düşlerinden!
ve orada aşk mavidir
sadakatin tüyleri dek
erginliğin arkasından çıkan sokak
gideceksin sonuna dek
döneceksin o yalnızlık çiçeğine
o çiçeğe birkaç adım daha kala
duracaksın
o sonsuza akan fıskıyesi önünde
mitosları yeryüzünün
saydam bir korku
kaplayacak vücudunu
akıcı samimiyetinde uzayın
bir hışırtı duyacaksın
bir çocuğu göreceksin tırmanıyor çam ağacına
ve almaya çalışıyor bir civcivi
o ışığın yuvasından
ve soracaksın:arkadaşın evi nerede"

EMILY DICKINSON
Çeviren: Nazmi Ağıl

"Bir kitap kadar elverişli değildir hiçbir gemi
Uzak ülkelere götürmek için bizi"

Emily Dickinson 1830'da Massachusetts'de Amherst'te doğdu. Dedesi Amherst Koleji'nin kurucusu, ünlü bir avukat olan babası aynı kurumun yöneticilerindendi. Kendisinden "Amherstl'ü Rahibe" diye sözedilen Emily Dickinson, ortaöğrenimini Amherst'te tamamlamış, ama edebiyat konularında kendini yetiştirmiş bir insandı. Gençliğinde daha çok erkeklerden oluşan bir aydınlar çevresine girmekten de çekinmemişti. Ancak hayatının son yirmi beş yılını ailesinin dışına çıkmadan, yalnızlık içinde geçirdi. Sağlığında pek az şiiri yayımlanan Emily Dickinson'ın yazmış olduğu çok sayıdaki şiirleri 1866'da, ölümünden dört yıl sonra 1890, 1891 ve 1896'da üç kitap halinde yayımlandı. Şaşırtıcı imgeleri ve eğretilemeleriyle, yaşadığı dönemde gerçek değeri anlaşılmayan Emily Dickinson, bu özellikleriyle Modern Amerikan Şiiri'nin öncülerinden biri sayılır.

4
Bir sopa kıramaz kalbi
Ne de bir taş
Gözle görülmeyecek kadar
İncecik bir kırbaç

Sihirli yaratığı
Yere yıkıncaya kadar kamçıladı,
Ne var ki açıklanamayacak kadar
Soyluydu kırbacın adı.

Çocuğun vurduğu kuşun
Büyüklüğündendir ancak
Kendini öldüren taşa
Türküler yakmak.

5
Karanlık kalır hep acının bir yanı
Hatırlayamaz doğumunu
Düşünse de sabah akşam,
Ya da o doğmadan önce var mıydı yaşam.

Kendinden başka geleceği yoktur–
Onun sonsuz ülkeleri kapsar–yeni
Acı dönemlerini görmek için–
Aydınlatılmış geçmişini.

8
Zaman acıları dindirir derler
Hiç dindirmedi zaman,
Gerçek acılar güçleniyor
Kaslar gibi, büyüdükçe insan.

Zaman bir acılar sınavıdır
Ama çare değil, eğer
Böyle olsaydı ne dert
Kalırdı şimdiye, ne dertten eser.

...
Ne küçük bir şey ağlamak
İç çekmek kadar kısa,
Yine de kadınlı erkekli
Buncacık şeylerden ölürüz nasılsa.

Son nefes ilk nefestir
Öldükleri ana kadar hiç yaşamayanlara,
Yaşasalardı ölmüş olacaklara ancak
Öldüklerinde can bulanlara.

...
Ben hiç kimseyim! Sen kimsin?
Sen de mi hiç kimsesin?
Biz bir çiftiz öyleyse – Şışş, sakın ha!
Biliyorsun, ayırırlar bizi yoksa.

Ne ürkünç birisi olmak,
Ne kadar halk işi bir kurbağa
Gibi ömür süren gün boyu, adını tekrarlamak
Hayran bir bataklığa

20
Ölünün çıktığı evde
Ertesi sabah telaşı,
Yeryüzünün en ciddi
Tutulan uğraşı,–

Rafa kaldırılması sevginin,
Kalbin süprülüp, temiz
Kıyamete kadar
Kullanmak istemeyeceğimiz.

27
Naralar atıp döğüşe dalmak
Cesaret işi,
Çok daha şereflidir yalnız göğsünde
Acının süvarisini koşturan kişi.

Kimsenin ruhu duymaz, oysa kazanmıştır,
Kaybeder, kimseler kulak asmaz,
Kapanırken gözleri onu hiçbir
Millet şehidim diyerek bağrına basmaz.

İnancımız odur ki böylelerinin peşinden
Melekler gider, gösterişli alaylar
Halinde, saf saf, uygun adımda,
Üniformaları kar.

178
Korkarak gözden geçirdim küçük hayatımı–
Yitip gidecek ne varsa harman
Edip ayırdım benimkisi gibi başlar
Rüyaya yatırılana dek kalıcı olanlardan.

Sonrakileri bir ambara koydum–
Uçup gitti öncekiler.
Bir kış sabahı varıp baktım ki
Eyvah –hazineler

Değerindeki samanım yoktu "iskelede"–
"Kirişin" üstünde yoktu saman–
Umut dolu bir çiftçiydim–
Bir 'sinik' oldum her şeyden şüphe duyan.

Bir hırsızın işi mi bu–
Rüzgârın işi mi–
Tanrı'nın parmağı mı var–
İşim bunu bulmak şimdi!

Böylece başlıyorum araştırmaya!
Ya sen Yürek bir sorun var mı?
Yerin, sana Aşkın sağladığı
Küçük ambar mı?

241
Acı dolu bir bakışı severim,
Gerçek olduğunu bilirim de ondan,
Sarsıntı geçiriyor gibi ya da
Bir sancısı varmış gibi yapmaz insan.

Gözler bir kere sırlanır –ve bu Ölümdür–
Taklit etmenin imkânı mı var?
Yapmacıksız ıstırap tarafından ipe dizilir
Alnın üstünde biriken boncuklar.

520
Ben ölüm için duramadığımdan
O benim için nazikçe durdu,
Bir o, bir ben vardık arabada,
Bir de Ölümsüzlük gidiyordu.

Yavaşça ilerliyorduk, acelesi yoktu,
Çalışmak, aylaklık da ne?
Kaldırıp bir kenara koymuştum
Dayanamayıp nezaketine–

Okulu geçtik, avlusunda halka olmuş
Çocukların boğuştuğu –teneffüs saati–
Dikkatle bakan buğday tarlalarını geçtik,
Güneşi geçtik–günün batma vakti–

Ya da–o bizi geçti– daha doğrusu,–
Çiğ damlaları bir ürpertiyle geldi,–
Bir ağdan ibaretti çünkü elbisem–
Başlığım sadece bir tüldü–

Bir toprak kabartısı gibi duran
Bir evin önünde durakladık–
Neredeyse görünmüyordu çatı,
Kornişleri –gizliyordu toprak–

Aradan yüzyıllar geçti –ancak
O tek günden kısa geliyor şimdi,
Ki o gün, atların kafalarının sonsuzluğa dönük
Olduğundan ilk şüphelenişimdi.–

754
Hayatım hep kıyı köşede
Dolu bir tabanca olarak durdu–
Ve yanımdan geçen sahibim
Tanıyıp bir gün beni götürdü.

Ve şimdi kraliyet korularında dolaşıyoruz,
Ve şimdi karacalar avlıyoruz beraber
Ve ne zaman konuşsam onun adına
Hiç beklemeden cevap veriyor dağlar.

Ve ne zaman gülümsesem vadide
Pırıl pırıl ışıyor sımsıcak bir nur–
Sanki Vezüv benzeri bir yüz
Hoşnutluğunu belli ediyor.

Ve efendimin başını koruyorum
Güzel günümüz bitip de gece olunca,
(Eider) Deniz ördeği tüyünden derin yastığı
Paylaşmaktan bu daha iyi bence.

Ölümcül düşmanım ben de onun düşmanlarına
Üstüne düşmüşse gözümün kıskanç bakışı
Ya da sallamışsam buyurgan parmağımı ona
İkinci kez davranamaz o kişi–

Ondan daha uzun yaşayacağım belki
Ama o yaşamalı –benden– daha çok
Öldürmeye gücüm yeter de çünkü
Ölmeye dermanım yok–

1263
Bir kitap kadar elverişli değildir hiçbir gemi
Uzak ülkelere götürmek için bizi.
Ve hiçbir atın şaha kalkmış
Bir sayfa şiire ulaşamaz hızı.
En yoksullar bile katılabilir bu tura
Kaçak yolculuk etmelere son,
Ne kadar hesaplı şu
İnsan ruhunu taşıyan fayton.

1278
Sisler içinde dikiliyordu Dağlar–
Aşağılarda vadiler duruyordu,
Gökyüzü ve nehir –gönüllerince,
Biri oyalanıyor, diğeri yürüyordu.

Dinleniyordu Güneş–
O kadar ilginç değildi artık
Onun için Ateş.
Çimenlerle laflıyordu Alacakaranlık.

Öyle yumuşacık
Bir akşamdı ki tenimize değen,
Ne iyi komşu dedik
Şu Görünmeyen.

1333
Baharda biraz çılgınlık
Krallara bile verilir salık,
Ama bu nefis manzaraya
Bütün bu yeşil cümbüşüne veya
Kendisininmiş gibi bakan
Soytarının hali yaman!

...
En tatlı şeydir başarmak
Müzmin mağluplar için,
İçiyorsan nektarı mutlak
Yanıyor demektir için.

Bu gün bayrağı taşıyan
Mor cüppelilerin hiçbiri
Onun kadar ayan beyan
Tanımlayamaz "zafer"i:

Yenik düşmüş, can
Çekişiyor –evet,
Zafer ezgileri çalınıyor uzaktan
Yasaklı kulağına, acı veren ve net.

1599
Zarar gelmez gürleyen sudan
Tehlike durgun sudadır
Derinlerinde çünkü Doğa'nın
En ölümcül sebebi pusudadır.

...
Uyuyor görünen engin
Suların ne kadar derin
Olduğundan şüphe niye?

Kararsız bir Tanrı tarafından
Ateşe verilmiş olamaz bu mekân
Sonra da söndürsün diye.

1764
En hüzünlü ses en tatlı ses
En çılgın ses büyüyen,–
Kuşların sesidir baharda,
Gece hoş bir tat bırakıp giderken.

Mart'la Nisan arasındaki çizgi–
O büyük sihirli sınır
Ötesinde Yaz, nefes alsa duyulur
Yakınlıkta, kararsızlıklar yaşamaktadır.

Bir zamanlar bizimle eyleşen
Dostları hatırlatır bir bir,
Ki ayrılığın kara büyüsüyle büyüyen
Hasretleri artık insafsızca derindir.

Yasını tuttuğumuz ne varsa
Hatıra gelir yeniden,
Ötmesin isteriz kuşlar
Sussun isteriz bu siren.

Bir kulak deşebilir bir kalbi
Bir mızrak kadar kıvrak,
Keşke kalbe bu kadar tehlikeli
Bir şekilde yakın olmasaydı kulak.

AMİNA SAÏD
Çeviren: Halil Gökhan

"Yarın güneş.. yanıbaşında olacak kendinin"

Amina Saïd, 1953 yılında Tunus'ta doğdu. Paris'te yaşıyor ve çalışıyor. 1976 yılından bu yana dergi, antoloji, kişisel ve ortak kitaplarda şiirleri yayımlanıyor

1989 yılında *Feu d'Oiseaux* adlı şiir kitabıyla aldığı Jean-Malrieu Ödülü'yle dikkatleri çekmişti. Şiirin yanı sıra masal ve öyküler de yazıyor.

Amina Saïd'in, 1988 yılında yayımlanan *Sables Funambules* adlı kitabında desen olarak Abidin Dino'nun monotipleri kullanılmıştı. Yine, 1985'te yayımlanan *Métamorphose de L'île et de la Vague*'ın önsüzünü Abdellatif Laabi kaleme almıştı.

Amina Saïd, 1994 Mayısı'nda Fransa'da, La société des Gens de Lettres'in verdiği Charles Vildrac Şiir Ödülü'nü Le Dé Bleu Yayınları'nda çıkan *L'une et L'Autre Nuit* (Biri ve Öteki Gece) adlı şiir kitabıyla aldı.

İP CAMBAZI KUMLAR

(...)
ağaç
bir el gibi sinirlenmiş
ışıkta doğarken

yaşıyor şafak
ve rüzgâr
gezici ateşlerimizi
üfüren

kat ediyor bizi ufuk
peki ya güneş?

bir sonsuzluktan ötekine
doğuşumuza bakıyoruz
kenarları hiçlikle işlenmiş gözkapakları

yaşıyor ağaç
ve adımlarımızın
derisi yüzülmüş yollarında
izleri susturan
zaman

bir güneş doğuyor
bizi insan ilan eden

bir sonsuzluktan ötekine
gözcü kalıyor yürek
çarpan bir toprağa
geçiyoruz kentlerin bizi
topraktan
uzaklaştıran
uzamını

kollarımızın ucunda
devriliyor ufuk
kumdan kanatlar gibi

yalnızlık
yol döşüyor bize

bildik hasatların
sınırlarına vardığımızda

kara özsulardan
bir haşhaş
tutuşması var dudaklarımızın

gözünü açtığında
mavi olan
tek bir taşın tınladığı
açık boşluk
gözlerimiz arasında

(1988)

BİRİ VE ÖTEKİ GECE

(...)
uykusuzlukların kaynağı
tükenmeyecek bir tek

düşlerimizin önünde
yürüyerek
geçiyoruz

sahte bulutlardan
tutuşmuş gibi
çatlak ellerimiz

kortejler
doğu yönünde

gece benim gecem
derin ve paylaşmasız

bir ışıltı kırışır onda

yarın güneş
yanıbaşında olacak kendinin

çarklarını ekleştirerek

gece karşılıyor
bir gün artığını

her gözkapağının altında
bozguna uğramış bir göktaşı

ruhun
gergin kayışları

işleyen eller
düzenliyor ânı

beni rahatsız eden uyum
sevinci atamıyor başından

titremiş dümen suyu
ışığın

gece karşılıyor
bir gün artığını

bir davranış bize açıklıyor
bir sözcüğü
ve ortaya çıkıyor düş

coşkunun bakışında
dünyanın ağırlığı

bir yankı gibi
gizli bir şarkı

toprağın yeşili altında
bütün yaşamın kanı

fethedilmiş yerinde
birliktesin

gündüz yürüyüşçüsü
aşılmış koyu karanlıklar

açılması için
bizim gözlerimizin
senin gözlerini kapatman yeter

ve bir gözyaşı her zaman

insanlar haykırıyor
gerçek adlarını

onları içinde tutmayacak
çemberi çiziyor adımları

onların adları neymiş
duyuyor musun

en sonra gidecekler
az sonra gelecekler geri

başka yıkımlar için
birbirlerinden ayrılıyorlar

gök yüksekliğinde
bir talihtir bu

mavi teraslar
geceye yol verirler

gözünü kamaştırır heyecan
açık gözlü uzayın

yıldızlar kalburunun

mutlu bir hüzün
esrarlı acıya göre
uyarlar kendini

bir bir gelirler gömmeye
tarifsiz yüzlerini
suskuya kadar

bir tek ben kurarım kendimi
bu durumda

müziğe yatkın bir suda
istek duyan yansıma

sessizliğin titreşen dinginliğinde
ahengi fethedersin

sabah bomboş mu olacak
haberin yok

(1993)

LEAN NIELSEN
Çeviren: Murat Alpar

"Bu ağaç bir özlem/kendisi bilmese de"

"Danimarka'nın emekçi ozanı" diye bilinen Lean Nielsen, ilk şiir kitabı *Fru Jensen in memoriam*'ın (1969) arka kapağında, kendini şu dizelerle tanıtıyor:

"Lean Nielsen havayı ilk kez
28.1.35'te ciğerlerine çekti.
Serbest iş pazarında kariyerine başladığı zaman
14'ündeydi. Tarım işçiliği eğitimi, ayakçılık,
orman ve maden işçiliği; her türlü işçiliği yaptı.
Öğretmenler, denetmenler, yönetmenler, kaptanlar,
mal sahipleri ve iyi kötü her tür ustadan
tinsel ve tensel öğrenim gördü.
O günlerde İncil'i ve Bütün Dünya dergisini
durmadan okur; ücret artışına, özgür dünyaya inanırdı.

Şimdiyse inanıyor ki, Danimarka emekçileri bir gün
tartışmaya başlayacak, bu ücretli bu sınıflı düzen nasıl yıkılır;
insanlara ve çalışmaya saygı gösteren,
dayanışma içinde, toplumcu bir düzen
nasıl kurulur diye.
Sıradan, saf ve geç ergenleşmiş
olmasının yanı sıra,
şiirlerinde bulacağınız
kişidir Lean Nielsen."

Gerçekten de Lean Nielsen'i, bütün yaşantıları ve deneyimleriyle, şiirlerinde bulabiliriz. Emekçi bir ailenin çocuğu olan ozanın yaşantıları, Danimarka emekçisinin yaşantılarıdır. Şiirlerinde düzene duyulan kırgınlığı, yaşama sevincini, ölüm ile acılar karşısında insanoğlunun duyduğu umarsızlığı yansıtır.

BENİM İÇİN ŞİİR

şu annenin bebeğini
kucağıma vermesi
ve benim bu küçücük varlığı
kollarımda tutmamdır

Daha üç günlük bir kız,
yumuk gözlü, sarı saçlı,
yumuk yumuk parmaklı,
ayakları
kimbilir nerelere
götürecek onu dünyada

İşte bu
4 kiloluk varlığın içinde,
büyüten açlıkla birlikte
yaşam için gereken
her şey var

Tutup yüzüme
kaldırıyorum onu,
sözcükleri, yaşamın yarattığı
türlü türlü sesleri
dinleyecek kulağından öpüyorum

O denli büyük ki
yeni bir insan, o denli
güçsüz ki, buralarda
ne savaş ne açlık
olmadığı için
güçlük çekmeden
büyür, diyorum

Sessiz bir yağmur
yağıyor dışarda,
yağmur suyunu
emerek doyasıya
büyüyor canlılar.

BENGİLİK

İncil okuduğum
bir akşam
bengiliğin
ne olduğunu
anneme sordum

annem dedi ki
yılda bir kez
kocaman bir dağa
doğru uçup
dağın tepesinden
gagasıyla
bir taş alarak
uçup giden
bir serçe düşün

işte bu serçe
böylece
bütün dağı
taşıdığında
bengiliğin
bir saniyesi
geçmiş demektir.

KANARYALAR

helsingör'de
istasyonun bulunduğu
sahil yoluna doğru yürüyorduk

içinde teyzemin armağanı
iki kanarya ile
bir kafes vardı elimde

kafesin dibi çıktı birden
kafesten kaçan kuşlar
denize doğru uçtu

biraz uçmuşlardı ki
martıların
saldırısına uğradılar

kanaryaların
küçük sarı tüyleri
havaya dağıldı ilkin
sonra yok oldu hepsi

kuşların
kısa süren özgürlüğü
çok üzdü beni

ÇANTA

yazı masasının çekmesinde
timsah derisinden
küçük bir çantayı
saklardı annem

çantanın içinde
ışıkta döndürüldüğü zaman
mavimsi kızılımsı
menekşe rengi
ışıklar saçan
saydam taşlı
bir süs iğnesi vardı

bir de gümüş kakmalı
fildişinden
bir yelpaze
gülümseyen
diz kırarak selam veren
bir balerin resmi vardı
yelpazenin ipeğinde

çanta süs iğnesi
ve yelpaze
çekmede dururdu
bu nesnelerin annem
hiçbirini kullanmazdı

çantanın derisine
her dokunuşta
bu derinin sahibi timsahın
nil nehrinde yaşamış
ve belki de insan yemiş
olduğunu düşünürdüm

FABRİKA AVLUSUNDAKİ AĞAÇ

Fabrikada kart basmadan
besin emiyor kökleri.

Ücret almadan
fışkırıyor dallarından
yapraklar.

Acı çekmeden
değişiyor yaprakların rengi
mevsime göre.

Korkusuzca
bırakıyor dallarını
soğukta çırılçıplak.

Kasalar arasında
avluda durmasına
karışmıyor hiç kimse.

Bu ağaç bir özlem
kendisi bilmese de.

FRU JENSEN IN MEMORIAM

Adı
Fru Jensen'di
altmış beş yaşındaydı,
fabrikada
çalışmıştı
otuz yıl.
Emekli aylığı
yetmiyordu.
Geçmek
bilmiyordu zaman.
Pencerin yanında
otururdu
televizyon vaktine dek,
ama bir şey
yokken televizyonda,
hayır,
geçmiyordu saatler,
zaman kısırdı.
Bir gün
zamanı
kendi eliyle
kırdı.

HAZİRANDA BİR GECE

Gökyüzünün altında
ışıltılı bir evrende
dolaştım bu gece
yol boyundaki ağaçlardan
uyuyan insanlardan
ve uyuyan kuşlardan
bir sevginin bana doğru
aktığını duydum

pervaneler otlar ve bulutlardan
geliyordu bu sevgi
ve bir an
anılar ve suçluluk
duygusundan arınarak
bu sevgiyi çevreme yansıtmanın
sevincini tattım

bir çam sallanıyordu ilerde
gövdemi kucaklıyordu yel
bense durup yakardım bütün canlılar
acılar ve yalnızlığı yensin diye

LESBOS

Tatlı iri elmalarla bizi beslerken
durmadan gülümseyen konuşkan iri yarı
bir Yunanlı'nın arabasıyla
bir balıkçı köyüne doğru gidiyorduk

Bozuk bir İngilizce
konuşuyordu Yunanlı
ben de öyle konuştuğumdan
kolayca anlaşıyorduk

Sonsuz göğün altında
vakit akşamdı
kahverengi mavi ve kızıldı ortalık
zeytin ve çam ağaçları vardı her yerde
birden İsa'dan 600 yıl önce
Sappho'nun bu yörede
bir ozanlar okulu
kurduğunu düşündüm

Yaşamış olduğu yeri
sordum Yunanlıdan
parmağıyla pencereden
dışarıyı gösterip
birkaç kilometre ötede
Sappho'nun evinden
kalıntılar olduğunu söyledi
istersek bizi hemen
oraya götürecekti
ama yorgundu herkes

30 yıl önce okuduğum
Sappho'nun elinden çıkmış
bir şiiri anımsadım:

GECE YARISI

Hem Boğa Burcu'ndaki yedi yıldız
hem dolunay battı şimdi,
vakit gece yarısı, akıyor zaman,
uzanmış yatıyorum burda yapyalnız.

İlk okuduğumda bu şiiri
çağlar içinden akarak
gidip Sappho'nun yanına yatmak
onu sevmek okşamak
göksel yalnızlığından kurtarmak
isteğini duymuştum,
kollarının arkasında belki
ateşli bir kadın
bulacaktım kimbilir

20 KRON YOLLADIM

İnsan haklarımı bu yıl
nasıl kullandığını soruyorsun

30.000 kron vergi ödedim
45.000 kron içkiye verdim
20.000 kron da sigaraya

Meyhanelerde bira ısmarladım susayanlara
böyle gitti sanırım 1.000 kron da

100 kron kadar da sokakta karşılaştığım parasızlara

Kilise aracılığıyla bir de
20 kron yolladım
açlık çeken ülkelere.

HUGO VON HOFFMANNSTHAL
Çeviren: Leylâ Serdaroğlu

"Uyku sersemi uçan bir güvercine"

Oyun, deneme yazarı ve şair Hugo von Hofmannsthal, 1 Şubat 1874'de Viyana'da doğdu, 15 Temmuz 1929'da Viyana yakınlarında Rodaun'da öldü. Lirik şiirleri ve oyunlarının yanı sıra, Richard Strauss'un operalarına yazdığı librettolarla da uluslararası ün kazanmıştır. Bir banka müdürünün tek çocuğuydu. Viyana'da hukuk öğrenimi gördü. On altı yaşındayken Loris takma adıyla yayımladığı ilk şiirleri, düşsel nitelikleri ve büyülü çağrışımlar yaratan dilleriyle geniş ilgi topladı. Ancak olgun bir şairin elinden çıkabilecek büyük bir biçimsel ustalık ürünü bu şiirleri, onun yaşında bir gencin yazmış olması çoğu kişiye inanılmaz görünmüştü. Hofmannsthal zorunlu askerlik hizmetinden sonra akademik kariyer yapmak amacıyla Roman dilleri okudu. 1901'de evlendi ve serbest yazar olarak çalışmaya başladı.

1891–99 arasında, Maurice Maeterlinck'in durgun yapılı oyunları, Robert Browning'in dramatik monologları ve Alfred de Musset'nin "proverbes dramatiques"inin (atasözüne dayanan kısa güldürü) etkisiyle kısa manzum oyunlar yazdı.Şiirleri kadar başarılı olan bu kısa oyunlar, görünüş ve gerçeklik, geçicilik ve zamanın sınırlarını aşma, insan kişiliğindeki süreklilik ve değişim gibi, Hofmannsthal'in sonraki yapıtlarında da sık sık ortaya çıkan temalara ilişkin lirik düşünceler içeriyordu. Ama 20. yüzyıl başlarında Hofmannstal "*Ein Brief*" (1902; Bir Mektup) adlı denemesinde, katışıksız şiirsel biçimlere karşı çıktı. Bu deneme, yalnızca onun kişisel açmazının bir ifadesi değil, aynı zamanda 19. yüzyıl sonunda estetik simgeciliğin içinde bulunduğu açmazın da gözler önüne serilmesiydi.

Bu geçiş ve arayış sırasında Hoffmannsthal, Elizabeth dönemi tiyatrosuyla klasik tragedya biçimlerinden yararlanarak deneysel çalışmalar yaptı. Viyana lehçesiyle yazdığı ve konuları çağdaş Avusturya toplumunda geçen komedile-

rinde ahlaksal sorunları ele aldı ve Gerçekçilikle üstü kapalı bir simgeciliği iç içe kullandı. Avrupa uygarlığının I. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşadığı bunalım ve çözülmeyle ilgili düşüncelerini *Der Turm* (1925; Kule) adlı siyasal oyununda ve Batı kültürünün geleceği konusunda kehanetler içeren çeşitli denemelerinde dile getirdi.

Hofmannstahl, Habsburg hanedanının çöküşü karşısında, bir yandan Avusturyalılığa daha sıkı sarılırken, bir yandan da Avrupa geleneğine bağlanmıştı. Gittikçe gelişen sanat anlayışı içinde, ilk yapıtlarındaki inceliği ve aşkın güzellik duygusunu korumakla birlikte, 20. yüzyıla ayak uyduramadı. Çeşitli yazıları Türkçede *Seçme Yazılar* (1950) adı altında yayımlanmıştır. Ayrıca şiirlerinin bir bölümü de çevrilmiştir.

YÜZÜN

Doluydu yüzün düşlerle
Ben sustum ve suskun bir titreyişle baktım sana.
Nasıl da birden canlandı! Geçmiş
Gecelerde kendimi tümüyle bir kez verdiğim.

Aya ve o sevgili vadiye,
boş eteklerde birbirinden uzak
cılız ağaçların olduğu ve aralarında
alçak küçük sis bulutlarının dolaştığı.

Ve sessizlikten gelen o hep serin
ve hep yabancı gümüş beyazı suları
ırmağın akıttığı – nasıl da canlandı birden!

Nasıl da canlandı birden! Çünkü bütün bunlara
ve onların – o verimsiz – güzelliğine
büyük özlemle verdim kendimi
tıpkı şimdi senin saçına bakarkenki gibi
ve gözkapaklarının arasında bu pırıltı!

KÜÇÜK BİR ÇOCUĞA DİZELER

Senin gül renkli ayakların büyüyor
Aramak için güneş ülkelerini;
Güneş ülkeleri açık!
Orada suskun ağaç tepelerinde
Asılı kalmış asırların havası,
Tükenmez denizler
Hâlâ; hâlâ orada.
Ebedî ormanın kenarında
İstiyor musun tahta çanaktaki
Sütü kertenkelę ile paylaşmak?
Olacak bu neşeli bir yemek
Neredeyse yıldızlar içine düşecek!

Ebedî denizin kıyısında
Kendine çabuk bir oyun arkadaşı bulursun:
Dost canlısı, iyi yunusu.
O sana doğru sudan çıkacak,
Ve bazen o görünmese de,
Ebedî rüzgârlar
Senin gözünden fışkıran yaşları durduracak.
Güneş ülkelerinde
Eski, yüce zamanlar
Daima var, hâlâ orada!
Gizli gücüyle güneş
Senin gül rengi ayaklarını biçimlendiriyor
Onun ebedî ülkesine gidebilesin diye.

DÜNYANIN SIRRI

Derin kuyu biliyor
Bir zamanlar herkes derin ve sessizdi
Ve herkes de bunu bilirdi.

Büyülü sözcükler gibi tekrarlanan
Ve temelde anlaşılmamış
Şimdi ağızdan ağıza dolaşıyor.

Derin kuyu biliyor
Onun içine eğilip bir adam anladı.
Kavradı ve sonra yitirdi.

Ve delice böyleniyor, bir de şarkı söylüyor
Onun karanlık aynasına
eğilmiş bir çocuk ve uzaklaştırılmış.

Sonra bu çocuk büyümüş kendisi hakkında hiçbir şey bilmeden
Ve bir kadın olmuş, birinin sevdiği
Ve sevgi gibi güzel veren.

Sevgi ne kadar derin bilgi veriyor!
O zaman derinden sezdiğimiz şeyleri
Onun öpüşünde anımsıyoruz.

Sözcüklerimizin içinde
Dilencinin ayağı çakıl taşlarına böyle basıyor
Kıymetli bir taşın kıskacında.

Derin kuyu biliyor
Ama bir zamanlar herkes bilirdi
Artık bir düş daireler çizerek dolaşıyor.

GÜN DOĞMADAN

Solgun ufukta, içine kapanmış titreyen
fırtına var şimdi.
Hasta şimdi düşünüyor: "Gün ağardı! Artık uyuyacağım."
ve yanan gözkapaklarını kapatıyor.
Şimdi ahırda genç inek burun deliklerini
serin şafak kokularına uzatıyor. Şimdi
sessiz ormanda hiç yıkanmamış serseri
bahar yapraklarından yapılmış yatağından
kalkıyor ve küstah eliyle bir taş daha atıyor
uyku sersemi uçan bir güvercine,
ve taş tek bir sesle, ağır, yere düşünce, korkuyor.
Şimdi su, sanki uzaklaşmış gecenin ardından gitmek istercesine
karanlıklara atılıyor, kimsenin yandaşı olmadan,
vahşi ve serin bir solukla; bu arada orada
Mesih ve annesi yavaşça, yavaş sesle
köprücüğün üstünde konuşuyorlar: Yavaş sesle,
gene de o küçük konuşmaları ebedî
ve yıkılmaz ötedeki yıldızlar gibi.
O sırtında hacını taşıyor ve yalnızca "Annem!." diyor
ve ona bakıyor ve annesi
"Ah, benim sevgili oğlum!" diyor.
Şimdi gökyüzü ile yeryüzü sessiz, sıkıcı
bir konuşmada. Sonra
ağır, yaşlı bedeni bir titreme sarıyor:
Kadın yeni günü yaşamaya hazırlanıyor.
Şimdi hayalet gibi şafak söküyor.
Şimdi birisi ayakkabısız, bir kadının yatağından çıkıyor,
bir gölge gibi koşuyor, bir hırsız gibi,
pencereye tırmanıp kendi odasına giriyor
duvardaki aynada kendini görüyor ve birden
bu solgun, sabahlamış yabancıdan korkuyor,
sanki bu kişi bu gece
bir zamanlar yaşamış iyi çocuğu öldürmüş
ve şimdi ellerini yıkamaya gidiyor,
kurbanının testisinden alay edercesine,
Onun için gökyüzü bu kadar sıkıcıymış
ve havadaki her şey bu kadar tuhaf.
Şimdi ahır kapısı açılıyor. Ve şimdi gün doğuyor.

İKİSİ

Elinde taşıyordu kız, kabı
Çenesi ve ağzı benziyordu kenarına kabın
Yürüyüşü o kadar hafif ve emindi ki
Kaptan yere bir damla bile düşmedi.

Erkeğin eli o kadar hafif ve sağlamdı ki
Genç bir ata binmişti
Ve aldırmaz bir ifadeyle
Atın titreyerek durmasını sağladı.

Ama kızın elinden
Hafif kabı alması gerektiğinde,
Bu ikisine de zor geldi:
Çünkü ikisi de o kadar titriyordu ki
Ellerin birisi öbürünü bulamadı
Ve koyu renkli şarap yere döküldü.

BÜYÜLÜ BİR DÜŞ

Bir inci kolyeden sonra görkemli
Ve sabah rüzgârında genç deniz kadar cesur
Böyleydi yüce bir düş – ben onu bulduğum zaman.

Açık cam kapılardan rüzgâr esiyor.
Bahçe evinde yerde uyuyordum
Ve dört açık kapıdan rüzgâr esiyordu.

Ve daha önceleri dizginlenmiş atlar
Koşardı ve bir sürü köpek
Yatağımın önünde. Ama ifadesi

Sihirbazın – ilk ve büyük olanın – birden
Benimle duvar arasında belirdi.
Onun gururla başını eğmesi, görkemli saçları.

Ve arkasında duvar değil: Oluştu birden
Engin ve görkemli bir uçurum, karanlık deniz
Ve yeşil çayırlar elinin arkasında.

Eğildi ve derin olanı çekti.
Eğildi ve parmakları yerde,
Sanki sudaymış gibi hareket etti.

O cılız kaynak suyundan
Dev opaller ellerine takıldı
Ve gene düştüler daireler çizerek.

Sonra o kasıklarından hafifçe hız alarak
Sanki sadece gururdanmış gibi – diğer uçuruma atıldı.
Ona bakarken gördüm ağırlığın hükmünün kalmadığını.

Gözlerinde ise sakinliği
Vardı uyuyan ama canlı mücevherlerin.
Oturdu ve öyle bir "sen" dedi ki

Bize geçmiş görünen günler,
Onlar yaslı ve büyük geldiler:
Bu ona gülecek ve ağlayacak kadar sevinç verdi.

Duyumsadı düşte gibi bütün insanların kaderini,
Kendi kollarını, bacaklarını duyumsar gibi
Onun için hiçbir şey yakın ve uzak, küçük ve büyük değildi.

Ve derinlerde aşağıda toprak serinleyince,
Yükselince karanlık, derinlerden
Ilık havayı, gece, tepelerden oyunca,

O bütün yaşamın görkemli gidişinden o kadar haz duydu ki
İyice sarhoşmuş gibi
Bir arslanmışçasına uçurumların üstünden atladı.
.....

Aklımız ışık meleğidir ve yüce bir efendi–
İçimizde oturmaz ve yüksek yıldızlara
Koyar sandalyesini ve bizi çok yetim bırakır:

Ama gene de en derin içimizde ateştir
– Öyle geldi bana, bu düşü bulduğumuz zaman–
Ve o uzakların ateşleriyle konuşur
Ve ben elimin içinde yaşadığım gibi içinde yaşar.

ÇİN HÜKÜMDARI KONUŞUYOR

Her şeyin ortasında
Oturuyorum ben, gökyüzünün oğlu.
Benim kadınlarımı, benim ağaçlarımı
Benim hayvanlarımı, benim havuzlarımı
Kuşatıyor birinci duvar.
Yatıyor aşağıda atalarım:
Saklanmış silahlarıyla,
Başlarında taçları,
Herkese yakışacak gibi
Kavislerin altında oturuyorlar.
Aşağıya, dünyanın yüreğine kadar
Benim yüceliğimin adımları duyuluyor.
Sessizce çimenlerimden,
Ayaklarımın yeşil taburelerinden
Eşit bölünmüş ırmaklar
Akıyor doğuya, batıya, güneye ve kuzeye,
Sulamak için bahçemi
Engin yeryüzü olan.
Burada koyu gözlerinde hayvanlarımın
Renkli omuzları yansıyor,
Dışarda renkli kentler
Karanlık duvarlar, sık ormanlar
Ve birçok halkın yüzlerini yansıtıyor.
Benim soylularım, yıldızlar gibi
Çevremde oturmuş,
İsimleri var, benim onlara verdiğim,
Onlardan birinin bana yaklaştığı saate
Göre verilmiş isimler,
Onlara armağan diye verdiğim kadınlar
Ve çocuk yığınları,
Bütün soylularına bu kentin
Gözler yarattım, beden ve dudaklar,
Çiçeklere yaptığı gibi bahçıvanın.
Ama dış duvarlar arasında
Benim savaşçılarımın halkları oturuyor,
Halklarım, çifçilerim
Yeni duvarlar ve sonra gene

O boyun eğdirilmiş halklar,
Kanı durmadan koyulaşan halklar
Denize kadar son duvar
Benim ülkemi ve beni çevreleyen.

YANNİS RİTSOS
Çeviren: Cevat Çapan

"Bir gülümsemeyi gizler gibi"

20. yüzyıl Yunan şiirinin büyük ustalarından Yannis Ritsos 1909'da Peloponez'de, Monemvasia'da doğdu. Şiir yazmaya daha öğrencilik yıllarında başladı. Şiir, deneme, çeviri ve oyun kitaplarının sayısı yüzü aşan şairin bu verimli yaratılıcılığını dört döneme ayırabiliriz. Yetişme yılları diyebileceğimiz ilk dönemde yayımladığı *Traktörler* (1934), *Piramitler* (1935) ve *Epitaphios* (1936) gibi kitaplarında Ritsos'un kişisel, toplumsal ve siyasal yaşantıları arasında bir bağ kurmaya çalıştığını görürüz. Otuzların sonlarını kapsayan ikinci dönemde ise *Kızkardeşimin Türküsü* (1937), *İlkyaz Senfonisi* ve *Okyanusun Yürüyüşü* (1940) kitaplarıyla Ritsos lirik bir anlatım ve yalın bir dille alışılmamış görüntüleri ve dramatik bir duyarlığı birleştirerek, bütün yazdıklarının temelinde yatan toplumsal bilince sağlam bir biçim kazandırır. Üçüncü dönemi Nazi istilâsını, iç savaş ve sürgün yıllarını kapsar. *Sınama* (1943), *Karanfilli Adam* (1952) ve *Uyanıklık* (1954) bu korkunç yılları yansıtan yapıtlardır. Yazarlık hayatının son dönemine "Dördüncü Boyut" adını veren Ritsos bu döneminde en olgun yapıtlarını yayımlamaya başlar: *Ayışığı Sonatı* (1956), *Veda* (1957), *Günlük* (1957), *Yabancı Geldiği Zaman* (1958), *Pencere* (1960), *Köprü* (1960), *Dağın Gölgesi Altında* (1962), *Tanıklıklar I, II* (1963, 1966), *Taşlar, Yinelemeler, Parmaklıklar* (1971), *Aynadaki Duvar* (1973) vb. 1956'da Ayışığı Sonatı ile Ulusal Yunan Şiir Ödülü'nü alan Ritsos, 1972'de Knokk–le–Zout Uluslararası Büyük Şiir Ödülü'nü, 1974'te Bulgaristan'da Uluslararası Dimitrov Ödülü'nü, 1975'te Fransa'da Alfred de Vigny Şiir Ödülü'nü, 1976'da Uluslararası Etna–Taormina Şiir Ödülü'nü, 1977'de Lenin Barış Ödülü'nü almış, aynı yıl Mallarmé Akademisi'ne seçilmiştir. Türkçe'ye çevrilmiş birçok şiiri çeşitli kitaplarda toplanmıştır.

YAZ

Dört pencere, göğün ve denizin
uyaklı dörtlüklerini asıyorlar odalara.
Yapayalnız bir gelincik
Öğle vakti on ikiyi gösteren bir nöbetçi
yazın bileğinde. Ve böylece güneşin
parmaklarına takıldığını hissediyorsun
saçların, ışıkta ve rüzgârda seni özgür kılan.

SON ANLAŞMA

Yağmur parmaklarından biriyle çarpınca pencerenin camına,
içeri doğru açıldı pencere. Odanın dibinde
bilinmeyen bir yüz, bir ses–senin sesin mi?
Sesin güvenmiyordu kulağına. Ertesi gün,
güneş indi tarlalardan aşağı, çiftçilerin oraklar,
tırmıklarla indikleri gibi. Yola çıktın
bağırarak, neden bağırdığını bilmeden,
bir an bir parkın parmaklığı yanında dolaşan
bir kadının parlak pembe şemsiyesinin altındaki
bir gülümsemeyi gizler gibi sesine.
Birden orada anladın bunun senin gerçek sesin olduğunu
havayı dolduran bütün o kuşku duymayan seslerle uyum içinde.

TUTUMLULUK

Hiçbir şey istemiyorum, dedi adam. Burası sessiz böyle.
Bütün gün yaz boyunca görünen
kapalı pencereleri huzur evinin.

Atı bağladıkları o ip yerde, ağacın gövdesinin
çevresinde bırakılmış duruyor öyle.

YALNIZCA

Bir süredir bekledikleri şey gerçekleşmedi.
Balkonlardaki bayrakları indirirler.
Fena halde yabancılık kokuyor duvarlar.
Hiçbir özür olmayışı şimdi tek dayanak.

AYNI DİKEN

Gece karşımızda, pencereleri kapalı
iki katlı yetimhanenin cephesi gibi duruyordu.

Ertesi gün, ağaçların altında bir kadın
bir diken çıkardı ayağının tabanından–

Bizim her gece üstüne bastığımız o aynı diken.

ANLAMAK

Pazar. Çevreye serpilmiş gülüşler gibi parlıyor
ceketlerin üzerinde düğmeler. Otobüs gitti.
Bazı sevinçli sesler–ne garip
dinleyebilmen ve yanıtlaman. Çamların altında
mızıka çalmayı öğreniyor bir işçi. Bir kadın
günaydın dedi birisine–öyle yalın ve doğal
bir günaydın ki,
siz de mızıka çalmayı öğrenmek isteyebilirdiniz
çamların altında.

Ne bölme, ne çıkarma. Kendinden ötelere
bakabilmek–sıcaklık ve dinginlik. "Yalnız sen"
olmak değil, "sen de" olmak. Küçük bir toplama,
basit bir aritmetik işlemi, kolayca kavranabilen,
bir çocuğun bile üstesinden gelebileceği, parmaklarını
ışıkta oynatırken
ya da mızıka çalmak o kadın duysun diye.

MİNYATÜR

Kadın masanın önünde durdu. Üzgün elleri
bir çocuk masalındaki küçücük bir arabaya göre yapılmış
sarı tekerleklere benzeyen ince limon dilimleri kesiyor
çay için. Karşısında oturan genç subay
iyice gömülmüş eski koltuğa. Kadına bakmıyor.
Cıgarasını yakıyor. Kibriti tutan eli titriyor,
yumuşak çenesini ve fincanın sapını aydınlatarak. Bir an için
atmıyor saatin nabzı. Bir şeyin ertelenmesi bu.
O an geçiyor. Artık çok geç. Çayımızı içelim.
Ölümün öyle bir arabayla gelmesi mümkün mü peki?
Geçip gitmesi? Ve yalnızca bu arabanın kalması
küçük sarı limon tekerlekleriyle
yıllardır lambaları sönmüş bir ara sokağa park edip
sonra küçük bir şarkı, biraz sis ve sonra hiçbir şey
kalmaması?

TEŞEKKÜR

Bana teşekkür etmeyeceksin
tıpkı hayatının yüzünü oyan
nabzına teşekkür etmediğin gibi.

Ama ben sana teşekkür edeceğim,
çünkü biliyorum sana neyi borçlu olduğumu.

İşte bu şarkı sana teşekkürüm.

BİR ÇELENK

Yapraklarla gizlenmişti yüzün
Birer birer kopardım yaprakları sana yaklaşmak için.
Son yaprağı kopardığımda, sen gitmiştin. Sonra
bir çelenk ördüm kopan yapraklardan. Kimsem yoktu
verebileceğim. Ben de çelengi alnıma yerleştirdim.

SÜREKLİ BEKLEYİŞ

Aylarca bekledik, gözlerimiz yolda. Hiç gelen
yok,
Hiçbir haberci görünmedi. Yol taşlarla, dikenlerle
dolu.
Ekim, Kasım, Aralık. Ve o uzun masa unutulmuş
ağaçların altında. Taa ki sonunda
denetçi geldi, masanın üstüne
on iki bardak dizdi. Bardaklardan biri yere düşüp
tuzla buz oldu. Böylece yeniden başlamasını
bekleyecektik her şeyin.

YAVAŞÇA

Çukuru ölçtük, kirecin içine attık ölüleri;
sonra en ince ayın altında kayığa bindik,
dördüncü arkadaş demir kutuyu kucağına almış,
sanki içindeki gizli bir ateşten ısınıyormuş gibi
üstüne eğilmişti. Duman yükselmedi,
öylece kaldı suların üzerinde.

HİÇ NEDENİ YOKKEN

Tepede zeytin ağaçları. Biraz daha yukarda
zeytin ağaçlarıyla bir başka tepe. Koyakta akan
ırmak–sesini duyamazsın. Yoksul kadınlar,
mezarlık duvarının dışında, kır çiçekleri satıyorlar
unutulmuş askerin iç çamaşırından sökülmüş
soluk iplikle birbirine bağlı.

Güneş batıyor sonra. Zeytin ağaçları kararıyor,
koyu, kopkoyu bir karanlığa gömülüyorlar hiç
        nedeni yokken,
tıpkı o taştan melek ve tunçtan süvari gibi.

UFUK

Adaların ve mermer arslanların bir sabahı,
seni kanatan ve inciten bu toprak,
sarı dikenlerle taa gümrükçülerin kulübesine
uzanan,
yamaçtan aşağı koşarak gelirken koç,
dişleri arasında bir çiçek, burnundan soluyarak
ve ardından taşlar yuvarlanırken denize, orada,
o güzel kaçakların anadan doğma yüzdükleri yerde,
uzaklara, önlerindeki beyaz sulara bakarak,
bakarak yaralı yunusun ardında bıraktığı kızıl
çizgiye.

ESKİ MAHALLEDE ÖĞLEDEN SONRA

Kahve masalarını kaldırıma çıkarıyorlar.
Yaşlılar gelip oturuyorlar orda öğleden sonra.
Gazetelerine vuran güneş silip götürüyor
haberleri.
Ve artık okuyamıyorlar. Belki de kızıyorlar buna,
belki de unutuyorlar, çünkü her zaman
ele geçirir ölüm gazetelerin arka sayfalarını,
kör kuyulu avluları ele geçirdiği gibi.
Ve işte sessiz bir saati ikindi vaktinin eski mahallede
sanki bütün gebe kadınlar kalkıp başka bir yere
gitmişler.

Atina, 20 Mart 1971

ŞAFAĞA DOĞRU

Gecenin geç saatlerinde, trafik azalınca sokaklarda
ve görevlerinden ayrılırken trafik polisleri, bilmiyor
artık ne yapacağını. Uykusuzluğun soluğuyla
buğulanan ön camına bakıyor karşıdaki kahvenin;
kasanın arkasında–ışıkta çarpık, hayalet gibi–
üstlerindeki giysileri değiştiren garsonlara
bakıyor;
geniş beyaz boşluklarından son otobüsün
tekerleklerini görebileceğin göğe bakıyor. Sonra
"hepsi bu, hepsi bu." İçeri, çıplak odaya giriyor,
alnını (kendinden iri) heykelinin omuzuna dayıyor,
sabahr serinliğini hissediyor mermer de,
aşağıda, kırık kaldırımtaşı döşeli ön avluda
nöbetçiler
sürgünlerini bohçalarından kesik ipleri topluyorlar.

Atina, 8 Nisan 1971

DÖNÜŞ

Geceleyin eve döndüğün zaman, neden dışarı
çıktığını bilmeden, ön kapını ıslak tokmağı parlar
ağaçların ya da yıldızların o eski doğaötesi
neminden. Cesaret edemezsin dokunmaya.
Sakinleştiremez hiçbir şeyi anahtarın çıkardığı ses.
Sonra, holün ışığını yaktığında, her şey toplanmış
duruyordur, üstlerinde "DİKKAT KIRILACAK EŞYA!"
damgası, iplerle bağlı. "Vangeli" diye bağırırsın,
"Vangeli, Vangeli." Beklersin. Sesin
bacadan çıkar, geri gelir, basamakları tırmanır.
Kimse uyumuyordur o bozulmamış ikinci yatakta,

Sisam, 25 Aralık 1971

TRISTAN CORBIÉRE
Çeviren: Nuriye Yiğitler

"Sevgi bir öç mü sence"

Corbiére, 18 temmuz 1845'te Bretagne'da doğdu. Yaşamı oldukça kısa sürdü ve 1 Mart 1875'te öldü.
Deniz romanları yazan Edouard Corbiére'in oğluydu. Sağlığının bozuk olması yüzünden öğrenimini yarıda bırakıp ailesinin Roscoff yakınındaki malikânesine çekilmek zorunda kaldı. Paris'e birkaç kez gitti. Bazı şiirleri Vie Parisienne'de yayımlandı. Bunun yanında bir İtalya gezisi ve bütün şiirlerini sığdırdığı *Amours Jaunes* (1873) kısa yaşamından geriye kalan ilgi çekici noktalardı. Bu kitabı Paul Verlaine, Poétes Maudits'de günışığına çıkardı ve şiirlerinde alay ve acıdan oluşan Byronumsu tutumu söz ustalığı ile birleştiren Corbiére'i lanetli şair olarak ilan etti.
Les Amours Jaunes'in 1991 yılı baskısında, bu kitaba ve şaire bir sunuş yazısı yazan Fransız şair ve Jungle dergisi editörü Serge Safran, Corbiére'i "İlk Modern" olarak niteleyen yazısında şöyle söylüyor:
"Amours Jaunes'un yazarının özgünlüğünün, ona marjinal bir konum kazandırdığı bir gerçek. Fransız edebiyatı tarihinde aykırı düşer görünen bu konumuyla Corbiére'in, bugün, böylesi bir haksızlığa karşı çıkmadığı açık. Fransa'da çekici olmaktan çok sıkıntı vermiş görünen bu konum, yurtdışında daha çok ilgi gördü. (T. S. Eliot ve Ezra Pound gibi örneğin). Les Amuors Jaunes yüzyıldan fazla bir uzaklıktan, haklı bir ilgiyi bulacak güçte, yine de."

GECE SONESİ

Otuz altı ölüme tutunan
Ey uyuyan pencere
Elmas camdır tarazlanan
Korkunç ezgilerimde!

Taktım ve dişledim çengellerini
Dikenli sürgü paslandı
Zindan kilitliydi
O beni hapsetdiydi.. hadi dışarı!

Ey cellat, çıkardığım göklere!
Sevgi bir öç mü sence
Balkonların, ateş ızgarası mı?

Yakan: boğma iskemlesinden kolye
İskaryot, aç öyleyse
Bir öpüşe yalanlarını!

ŞANS DERLER BUNA

Odor della feminita

Sürterim kaldırımlarda hava güzelken
Geçen kadın için havalı bir tavırla
Güneşliğinin ucundan gözüme bir kırpış değen
Yüreğime can işlemek isteyen ya da...
Sevinirim aşırı olmasa da! – Yaşamak gerekir oysa
Sarhoş olur dilenci, açlığını biraz yatıştırmakta
Ne iş ha! Volta atarken, iş tutarken böyle
Günün birinde işte o geçti sonunda
O kim mi? – Geçen kadın! Hem de güneşliğiyle!
Halis cellat uşağı ben, burun buruna geldim onunla...

Oysa tepeden baktı gülümseyerek bana,
Sonra elini uzattı... ve
iki metelik atıverdi avucuma.

Martyrs Sokağı

DUA

Hayır küçüğüm... kalbim kokluyor seni
Uyurken daha çabuk bırakmak için beni
Uzun gecemi daha da uzatmaya
Ölü bir sıçan gibi kaldırımlarda

Uyu... uyku veren uzun dua
Hiç bitmeyen seranada
Öpüşten bir soluk gibi duran
Dudağım üzerine konan

"Vesper, Amoris, Aurora!"
Fildişi kule, yelkensiz kadırga!
"–Göğün nilüferi! –Ak yıldız!"
Ah! Mistik ilahileri ben bilirim
Adına ilahilerin ilahisinin
Şeytana, Senyor'a, söylensin şarkımız!

GİTAR

Sarabilirim cıgara gibi
Aşkın gelgeçini
Sarabilirim altını, sahanları
Ve güzel kumaşlara kızları

Korkma yanılmaz uzaklıklarda
Kanatlarım ayaklarım şıpıdıklarda
Aşk baykuşu, gece soyguncusu
Güne beni uçururdu.

Tanır mısın Merkür'ü? – Hayır? – ya Psişe'yi?
Külkedisini ve serüvenlerini?
– Hayır mı?... Neyse, kimse görmez ama
Ben varım işte bunlarda.

Seni bırakırdım taptaze
Bir İsa gibi beşikte.
O zamansız parıltıdan içeri
Öyle çirkinim ki!

Sarabilirim cıgara gibi
Aşkın gelgeçini.
Buruşturup örtüleri alazlarım
Kızları sahanlara koyarım.

DAM

Demek hayır! Beklerim sakince,
Tutup damın altını,
Başıma bir tuğla düşse bile
Senden bir anı!

Taşı yalıyorum
Ellerim otu biçti
Ellinci mezamirinde Davudun
Kuru sürgünü gibi!

Gebereceğim, lanetliyor Tanrı beni
Senin kulak davulun ya da eşek derisi
İyi yürekli davulcumun

Ey pencere, çekmecende!
Sakin ve safça yatıyor belki de...
.....
Yaşlı bir adamcağız, suskun!

BİR ARKADAŞA

Üç dilberi cebinden çıkaran kadın, ne istersin benden?
Çok iyi bir çocuk sanırdım seni oysa!
–Aşk mı?.. –Hadi git ara, aşırıp getirirsin
Seni çok seven beni mi yoksa?

Ah, Öyle severdim ki seni... kabuk atan bir kertenkele gibi
Güneş gibi uykusunu pişirsin
Çırpınıp duruyor aşkımızın tüyleri
–Eh, güneşimin önünden artık çekilip gitsin.

Aşkım benim, hoşlanmaz sevilmekten oysa
Bir dilenci, korkar duyulmaktan
Bir misyoner, bir çingenedir ne de olsa
Yoksunluk ve özgürlükle doyunan.

–Merak, zımbırtı, önemsiz bir şey mi?
Olabilir ya: Eşsizdir o –malı ne de olsa–
Ve çekip giden o, beş para etmezdi
Kırık biblo yapıştırılır yeniden oysa.

Hadi canım, havanda su dövmeyelim
Çoktan verilmiş bir cennet üstüne
Eskiden yeşil olan o elmaya gizleyelim
Sahtesinin kabuğu altında yasak meyve

Ne yaptık sanki birbirimizi?
–Hiç.. –Bu yüzdendir belki de
–Başlayan ne? –Ben değilim, havari!
Ne der sonra: Hepsi bu kadar işte!

–Her ikisi de elbet.. Emin ol ki sende
En fazla aldatılan yine benim
Yanlışlıkla ya da rasgele
Aldatmasaydın eğer beni görmeyebilirdim!

Yatıştırılmış dostluk, buna diyelim,
Aşk, dur demek istiyor oysa
Fazla bel bağlamayalım sevgisizim benim
–Çok gerçektir o yalanlar hâlâ.

Lanetlemeyelim birbirimizi hiç olmazsa
Çeyrek saat sonra hoşsa hava sana göre
Ölürsek bu yüzden –Gülünç olur da...
Âşık olanlar senin o tazecik gülüşüne!

Çeşitli ülkelerden kırk şair ve yüzlerce şiir...
Bir şiirsel yolculuk...

CHARLES WRIGHT / Cevat Çapan • CZESLAW MILOSZ / Cevat Çapan
OCTAVIO PAZ / Ali Cengizkan • PIERRE SEGHERS / Halil Gökhan
HERMANN HESSE / Tarık Seden-Gültekin Emre
ANTONIO MACHADO/Ayşe Nihal Akbulut
ALICE WALKER / Ahmet Nazım - Levent Soysal • SALAH STETIE / Halil Gökhan
HANS VAN DE WAARSENBURG / Ali Cengizkan • ROBERT FROST / Suphi Aytimur
KARL KROLOW / Hilmi Tezgör • WILLIAM CARLOS WILLIAMS / Cevat Çapan
JEAN COCTEAU / Halil Gökhan • FURUĞ FERRUHZAD / Hidmet-Haşim Hosrovşahi
NELLY SACHS / Yüksel Pazarkaya • ANTONIO CISNEROS / Cevat Çapan
JEAN ORIZET / Halil Gökhan • JOSEPH BRODSKY / Özkan Mert
PETER PORTER / Meltem Akverdi Yönder
GEORGES-EMMANUEL CLANCIER / Halil Gökhan
YANNİS VARVERİS / Cevat Çapan • GÖRAN SONNEVI / Cevat Çapan
ANDREY VOZNESENSKİ / Gertrude Durusoy - Mirbatır Husanov - Ahmet Necdet
ROSE AUSLÄNDER / Hilmi Tezgör • BERNARD NOËL / Halil Gökhan
ERICH FRIED / Hilmi Tezgör • THEODORE ROETHKE / Nazmi Ağıl
MAHMUD DERVİŞ / Metin Fındıkçı • PAUL AUSTER / Mustafa Ziyalan
JORGE LUIS BORGES / Cevat Çapan • PETER POULSEN / Murat Alpar
TAHAR BEN JELLOUN / Halil Gökhan • ÖMER HAYYAM / Kerem Sarıalioğlu
SOHRAB SEPEHRİ / İsa Nurazer • EMILY DICKINSON / Nazmi Ağıl
AMINA SAÏD / Halil Gökhan • LEAN NIELSEN / Murat Alpar
HUGO VON HOFFMANSTHAL / Leylâ Serdaroğlu
YANNİS RİTSOS / Cevat Çapan • TRISTAN CORBIERE / Nuriye Yiğitler

ISBN 975-363-232-0

TEMA
TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN!
(0212) 281 10 27